

start **Putovanja**

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Živko Matuško, načelnik općine Neum

Gužve se više neće ponoviti



Živjeti na kraju Puta sira...



Hercegovačke mrvice
oduševljavaju goste



Jajce koristi svoju šansu



Dobojska tvrđava dobila i
kraljevsko Kotromanićevo

ŽIVKO MATUŠKO, NAČELNIK OPĆINE NEUM

Gužve se više neće ponoviti

Najvažnije je što su naši turisti zadovoljni, plaže su čiste, more je ugodno, a pored toga imamo i niz kulturno-zabavnih sadržaja, što ljetni odmor čini još zanimljivijim, kaže prvi čovjek jedinog bh. primorskog grada



Kako biste opisali ovo ljeto u Neumu?

- Možda bi se moglo reći da je finansijska kriza za nama, jer Neum, jedini bosanskohercegovački grad na moru, iz godine u godinu bilježi porast turističkih noćenja. Najvažnije je što su naši turisti zadovoljni, plaže su čiste, more je ugodno, a pored toga imamo i niz kulturno-zabavnih sadržaja, što ljetni odmor čini još zanimljivijim. Manifestacija *Neumsko kulturno ljeto* traje tijekom cijele turističke sezone i nudi razna kulturno-zabavna događanja u Neumu i okolicu. Posebno je svečano za *Dane općine Neum*, koji se tradicionalno slave u kolovozu. *Priča se da se spavalo po plažama, parkovima...* Je li to točno i šta to govori Vama kao načelniku: da se treba poraditi na smještajnim kapacitetima ili...?

- Ove godine dogodilo se nešto neočekivano i u jednom razdoblju smo imali velike gužve,



možda dva vikenda. Iskreno govoreći, Neum je bio prekapacitiran. Sada radimo za iduću sezonu i pripremit ćemo se da nam se ovakva gužva više ne ponovi. Ali, i gosti će morati povesti računa o svom odmoru i malo bolje planirati, na vrijeme rezervirati smještaj. Inače, općinskom odlukom je zabranjeno spavanje na otvorenom, zbog raznih, prije svega sigurno-

LJETUJE, NARAVNO, U NEUMU

Gdje ste Vi ljetovali, gdje se kupate u Neumu i šta prvo primjećujete kada šetate kroz svoj grad?

- Ljetujem u Neumu, tu posjedujem obiteljsku kuću i tu se kupam. Neum ima i dobrih i loših strana i karakteristika, ali treba više brige i novca, ulaganja, da bismo došli na solidnu razinu i da bismo bili konkurentni. Moram reći da me posebno raduju ljudi - oni su pravi pokretači svega i pozitivnog, a i negativnog, ali više pozitivnog, jer svaki gost koji dođe u Neum došao je zato što voli ovaj grad, što cijeni ljude koji su tu i voli ponudu, usluge i smještaj koji su mu ponuđeni u ovom našem malom gradu.

DA JE KAKVA ČUDA...

Ima li općina Neum navac za poticaje i pomoć Neumljanima koji bi htjeli unaprijediti svoj turistički proizvod, te za organizacije koje oplemenjuju vanpansionsku ponudu?

- Općina Neum ima skromne mogućnosti poticati bilo koje djelatnosti, posebno turističke. Da biste saznali zašto je to tako, trebali biste se obratiti na druge adrese. U isto vrijeme i mi se pitamo zašto Neum nema turističku zajednicu, zašto nema prihod od boravišnih pristojbi, zašto nema veći povrat PDV-a i tako dalje i tako dalje. Kad bi se dogodilo čudo i država počela normalno funkcionirati, tada bi i Neum drugačije funkcionirao.

snih čimbenika i ubuduće neće moći dopuštati spavanje na otvorenom, a o tome će se brinuti službe zadužene za to.

Sve informacije govore da je sezona jako dobra. Što je najzadslužnije za to?

- Iz godine u godinu poduzimamo određene mjere koje Neum prezentiraju kao destinaciju za odmor, rekreaciju i dobar provod, a na taj način ćemo i u budućnosti privlačiti što više inozemnih i domaćih turista. Cjelokupni turistički sektor, svojim mjerama i dobrom suradnjom javnog i privatnog sektora, svake godine odlično se pripremi za turističku sezonu i samim time zadržava svoju konkurentnost.

Ima i onih koji imaju primjedbe: prljavo, nema parkinga, igrališta... Kako njima odgovarate?

- Bilo je određenih pritužbi građana BiH koji su ljetovali u Neumu na prljave plaže i ogromne količine smeća koje narušavaju izgled grada, a razlog za takvo stanje je velika posjećenost. Ali, razloga za brigu nema, jer Komunalno poduzeće radi u tri smjene i čini sve da grad bude čist i uredan. U jednom određenom razdoblju imali smo *overbooking*, prevelike gužve u gradu i komunalne službe nisu na adekvatan način mogle odgovoriti na toliko zahtjevan posao, ponajprije i zbog prometne gužve. No moram reći da su i mediji uveličali čitavu priču, jer situacija je manje-više stalno bila pod kontrolom. Što se parkinga tiče, istina je da imamo problem zbog prevelikog broja gostiju i već sada razmatramo mogućnost za dodatna parking mjesta i tražimo povoljna rješenja. Igrališta postoje, nije istina da ih nema, svaki gradski kvart ima svoje igralište, ali ga treba pronaći, malo se raspitati! Možda igrališta nisu na lokacijama na kojima bi htjeli gosti, ali svaka-

ko ih ima dovoljno i ne mogu sva biti uz more.

Što je prioritetno i što bi se trebalo uraditi za iduću sezonu?

- Kontinuirani pritisak i poticanje županije i FBiH za izgradnju ceste će nam biti jedan od prioriteta, jer je trenutna prometna povezanost upitna. Gorući problem Neuma, a i cijele Općine, jeste stara uska cesta koja već godinama nije obnovljena, baš kao da smo prepuštani sami sebi, a naš najveći prioritet su prometna povezanost s ostatkom matične države i ceste Neum - Stolac i Neum - Čapljina. Istovremeno, FBiH i županije su izdvajanja za ovaj grad sveli na minimum, posebno za razvoj turizma, a Neum boravišne pristojbe i razne takse od turizma uredno uplati na njihove račune i na kraju od tih sredstava ne dobije ništa. Problem je i što Neum nema svoju turističku zajednicu jer je ona koja je ranije postojala ukinuta iz nama nepoznatih razloga. A ukidanje turističke zajednice turističkom gradu predstavlja ogroman problem, pa će vraćanje turističke zajednice u Neum biti i jest jedan od važnijih prioriteta, jer na ovakav način Neum ima minimalne prihode od turizma. Zatim, u prioritetima su i razni projekti za poboljšanje infrastrukture, rješavanju imovinsko-pravnih pitanja i, svakako, veće lobiranje kod Turističke zajednice FBiH da nas ne zaboravi u svojoj turističkoj brošuri, što se dogodilo prošle godine.

Što je s cestom preko Svitave? Kako je učiniti sigurnijom i vjerujete li u najave Vlade FBiH da će dići kredit za širenje te ceste?

- Puno se razgovara oko prometne nepovezanosti Neuma, ali se malo radi! Naš gorući problem je ta stara, uska cesta. Mi sada čekamo konkretno rješenje.

(r. č.)

KAKO SU MAUSAWIJI ZALUTALI U ŠIROKI BRIJEG NI PARK NIJE VIŠE ISTI PARK

Priča o obitelji Mausawi iz Kuvajta, koja je pet dana boravila u širokobriješkom hotelu Park iako su namjeravali posjetiti Sarajevo, obilježila je kraj augusta u bh. medijima.



Kuvajćanin Aqeel al-

Mausawi dugo je želio sa porodicom posjetiti BiH i ove godine su odlučili doći u Sarajevo. Rezervisali su avionske karte i boravak u hotelu Park, sletjeli u Sarajevo, taksisti platili da ih odveze do hotela, a umjesto vožnje koja je trebala trajati pola sata, u taksiju su proveli više od dva sata i završili u Hercegovini.

- Nije kriv taksista nego mi, jer smo pogreškom zbog istog naziva hotela rezervirali smještaj u drugom gradu, ali nam sada nije nimalo žao - kazao je Aqeel al-Mausawi.

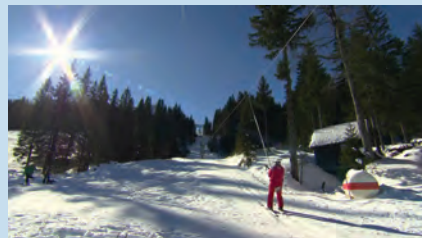
Tokom pet dana u Širokom Brijegu bili su i na otvaranju Mediteran Film Festivala, a na povratku su obišli i Međugorje. Aqeel kaže da je oduševljen boravkom u Hercegovini i ne može vjerovati koliko su srdačno primljeni.

- Drago mi je što sam greškom završio ovdje jer ovo je moj prvi blizak susret sa katolicima u životu i zapanjen sam njihovom razinom tolerancije prema nama i mojoj vjeri. Gostoprinstvo je uistinu na nevjerovatno visokoj razini - kazao je Mausawi i najavio da će u Široki Brijeg doći i iduće godine.

OLIMPIJSKI CENTAR JAHORINA

SEZONSKA KARTA 1.270 MARAKA

Olimpijski centar Jahorina odlučio je da u zimskoj sezoni 2013/14. cijena sezonskog ski-pasa sa slikom bude 700 KM, a bez slike 1.270 KM, dok je za djecu od pet do 15 godina 445 KM, a bez slike 942 KM.



Glasnogovornica OC Jahorina Zorica Jovanović kaže da ljubitelji skijanja od 1. oktobra do 31. novembra ove godine mogu iskoristiti akciju i kupiti sezonske karte sa slikom za 450 KM za odrasle i 270 KM za djecu.

Novina ove godine je ski-pass za 30 sati skijanja u toku sezone koji košta 207 KM i za 60 sati skijanja u sezoni po cijeni od 397 KM. Jedna vožnja vertikalnim transportom koštaće sedam KM, dnevna karta 37 KM, a za djecu 21 KM.

STATISTIČKI JUNI

TURISTI PRESPAVALI 187.555 NOĆI



BiH je u junu ove godine posjetilo 90.726 turista, što je za 8,8 posto više u odnosu na isti mjesec prošle godine. Oni su, po podacima Agencije za statistiku BiH, ostvarili 187.555 noćenja.

U ukupno ostvarenom broju noćenja u junu učešće domaćih tu-

rista je 40,5, a stranih 59,5 posto. Među stranim turistima u junu ove godine najviše ih je bilo iz Turske, Srbije i Hrvatske, a najduže su ostajali turisti sa Malte i iz Irana.

VLAŠIČKI PLATO, LJETNI DOM ZA PEDESETAK PORODICA OVČARA - NOMADA

Živjeti na kraju Put

Od Babanovca, putem koji je simbolično nazvan Put sira, za pola sata vožnje makadamom kroz šumarke i proplanke stiže se na ledine koje netaknutom prirodom, niskom travom, drvećem i kamenjem podsjećaju na pravu bajku

Od Babanovca do nastambe porodice Fuško vodi put simboličnog naziva *Put sira*. Nakon pola sata vožnje od tog sportsko-rekreacionog centra, makadamom kroz šumarke i proplanke, *Put sira* završava na ledini koja netaknutom prirodom, niskom travom, drvećem i kamenjem podsjeća na pravu bajku.

Na imanju porodice Fuško, pored tora u kojem su smještene životinje, nalazi se i drvena kućica u kojoj se proizvodi i čuva sir, dok je u blizini smješten sto sa klupama i improvizovana česma, drveno bure sa vodom.

Posao ovčara generacijama je u ovoj porodici, Fuad Fuško ga je naslijedio od svog oca, koji ga je naslijedio od svog...

- **Koliko imam godina, toliko i dolazim ovdje. I otac je dolazio, sve ide sa koljena na**

Jedna od najljepših bosanskohercegovačkih planina Vlašić, pored toga što je dom mnogobrojnim životinjama tokom cijele godine, ljeti je dom i ovčarima, ljudima koji po pet mjeseci žive na planini.

Fuad Fuško, sa suprugom Medinom i kćerkama Šejmom i Rebijom, svako ljeto provodi na 1.547 metara nadmorske visine na Vlašiću. Bez struje i vode, te svega onoga što imaju u gradu, porodica Fuško, kako su kazali u razgovoru sa novinarom agencije *Anadolija*, naj sretnija je upravo tu.

- Ovdje smo preko ljeta, čuvamo ovce, pravimo sir. Imamo i krave, a ovdje provodimo od pet do šest mjeseci, zavisi od vremena kako nas posluži. Potom se vraćamo kući - rekao je Fuško.



ta sira...



koljeno. Kako koja generacija dolazi, tako se prebacuje ovaj posao. Ja ovdje dolazim već 35 godina. Čuvam, muzem, sirim - rekao je Fuško.

Svake godine krajem aprila Fuške, sa stokom i ostalim pretpštinama, dođu na Vlašić, a ostaju do polovine oktobra.

- Djeca se vrate malo prije, kad počne škola. Mi ostanemo još iza njih. Ako je ljepše vrijeme, ostanemo sve dok snijeg ne padne, a nekad odemo i ranije. Kako kad, kako koja godina naiđe - priča Fuad Fuško.

Tokom vremena koje provedu na planini, Fuške brinu o stoci, siju i proizvode sir kojeg prodaju kad se na kraju sezone vrate kući i od toga se izdržavaju.

- I dječica sve sa mnom. Što mogu, pomažu mi. Kad ja odem kositi, one ostanu, čuvaju stoku. Krave hodaju same, naveče one odu po njih. A ovce moraju čuvati, ima vukova, pa moraju paziti na njih - priča Fuško.

Pored toga što ljeto provode na planini, Šejma i Rebija su veoma dobre učenice. Djevojčicama se veoma sviđa biti na

planini, a jednako vole sve poslove. Paziti na životinje, pomagati majci. Kažu, životinje ih slušaju, moraju, a njihovo mezmčje je crna ovčica po imenu Gare.

- Manja je prvi razred osnovne škole i prošla je odličnim, a starija peti i prošla je vrlo dobrim. Trude se, dobre su, hvala Bogu - zadovoljan je otac Fuad.

Na Vlašiću ima pedesetak domaćinstava ovčara. Ljeti su tu, a zimi u svojim mjestima.

- Od Babanovca do releja zimi ovdje nema nikoga. Pusto je, nema ni vrana. Nismo nikada probali ostati zimi. Moj otac jeste ostajao i preko zime, ostavio bi sijeno i tu bi polagao. Danas se sijeno vozi dole, pa niko i ne ostaje. Budu jake zime - pojasnio je Fuško.

Miris svježeg sira, pomiješan sa svježim planinskim zrakom, sunce i blagi povjetarac, a kuda god se pogled uputi ne-taknuta priroda... Daleko od pogleda prolaznika, baš tamo gdje bi pomislili da nema nikoga, nomadi 21. vijeka, žive na kraju *Puti sira* od prirode i sa njom. ●

BIH I SLOVENIJA

PLANINARI ŠIRE SURADNJU

U okviru manifestacije *Stazama: Trebević, Treskavica, Igman i Bjelašnica 2013* u Sarajevu su članovi Planinarsko-sportskog društva *Zlatni ljiljan* ugostili planinare Planinarskog društva *Podnanos* iz Slovenije.



Domaćini su goste iz Slovenije, koje su impresionirale priroda i ljepote sarajevskih planina, vodili na vrh Trebevića, potom na Treskavicu, te na Bjelašnicu.

Sudionici manifestacije družili su se u planinarskom domu *Prijatelj prirode*, obišli su Sarajevo, a suradnja će biti nastavljena početkom septembra, kada bi se članovi *Zlatnog ljiljana* u Sloveniji trebali popeti na Triglav, najviši vrh Slovenije.

POVEZUJU SE DESTINACIJE

CENTROTRANSOM NA BJELAŠNICU



Nakon što je Ministarstvo saobraćaja Kantona Sarajevo krajem augusta *Centrotrans Eurolinesu* odobrilo autobusnu liniju koja je dobila broj 44a, na prelazu iz augusta u septembar autobusi su krenuli na liniji Vijećnica - Veli-

ko polje - Bjelašnica.

- Tom linijom je pokrivena turistička destinacija Bjelašnica - Igman - kazao je kantonalni ministar Jusuf Bubica.

Autobusi voze vikendom, polazak iz Sarajeva je u devet, a povratak sa Bjelašnice u 17 sati. Cijena karte za odrasle je u jednom pravcu pet, a povratne sedam maraka.

PODBAČAJ U BANJOJ LUCI

VRIJEME PROTIV AKVANE

Ovogodišnja ljetna sezona na bazenima Vodenog parka *Akvana* u Banjoj Luci podbacila je i zvanično je završena sa 50 posto manje kupaca u odnosu na prošlogodišnju.

Predstavnici ovog akva-parka tvrde da su gotovo dvostruko manji broj sunčanih dana i loše vremenske prilike u junu i prvoj polovini jula 2013. razlog što je u tom periodu bilo 55.126 posjetilaca, za razliku od lani, kada su tokom 67 sunčanih dana zabilježena rekordna 104.033 kupaca.

Tek kraj jula i početak augusta obilježile su tropske vrućine, što je utjecalo i na povećan broj posjetilaca u akva-parku, između 1.500 i 2.500 dnevno.



KINA DOBILA NOVI ZAKON

KAZNE ZA TURISTE

Po novom turističkom zakonu Kine, koji će na snagu stupiti 1. oktobra, turisti iz te zemlje će biti obavezni da poštuju lokalne tradicije i običaje, a turisti koji se ne budu ponašali u skladu sa propisima mogu biti kažnjeni.

Kineski turisti u posljednje vrijeme vrlo često su dospijevali u fokus svjetskih medija, poput kineskog tinejdžera koji je urezao svoje ime na zid 3.500 godina starog hrama u Egiptu.

Broj Kineza koji su turistički napustili zemlju porastao je sa 10 miliona u 2000. godini na čak 83 miliona u 2012. godini, a nedavno su pretekli Amerikance na listi nacija koje najviše troše u inostranstvu i sada se nalaze na prvom mjestu.



Dobojska tvrđava dobila i

Festival piva i pasulja, te kamp Bosanski lonac tek su kockice u mozaiku koji počinje viteškim borbama za princezu u Gradini, a završava dvadesetak kilometara dalje u kraljevskom selu Kotromanićevo...

Grupa mladih ljudi, različitih afiniteta, odlučni da svojim radom doprinesu razvoju turizmu u dobojskoj regiji, osnovala je 2005. godine organizaciju za razvoj turizma *Rotor*.

VITEZOVI I PRINCEZE NA TVRĐAVI

U proteklih osam godina članovi te grupe učestvovali su i realizovali brojne velike projekte, a glavne aktivnosti *Rotora* su implementacija razvojnih projekata i upravljanje turističkim resursima.

Jedan od najznačajnijih je bio realizacija Projekta rekonstrukcije i revitalizacije dobojske tvrđave Gradina tokom 2005. i 2006. godine. Obnovljene su staze, stepenice i prolazi na tvrđavi, rekonstruisane i opremljene kafeterija i suvenirnica, te montiran drveni amfiteatar.

U međuvremenu su završene replike starog oružja, čime je obogaćen sadržaj tvrđave. Tim radovima omogućen je početak rada tvrđave koju su od tada posjetili mnogobrojni turisti, đачke ekskurzije i organizovane grupe posjetilaca.

- Posebna atrakcija su vitezovi i princeza u srednjovjekovnim odorama, koji dočaravaju srednji vijek i njegov specifičan ugođaj. Za đачke ekskurzije vitezovi i princeza izvede predstavu *Borba vitezova za naklonost princeze*, kojom animiraju učenike, nakon čega se učenici fotografišu sa vitezovima i princezom - kaže za *BH Putovanja* Miodrag Bo-



sić, predsjednik Skupštine *Rotora*.

U sljedećoj fazi revitalizacije izgrađeni su dječije igralište, viteška kućica na ulasku u tvrđavu, drvena kula sa garderobom za umjetničke nastupe, uređene cvjetne površine...

Na tvrđavi su organizovani mnogobrojni festivali, seminari, okrugli stolovi i debate o položaju turističke industrije u Bosni i Hercegovini i o šansama da ona postane stabilna privredna grana. Najznačajnije manifestacije bile su Festival gastronomije dobojske regije *DobojGastro 2007.* godine, festivali turizma BiH i zapadnog Balkana 2007. i 2008, kao i kulturna ljeta koja su omogućila koncerte i performanse mnogobrojnim domaćim i inostranim umjetnicima. Svojom specifičnošću i ponudom za posjetioce, dobojska tvrđava je postala svojevrstan *brend* u turizmu dobojskog područja i čitave BiH.



i kraljevsko Kotromanićevo

Velikim trudom na kreiranju novih turističkih atrakcija i uz pomoć donatora, poput UNDP-a, Evropske unije, Ambasade Norveške, Ministarstva trgovine i turizma RS, omogućen je rad *Kraljevskog sela Kotromanićevo*. Smješteno na 20 kilometara od Doboja, na putu prema Derventi, turističko etno-selo je originalnom arhitekturom i posebnim ugođajem ubrzo postalo interesantno mnogim turistima.

BOSANSKI LONAC UZ PIVO I PASULJ

U okviru etno-naselja nalazi se jedinstven restoran tradicionalne kuhinje sa mnoštvom artefakata i replika srednjovjekovnih grbova, štito-va, mačeva i sličnih antikviteta. U restoranu se služe tradicionalna jela pripremljena po drevnim recepturama ovog regiona. U objektu restorana nalazi se i sala za održavanje seminara i poslovnih sastanaka, što kvalitetno dopunjuje ponudu etno-naselja.

NAJZNAČAJNIJI PROJEKTI

Od realizovanih projekata, u *Rotoru* smatraju da su najznačajniji rekonstrukcija i revitalizacija dobojske tvrđave, festivali turizma BiH i zapadnog Balkana, osnivanje LAG Dobar, Maglaj, Izgradnja etno-naselja *Kotromanićevo*, jačanje kapaciteta turističkog naselja *Kotromanićevo*. Ti su projekti realizovani uz pomoć UNDP, Evropske unije, Ambasade Norveške, Ministarstva trgovine i turizma RS, SIDA, RECBiH, USAID-a, Fonda za zaštitu životne sredine RS i Opštine Dobar. Trenutno je u toku realizacija projekata *ATRIUM*, kojeg finansira EU, i *Melting pots BiH*, kojeg finansira Ambasada SAD u BiH.

- *Kraljevsko selo Kotromanićevo* raspolaže sa 12 ležaja u drvenim klimatizovanim kućama, građenim od prirodnih materijala, prilagođenih starinskoj arhitekturi, ali ujedno

i sa savremenim turističkim sadržajima. *Etno-selo* posjeduje i dječiju igraonicu, pijacu domaćih rukotvorina i eko-proizvoda, antikvarnicu i suvenirnicu, te prostor za kampe, roštilj mjesto, uređen prostor za rad slikara, igralište za odbojku na pijesku... Svojom autohtonom arhitekturom i interesantnim sadržajima, *Kraljevsko etno-selo Kotroma-*



je finansirala Ambasada SAD u BiH, *Rotor* je sredinom avgusta održao i prvi kamp *Bosanski lonac*. U kampu je učestvovalo 20 mladih u dobi od 18 do 25 godina iz 14 gradova BiH. Oni su tokom petodnevnog druženja, kroz aktivne radionice u *Američkom kutku*, školu fotografije, posjete vjerskim objektima i turističkim znamenitostima, stvorili nova prijateljstva i poslali jasnu poruku iz Doboja

da su ljubav i prijateljstvo univerzalne i ostvarive vrijednosti. U *Rotoru* tvrde da su učesnici kampa potvrdili da je cilj ispunjen i da su multi-etnička saradnja i tolerancija veliki dio naše svakodnevnice koja ljude uči da se povezuju kroz različitost koja BiH čini unikatnom i posebnom. Nekoliko dana ranije u *Kotromanićevu* je organizovana još jedna zanimljiva manifestacija - *Festival domaćeg piva i pasulja*, na kojem su učestvovala

ekipe iz BiH i Hrvatske.

- Cilj Festivala je bio da se napravi pivo na tradicionalan način, druženje i povezivanje proizvođača. Razmjene iskustava i degustiranje domaćeg piva su prošle uz tradicionalnu pripremu pasulja, nakon čega je organizovano i takmičenje za najbolje kuvare. Uz predivan prirodni ambijent i *Dobojske tamburaše*, još jedna manifestacija je održana kao primjer saradnje i dobrog druženja - ističe Bosić.

(z. č.)

nićevo doprinijelo je poboljšanju turističke ponude dobojske regije i Bosne i Hercegovine - kaže Bosić.

Inače, u okviru projekta *Melting Pots BiH*, kojeg

NOVE DESTINACIJE SA STARIM VRIJEDNOSTIMA

ŠIRI SE SANSKA ILIDŽA

Banja Ilidža u Sanskom Mostu posljednjih godina postaje jedna od najatraktivnijih turističkih destinacija na području Unsko-sanskog kantona, ali i cijele BiH, navode iz nadležne općinske službe.

- Vode sanske Ilidže su blagoalkalne termomineralne vode temperature 32 stepena s mineralizacijom oko 2,5 grama po litri, blagoradioaktivne sa Sr, Ba, Rb, Li i drugim korisnim mikrokomponentama. U segmentu ovih vodnih resursa, postoji mogućnost za flaširanje pitke i mineralne vode i termalne te termomineralne za banjski i sportsko-rekreativni turizam - izjavio je za Fenu direktor Banje Ilidža Mirnes Burnić.

Banja je 2011. privatizirana i trenutni vlasnik radi na proširenju kapaciteta i poboljšanju kvaliteta usluga, a taj bi projekt trebao biti završen u naredne dvije do tri godine.

Sanski Most na svome teritoriju ima još niz lokaliteta potencijalno iskoristivih za razvoj turističke ponude - Hrustovačku pećinu, izvor rijeke Dabar i Dabarsku pećinu u kojoj obitava čovječija ribica, vodopad Blihin skok na rijeci Blihi u Fajtovcima, izvor Zdena sa kojeg se pitkom vodom napaja Sanski Most, koji je i registrirani federalni spomenik prirode...



NACIONALNI PARK UNA

SUNCEM OSVIJETLILI I ŠTRBAČKI BUK



Problem električne energije u dijelovima Nacionalnog parka Una koji su atraktivni, a bili su neuvjetni za rad i posjete, ove sezone riješen je solarnim napajanjem.

Najatraktivniji dio koji je osvijetljen na ovaj način su Štrbački buk, 24 metra visok vodopad na Uni na nadmorskoj visini od 294 metra i prostor oko njega.

Direktor Nacionalnog parka Una Amarildo Mulić kaže da je ovim zahvatom broj posjeta utrostručen. Solarne ploče su postavljene na četiri lokacije, a planirano je pokrivanje i ostalih atraktivnih lokacija koje nisu umrežene klasičnim napajanjem strujom. U projekt solarne elektrane uloženo je 30.000 KM.

KAKO NAS VIDE

CARSTVO TIH SELA I ŠLJIVA

Novinari sedmičnika *Ruski reporter*, koji su od 18. jula do 10. augusta biciklima prošli put od Venecije do Beograda, prošli su i kroz BiH. Evo njihovih dojмова...

„Našavši se na bosanskim seoskim cestama, upali smo u carstvo tihih sela i šljiva uz cestu. Malenih, ali jako ukusnih. Međutim, treba biti jako oprezan s ubiranjem plodova, jer uz seoske ceste su česti znakovi koji upozoravaju na minska polja... Ostaci razrušenih kuća i grobnice izgledaju u čitavom tom prekrasnom ambijentu nekako tuđe, kao svemirski brodovi došljaka. Nije jasno kako je ta čarobna zemlja s nevjerovatno lijepom prirodom pretrpjela čitavu tu podlost koju su ovdje upriličili ljudi prije dvadesetak godina. Čini se da su ovdašnji krajolici dovoljni da čovjek zabije pušku u zemlju te da bude sretan što živi na najljepšoj planeti u svemiru. A još je nejasnije gdje je savjest tih ljudi koji su pokrenuli rat na tako lijepoj i šarolikoj zemlji. Ipak Dostojevski nije bio u pravu: ljepota neće spasiti svijet“, pišu ruski novinari.



RUMUNSKJE ČAROLIJE

DIKTATOR KAO MAGNET

Mjesto na kome je u narodnoj revoluciji, krajem osamdesetih godina prošlog vijeka, pogubljen rumunski diktator Nicolae Ceausescu od početka septembra otvoreno je za turističke posjete.



Medijska agencija *Mediafax* iz Bukurešta je saopćila da je bivši vojni kompleks Targovište u centralnoj Rumuniji počeo da prima turiste koji mogu da vide zid ispred koga su strijeljani Ceausescu i njegova supruga Elena.

Kako bi mjesto na kojem je likvidiran bivši vladar Rumunije učinili što autentičnijim, zvaničnici su zid ofarbal bojom koje su stajale na njemu u vrijeme njegovog smaku, a i namještaj unutar vojnog kompleksa je obnovljen kako bi što vjernije prikazao izgled od prije više od 30 godina. Zvaničnici su odlučili da ovaj bivši vojni kompleks otvore za javnost nakon što su strani turisti pokazali izuzetno interesovanje za upoznavanje sa ovim dijelom rumunske istorije, pišu rumunski mediji.

U VENECIJI JESTE SKUPO ALI...

ZABORAVLJEN JE MUZIČKI DINAR

Sedmero turista iz Rima šokiralo se kada su u jednom kafeu u Veneciji, koja važi za prilično skup grad, za četiri kafe i tri likera dobili račun veći od 100 eura.

Bio je to čuveni Kafe Lavena na Trgu svetog Marka, gde je njemački kompozitor Richard Wagner običavao da svakog jutra pije kafu do smrti 1883. godine.

Ono što rimski turisti, koji su svoj račun postavili na fejsbuku, nisu pročitali u karti pića je muzički dinar, hono-



rar za kamerni orkestar koji svira gostima, od šest eura po osobi. Za njih sedmero on je činio 42 eura, odnosno gotovo pola računa.

- Ako im je bilo preskupo, trebalo je da odu negdje drugdje poput ostalih. Ili da popiju kafu u baru gdje ona košta jedan euro - rekao je menadžer Massimo Milanese.

SAMIR AGIĆ, OMLADINSKI CENTAR BIH JAJCE

Jajce koristi svoju šansu

Masa od 55.000 turista pokazala je stanovnicima Jajca da je turizam privredna grana od koje se može zaraditi, pa se polako pokreću i neka preduzeća i zanati

Navodno je u Jajcu sve više turista. Je li to tačno i ko su ljudi koji posjećuju taj grad?

- Jajce zaista iz godine u godinu ima sve veći broj gostiju. Recimo, 2012. je zabilježeno oko 55.000 turista što je za mali grad koji poslije rata broji oko 25.000 stanovnika velika i primjetna masa. Informacije koje imamo pokazuju da će ih ove godine biti više, ali puno je interesantnija šarolikost gostiju koji dolaze iz Slovenije, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, ali i Mađarske, Njemačke, Italije, Austrije, Nizozemske, a od prošle godine tu su i grupe iz arapskih zemalja Katara, Kuvajta, Bahreina, Saudijske Arabije, UAE...

Čemu treba zahvaliti za to? Ko je ili šta je najzaslužniji za to?

- Jajce je popularizovala kandidatura za UNESCO, koja je trajala od 2006. do 2009. jer je u tom periodu bilo intenzivno reklamirano u lokalnim i međunarodnim medijima. Svi gosti - putnici su bili zainteresovani vidjeti šta to Jajce ima toliko vrijedno da ga je država kandidovala za svjetsku listu zaštićenih spomenika i mnogi nisu krili oduševljenje i iznenađenost viđenim. No, zaslužni su i lokalna uprava i Agencija za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala Jajca, pa lokalne nevladine organizacije, privrednici - vlasnici turističkih kapaciteta u Jajcu, kao i građani koji su stavljanjem svojih privatnih objekata u turističke ponu-

šćanstva i islama. Najinteresantniji i najposjećeniji spomenici u Jajcu su sigurno muzej Drugog zasjedanja AVNOJ-a, Katakombe, crkva Sv. Marije ili Fethija džamija, što je mjesto gdje je krunisan posljednji bosanski kralj, pa tvrđava, a nezaobilazan je svjetski poznati jajački plivski vodopad. Uz kulturno naslijeđe Jajca, atraktivno je i posjećeno Plivsko jezero, samo četiri kilometra udaljeno od grada. Upravo na Plivskom jezeru se pružaju uvjeti za aktivni odmor, jer postoje staze za šetanje i rekreativno pješčenje - hiking, džoging ili vožnju biciklom, mogućnost auto-kampovanja, hotelski smještaj, korištenje kvadrocikla, vožnja čamcem ili brodicom po jezeru...

Da li se u Jajcu osjeti taj povećani broj turista? Ima li gužve na cestama, da li su male radnje počele da zarađuju, da li se pojavljuju



li štandove za prodaju domaćih suvenira koje sami prave, a porodice koje žive u središtu grada iznajmljuju sobe po povoljnim cijenama. Sve ovo pokazuje da je turizam perspektivna privredna grana koja može mnogim gradovima u BiH pomoći da poboljšaju društvene i životne uvjete.

Kada prošetate gradom i pogledate ga očima turista - šta bi trebalo unaprijediti, popraviti, doraditi?

- Treba nam više smještajnih kapaciteta, bolje uređen promet u centru, sa organizovanim parking prostorima, poboljšana rekreativna infrastruktura na Plivskom jezeru, te bolja transportna komunikacija sa okolnim gradovima. Valja poboljšati turističku signalizaciju i riješiti nekoliko ruševnih objekata koji ugrožavaju sigurnost pješaka. Dakle, ima još puno posla, ali pozitivno je da su i lokalna uprava i stanovništvo uzeli razvoj Jajca kao turističke destinacije za cilj ka kojem se zajednički ide.

Šta treba za dobru promociju i mora li to biti skupo?

- Za početak promocije jedne turističke destinacije ne trebate mnogo novca. Web stranica je vrlo jeftin način promocije, a ima najveći promotivni utjecaj, jer turist prije polaska preko weba sebi kreira put. Obuka lokalnih vodiča za kulturno naslijeđe i prirodu također ne košta puno i može se realizovati lokalnim skromnim resursima. Ali, kada dostignete određen broj gostiju, potrebno je i

i na sljedeću razinu promocije i prodaju turističke destinacije, koja traži poboljšanje turističke infrastrukture, posjete sajmovima, izradu i postavljanje reklamnih panoa, medijske džinglove... U taj dio se moraju uključiti nadležne institucije koje moraju izdvojiti novac - općine, turističke zajednice, ministarstva...

Da li je moguće i u drugim skoro zaboravljenim gradovima u BiH organizovati takve promocije i privući turiste?

- Sigurno. Primjer Jajca i onoga šta je naša mala organizacija postigla pokazuje da se može slično i u drugim gradovima. U Evropi već postoji masa ljudi koji žele doći u BiH i istražiti je jer su malo čuli ili malo vidjeli. Prirodno i kulturno naslijeđe koje svaki grad u BiH posjeduje, pruža mogućnost svakom gradu da se usmjeri u turizam koji je svake godine u porastu, ali jedna sredina mora imati vizionare i jaku vjeru u to i vrlo brzo se vide rezultati. Susjedni manji gradovi, Šipovo i Mrkonjić-Grad su na sličan način razvili turizam i pokazali da je to itekako moguće.

(r. č.)

I PREVIŠE ZA 11 GODINA

Omladinski centar Jajce postoji već 11 godina i do sada je organizovao i realizovao mnogo projekata i aktivnosti sa ciljem razvoja Jajca kao turističkog proizvoda. Nastoje u te poslove i procese uključiti mlade ljude, jer im to pruža priliku za zaposlenje. Napravili su prvu turističku web stranicu i na jednom mjestu objedinili sve informacije potrebne turistima za posjetu Jajcu, organizovali su trening za turističke vodiče koji sada rade sa turistima, rade na koordinaciji između smještajnih kapaciteta i ugostitelja, uz pomoć opštine su izradili turistički vodič Jajca koji besplatno dijele posjetiocima grada, izdaju regionalni časopis *Senzor*, održavaju međunarodni volonterski servis putem kojeg primaju mlade osobe iz raznih zemalja na volonterski rad u svoju organizaciju, a šalju mlade iz BiH u razne zemlje EU na stručno usavršavanje i sticanje radnog i kulturnog iskustva. Svoje članstvo u međunarodnim mrežama mladih i turističkih djelatnika koriste za promociju svog grada i BiH. Centar se finansira kroz razne projekte koje podržavaju međunarodne i partnerske organizacije.

de doprinijeli njenom bogaćenju.

Koje su tačke u Jajcu najzanimljivije ili šta turiste najviše zanima?

- Jajce je riznica spomenika raznih kultura, civilizacija i religija na malom prostoru, a okruženo je predivnim prirodnim ambijentom. U zoni prečnika samo sedam kilometara ovdje se mogu vidjeti ostaci i spomenici četiri svjetske civilizacije - rimske, bizantijske, osmanske i austro-ugarske, pa tri kraljevstva - bosanskog, ugarskog i jugoslavenskog, te tri svjetske monoteističke religije judaizma, kr-

novi suveniri ili nova ponuda u gastronomiji i drugim sferama...?

- Lokalno stanovništvo počinje da shvata da je turizam privredna grana od koje se može zaraditi, pa se polako pokreću neka preduzeća i zanati. Prije svega, restorani su povećali kapacitete, a na putu od grada prema Plivskom jezeru otvoreni su novi ugostiteljski i smještajni objekti - etno-konoba i omladinski hostel i motel. Grad je dobio desetak turističkih vodiča za kulturno-historijsko naslijeđe, nekoliko stanovnika u starom dijelu grada su otvori-

Hercegovačke mrvice oduševljavaju goste

I u Blagaju i u Mostaru zadovoljni su ovogodišnjom sezonom koja se čak i produžila, ali se slažu da turističku ponudu moraju nastaviti obogaćivati

Mostar je po mnogo čemu jedinstven i neponovljiv grad, a historijsko jezgro grada, sa Starim mostom, je 2005. godine uvršteno na listu svjetske baštine UNESCO-a. No, to je tek *mrvica* Mostara koju zna svako.

A takvih *mrvica* grad na Neretvi ima bezbroj...

Poznata Karađozbegova džamija skupa s Franjevačkom crkvom, te vjerskim spomenicima drugih vjera, zatim na stotine ulica i uličica zaustavljenih u historiji, kao što je Bišćevića sokak, ulica sa poznatom turskom kućom, historijski značajan kvart Brankovac, sa kućama i baštama najstarijih mostarskih familija, izgrađen u otomanskom stilu, privlače veliki broj turista iz cijelog svijeta.

Par iz Italije, **Maria Paula** i **Mikele** koji su se divili ljepotama Mostara, kažu da su proputovali cijelu Evropu i Kinu i nije im jasno kako ranije nisu posjetili Mostar.

- Čuli smo mnogo priča o Mostaru, o dobrim ljudima koji žive ovdje. Čuli smo i da su jako





dobri domaćini i dobri kuhari. Morali smo se sami uvjeriti - kazali su oni reporterke Fene. Sulejman Ferhatović je pred rat odselio u Francusku, a inače je iz Tuzle.

- Iako sam rođen u Tuzli, u Mostaru nisam nikada bio. Sve što znam o ovom gradu jeste da je ovo spoj istočnjačke islamske i zapadne kršćanske kulture i to znam iz knjiga - rekao

nuđu Mostara - kažu turistički radnici.

Samo 12 kilometara od Mostara, na rijeci Buni, čaroban je gradić Blagaj, srednjovjekovni grad Humske države iz koje je polovinom 15. stoljeća nastala današnja Hercegovina.

Kroz Blagaj u prosjeku prolazi oko 2.000 turista dnevno, a u Turističkoj podružnici Blagaj očekuju da će ova sezona biti



je Ferhatović.

Mostar najčešće posjećuju turisti iz Italije, Njemačke i Slovenije.

U Turističkoj podružnici Grada Mostara kažu da se broj turista u pret- i postsezoni povećao za 10 posto u odnosu na prošlu godinu, što znači da se sezona u Mostaru produžila.

Dodaju da je isti broj turista koji posjećuju Mostar na jedan dan kao i onih koji ostaju po sedam dana.

- Zadovoljni smo ovogodišnjom sezonom, ali smatramo da je potrebno proširiti po-

uspješnija od prošlogodišnje. Najposjećeniji su dijelovi stare jezgre Blagaja, tačnije derviška Tekija, izvor rijeke Bune, Stari grad Herceg-Stjepana Kosače i Velagićevina.

Ekipi ove novinske agencije već i samo to učinilo se dovoljnim za konstataciju da na putu prema moru ili u povratku sa Jadrana, vrijedi svratiti u Mostar, Blagaj, Konjic...

Odmoriti se, uživati u ljepoti hercegovačkog bijelog kamena i smaragdno zelenih Neretve i Bune. ●

MUZEJ AUTOMOBILA U ZAGREBU

DESANT BUDICKI

Muzej automobila Ferdinand Budicki u Zagrebu posjetili su, nakon svečanog otvorenja početkom jula, osim brojnih Zagrepčana i turisti iz čak 20 država sa tri kontinenta.

Izvijestio je to voditelj Muzeja Valentino Valjak, te najavio za septembar izložbu na temu 65 godina *spaćeka*, te *desant Ferdinand Budicki*, kada će 100 povijesnih vozila proći centrom Zagreba.



MINISTAR U VISOKOM

VAŽNA PRIČA ZA BiH

Dr Semir Osmanagić bio je, krajem augusta na lokacijama u Visokom na kojima radi Fondacija Arheološki park:

Bosanska piramida Sunca, domaćin federalnom ministru energije, rudarstva i industrije Erdalu Trhulju i njegovim saradnicima iz Ministarstva.

Osmanagić je goste, koji su tu bili prvi put, proveo kroz podzemni kompleks tunela *Ravne*, Bosansku piramidu Sunca i laboratoriju Fondacije u Visokom.

- Oduševljen sam ovim što je do sada urađeno. Čitav ovaj projekt smatram izuzetno važnom pričom za BiH i pričom koja treba našoj zemlji i koju treba širiti - rekao je Trhulj za Fenu.

SOKOLAC I KUSTURICA

KREĆE EKO-NASELJE

Za početak septembra najavljen je početak gradnje eko-sela na Romaniji kod Sokoca, kojeg će zajedno praviti sokolačka opština i režiser Emir Kusturica.

Ovo etno-naselje, osim objekata u stilu romanijskog kraja, imat će i hotel, bioskop, amfiteatar, lokale različite namjene, poštu, sportske terene za minigolf, tenis, dječije igraonice na otvorenom...

Objekti će biti sagrađeni od kamena i cigle, te obloženi drvenim oblogama, a pošto će se nalaziti sa obje strane magistralnog puta preostalo je da još bude dogovoreno kako će ovo etno-naselje biti povezano - pasarelom iznad puta ili tunelom ispod njega.



TURIZAM U TREBINJU

MANASTIRI NAJATRAKATIVNIJI



U prvih šest mjeseci 2013. u Trebinju je bilo 4.306 domaćih i 3.851 strani turista koji su ostvarili ukupno 13.132 noćenja. Među stranim gostima najviše ih je bilo iz Srbije, Južne Koreje, Turske, Španije i Grčke.

- Najposjećenije destinacije u ovom gradu su manastiri Hercegovačka Gračanica i Tvrdoš, Stari grad Kastel, Muzej Hercegovine, jezgro grada sa spomenicima kulture - navode iz Turističke organizacije Trebinja.

KAKO JE POČITELJSKA ISTORIJA ODREDILA PREZIME JEDNE OD UGLEDNIH
BOSANSKOHERCEGOVAČKIH PORODICA

Visok i korpulentan, pravi gavrankapetan

Dva vijeka nakon pada kule Matije Korvina Turci su Počitelj odredili za sjedište nove kapetanije, a kapetani su nazvani Gavranima po zastavi sa gavranom, sačuvanoj iz vremena ugarskog kralja Matije Korvina, čije prezime Corvinus prevedeno na nama razumljive jezike znači gavran

Gradić Počitelj spada u najljepše kulturno-istorijske cjeline u Bosni i Hercegovini, a njegovo urbano središte, koje potiče još iz 14. vijeka, zaštićeni je nacionalni spomenik BiH.

Pored samog naziva grada, čije porijeklo nikada nije do kraja razjašnjeno i još uvijek izaziva zanimanje javnosti i nauke, ovo malo mjesto je brojnim legendama značajno obogatilo kulturnu baštinu Bosne i Hercegovine.

Jedna od njih govori i o tome kako je nastalo čuveno prezime **Gavrankapetanović**.

U najbolje poznavatelje počiteljskih legendi spada **Dževad Ibrulj**, koji kaže kako je postanak prezimena Gavrankapetanović vezan za stvarna zbivanja iz druge polovine 15. vijeka. Bilo je to vrijeme prodora Otomanske imperije u Bosnu i pokušaja ostatka Evrope, a Ugarske prije svega, da se taj prodor zaustavi. Tako je, kažu istorijske knjige, godine 1465. ugarski kralj **Matija Korvin** upravo u Počitelju uspostavio bazu za djelovanje njegovih 5.000 konjanika na potezu od Počitelja do ušća Neretve. Taj ugarski kralj je nazvan Korvin / Corvinus prema gavranu (lat. *corvus*) kojega je imao u grbu.

Kada su Turci zauzeli Počitelj, u septembru 1471, potjerali su ugarsku posadu i preuzeli Korvinovu kulu i ostale važne objekte koji su bili izgrađeni ili znatno ojačani za vrijeme prisustva ugarske vojske (recimo, novoizgrađeni most preko Neretve prema Čapljini čiju su gradnju platili Dubrovčani, kao vid njihove podrške Korvinovim nastojanjima).

Počiteljska tvrđava je nakon toga izgubila na značaju jer je ostala u unutrašnjosti, tj. turska granica je otišla na zapad. Međutim, dva vijeka kasnije Počitelj ponovo postaje važan, u njemu je sjedište kapetanije, a na čelu mu je kapetan. Neminovno je bilo prisjetiti se važnosti koju je to mjesto imalo pod zastavom sa gavranovim likom. Tako više ni počiteljski kapetani nisu bili samo kapetani nego - gavrankapetani.

Legenda slikovito opisuje prvog Gavranka-



petana kao visokog, korpulentnog, crnog i brkatog, a od tada svi njegovi potomci nose prezime Gavrankapetanović.

Gavrankapetanović su u Počitelju imali kulu, od koje su tokom 17. vijeka napravili porodičnu kuću, pošto su gromovi udarali u kulu koja ja bila nezaštićena. Napravili su veliku porodičnu zgradu u kojoj je danas Umjetnička kolonija Počitelj.

Ta zgrada u kojoj je stanovao i **Jusuf-beg Kapetanović** je otkupljena ili nacionalizovana šezdesetih godina prošlog vijeka, a njenom vlasniku je napravljena kuća na njegovoj zemlji.

Ibrulj kaže da svi Gavrankapetanović vuku

porijeklo iz Počitelja, a *oko tako velikog i naprednog prezimena ima i mnogo legendi.*

Mnogi su silom prilika napustili Počitelj, neki su došli u Sarajevo i stekli zavidnu reputaciju poput ljekara **Ismeta** i **Farisa**, a **Džemal-beg Kapetanović** je radio i na VMA u Beogradu, gdje sada živi i akademska slikarka **Šemsa Gavrankapetanović**, koja redovno dolazi u zavičaj na svoje imanje.

- **Većina Gavrankapetanovića je obnovila ili obnavlja svoju imovinu u Počitelju** - kaže naš sagovornik, ne skrivajući zadovoljstvo zbog povratka korijenima poznatih sunarodnika.

(z.č.)

Zašto posjetiti Justdelete.me SKIDATE SE? MOŽE...



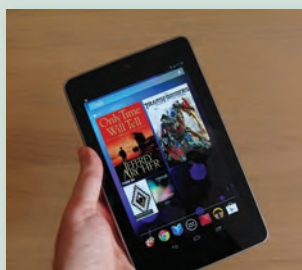
Često se kaže da ono što je jednom objavljeno na internetu zauvijek ostaje u njegovim bespućima. Upravo na tu činjenicu kao da zaboravljamo u vremenima društvenih mreža i opšte internet povezanosti.

Ali s vremena na vrijeme neko ukaže na to da dijeljenje svega i objavljivanje na internetu nije uvijek najpametnije, što su prepoznale i kompanije koje provjeravaju svoje potencijalne radnike ne samo kod bivših poslodavaca, već i na društvenim mrežama i internetu uopšte.

Stoga ne čudi da je sve više ljudi koji žele da obriše svoju sramotnu internet prošlost i krenu da ispočetka grade svoju internet reputaciju.

U tome im može pomoći stranica *Justdelete.me* koja na jednom mjestu prikuplja linkove na različite profile na društvenim mrežama ili stranicama i omogućava korisniku da u nekoliko poteza izbriše svaki svoj trag.

Bez obzira na to radi li se o profilu na Facebooku ili PayPalu, *Justdelete* daje mogućnost da obrišete profil bez kopiranja po postavkama na svakoj posebnoj stranici, a prikazano je i koliko je teško izbrisati profil na pojedinoj stranici.



Novi Nexus stigao u Evropu SEDMICA ZA 229 EURA

Posljednja verzija Googleovog tableta *Nexus 7* stigla je u većinu evropskih zemalja, nakon što je tokom jula promovisana u SAD, dok se u Kanadi pojavila prije nekoliko nedjelja. Sada je 7-inčni *android* tablet dostupan u Velikoj Britaniji, Njemačkoj, Fran-

cuskoj, Španiji, Australiji, Japanu i Južnoj Koreji.

Cijene variraju od zemlje do zemlje. U Britaniji je to 199 funti (230 eura), dok je u ostatku Evrope 229 eura. U SAD verzija sa 16 GB košta 229 dolara (172 eura), a u Japanu je 215 eura.

Nexus 7 dolazi sa *androidom* 4.3 i ima 1.5 GHz *Qualcomm Snapdragon S4 Pro* procesor. Rezolucija ekrana mu je 1920 x 1080, ima kameru od pet MP, *Bluetooth* 4.0 i *micro USB* 2.0 port, a opcija je i *LTE*.

Samsungov tablet dizajniran za djecu I UČITI I IGRATI SE

Samsung Electronics lansirat će početkom septembra *Samsung Galaxy Tab 3 Kids*, tablet posebno izrađen za djecu, sa edukativnim aplikacijama i sigurnosnim funkcijama koje roditelji žele.

Kako se navodi u saopštenju kompanije, *Galaxy Tab 3 Kids* dolazi sa već instaliranim najbolje rangiranim aplikacijama za djecu i sa novim konceptom *Kid's Store*, usmjerenim ka razvoju edukativne primjene tehnologije namijenjene djeci. Sadržaj koji je već instaliran u uređaju obuhvata obrazovne aplikacije, igrice, zabavne aplikacije i aplikacije za elektronske knjige.

Tablet također omogućava roditeljima da odaberu aplikacije kojima će djeca imati pristup pomoću *application manager* opcije za kontrolu aplikacija, ali i da određenom aplikacijom podese vremenska ograničenja za korištenje tableta.

Facebook se preračunao

NEMA VIŠE SLANJA POKLONA

Facebook je odlučio da ukine uslugu slanja fizičkih poklona putem svoje posredničke mreže. Tu je uslugu predstavio prije nepunih godinu dana, ali nije naišla na dobar odaziv korisnika. Od svih odaslanih poklona 80 odsto su činile poklon kartice, a tek 20 odsto se odnosilo na slanje plišanih igračaka, vina, cvijeća, čokolade...

Od sada će se, putem nove *Gifts* stranice, Facebook isključivo posvetiti poklon karticama koje se mogu iskoristiti kod njihovih ugovornih partnera.

U planu je i izdavanje *Facebook prepaid* kreditne kartice koja bi se koristila kao sredstvo plaćanja kod odabranih trgovaca.



LCD panel za mobilne telefone

JASNA SLIKA, A MUTAN DATUM



LG Display je predstavio prvi LCD panel za mobilne telefone u Ultra HD (ili 4K) rezoluciji 2.560x1.440.

Dijagonale 5,5 inča, panel je deo tek 1,21 milimetar i nudi gustoću od čak 538 pik-

sela po inču.

LG se hvali i da omogućava jasniju sliku i bolji kontrast u odnosu na postojeće panele niskih rezolucija.

Za sada nije poznato kad se može očekivati pojavljivanje ovog panela na *smartphonima* koji će se zaista i prodavati.



iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.



OD 35,00KM
MJESEČNO



Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA
T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916
info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba



Nintendo pokušava spasiti šta se može

POJEFTINJUJE WII U

U iznenađujućoj objavi krajem augusta, iz *Nintende* je došla potvrda onoga što su svi očekivali kao logičan potez nakon loše prodaje *Wii U* konzole u protekla tri mjeseca.

Preporučena cijena konzole u *deluxe* izdanju sa 32 GB flash memorije službeno će od 20. septembra biti snižena za 50 dolara na tržištu Amerike, dok u Evropi *Nintendo* ne postavlja preporučenu maloprodajnu cijenu, ali se njeno *premium* izdanje, jednako američkom *deluxeu*, u nekim



evropskim trgovinama već može nabaviti po cijeni ekvivalentnoj novoj u SAD.

Pri svemu ovome nigdje se ne spominje *basic* paket konzole s osam GB flash memorije pa se čini da ga *Nintendo* lagano pokušava poslati u zaborav.

Najveće iznenađenje *Nintendo* je ipak priredio ljubiteljima *handheld* konzola najavivši *Nintendo 2DS* koji će moći igrati sve nove 3DS igre, ali bez 3D efekta, a uspješno će pokretati i sve naslove za stari DS. Novi model bit će dostupan u crvenoj i plavoj boji od 10. oktobra. Cijena nije službeno objavljena.

Crytek u free-2-play vodama

WARFACE I NA X360

Microsoftov Xbox 360 dobiva još jedan *free-2-play* naslov, *Warface*, *Crytekov* FPS kojim su se otisnuli u *free-2-play* vode. Igra je, inače, trenutno u zatvorenoj beti za PC, no i dalje se može prijaviti za testiranje.

Warface je klasični moderni FPS koji sadržava četiri klase, kompetitivne i kooperativne modove igranja i bit će besplatan kad se početkom iduće godine pojavi na *X360*.

Naravno, i dalje se mora imati *gold* pretplata da bi se moglo igrati na *liveu*, a treba i spomenuti i da je *Warface* prvi *Crytekov* naslov koji će spojiti *free-to-play* model igranja sa društvenom mrežom *Gface*.

Rovio najavio nastavak

ANGRY BIRDS GO

Finski studio *Rovio*, najpoznatiji po svojoj *Angry Birds* franšizi, simpatičnim videom najavio je novu igru u svom repertoaru koja će se, po svemu sudeći, zvati *Angry Birds Go*.

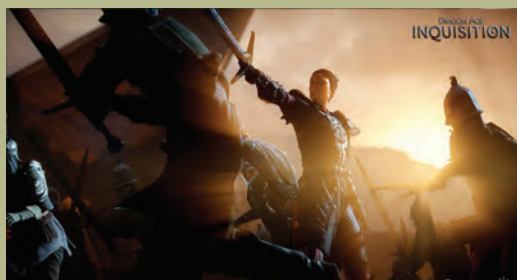
U tom videu je **Kalle Kaivola** iz *Rovio* objasnio kakvom se osnovnom konceptu možemo nadati u nadolazećoj igri, ali najava je prošla bez ulaženja u detalje, poput potvrde konzola na kojima bi igra trebala izaći ili otkrivanja nekog okvirnog datuma izlaska.

Oni koje to zanima, Kaivola mogu čuti i na snimku objavljenom na <http://www.hcl.hr/vijesti-najavljen-angry-birds-go-9237-27.html>.



Dragon Age: Inquisition

KAKO IZGLEDAJU ZMIJA I NUGA?



Dva najnovija screenshota iz nadolazećeg *BioWareovog* RPG-a *Dragon Age: Inquisition* pokazuju dva najpoznatija franšizina bićenca -

zmaja i nuga.

Te screenshote na *Twitter* je postavio **Jonathan Perry**, *cinematics* direktor za igru, pa se može zaključiti da nisu nastali kao prikaz igrivog dijela *Inquisitiona*, već tokom nekakve *cutscene*.

Izgled nadolazećeg *Inquisitiona* u akciji iz prve ruke saznat će se ipak u jesen 2014. godine, kada igra stiže za PC, *PlayStation 3*, *PS4*, *Xbox 360* i *Xbox One*.

BioShock Infinite: Burial at Sea DLC

NOVA PERSPEKTIVA BIOSHOCKA

Uz *Clash in the Clouds* DLC paket koji je dostupan od početka augusta, *Irrational Games* najavio je i *Burial at Sea* DLC za svoj *BioShock Infinite*.

Riječ je o dvodijelnom epizodnom proširenju u kojemu se kroz uloge *Bookera* i *Elizabeth* igrač vraća u podvodnu utopiju originalnog *BioShocka*, ali kroz sasvim novi zaplet.

U prvoj epizodi kontroliše se *Booker*, a u drugoj *Elizabeth*, koja će predstaviti znatno drugačiju *gameplay* mehaniku.

Zanimljivo je da se likovi ovdje ne poznaju ili se to barem tako čini, no tvorac igre **Ken Levine** poručuje da će *Burial at Sea* fanovima dati novu i jasniju perspektivu čitavog *BioShock* serijala.

Burial at Sea izaći će u verzijama za PC, *X360* i *PS3* po cijeni od 15 dolara za svaku epizodu. Datum izlaska još nije poznat.



Lost Planet 3

POMOZIMO JIMU!

Jim Peyton je rudar koji radi na zamrznutom planetu *E.D.N III* za tvrtku *NEo.Venus Construction*. Na planeti ima vlastiti komadić raja, zaštićen od vanjskih elemenata i sanja o povratku kući. Na Jimovu žalost, stvari se mrvicu otimaju kontroli onog trena kad shvati da nije sam na planeti.

Radnja je to *Lost Planet 3 launch trailer*, koji je *Capcom* izbacio istovremeno s igrinim izlaskom u SAD polovinom augusta. Evropljani se s Jimom na svojim konzolama mogu uživjeti od 30. augusta.



Final Fantasy 14

SERVERI SVE UKOČILI

Square Enix uklonio je digitalnu verziju *Final Fantasy 14: A Realm Reborna* iz prodaje jer se velik broj igrača jednostavno nije mogao prijaviti u igru i zaigrati je.

Zbog predugih *loading* vremena, velik broj igrača ovog MMORPG-a, koji je izašao u posljednjoj sedmici augusta, žalio se da je igra potpuno neigriva.

U bilješci na svojoj *Facebook* stranici, *Square* je naznačio da je prodaja naslova oduševljavajuće pozitivna, što izaziva ekstremno duga vremena čekanja, te da su zbog toga privremeno uklonili igru iz digitalne prodaje i rade na proširenju kapaciteta servera.

ISMET SMAJIŠ, UKLOPNIČAR U SARAJEVSKOM GRAS-U

Sve će se izdobriti

Ja jesam majstor i volim raditi, ali teško je sa 59 godina tražiti novi posao, a ne bih ni mogao sve raditi jer već lošije i vidim i teško bi mi bilo

Uklopničar u sarajevskom GRAS-u Ismet Smajiš, zadužen da u mreži za tramvaje i trolejbusa uvijek ima struje, naredne godine bi trebao ići u penziju, ali...

- Izgleda da nam od 2008. ne uplaćuju doprinose. Za zdravstveno osiguranje mi nije problem, doktoru inače ne idem, ne znam da li sam ikada bio na bolovanju, a za one manje potrebe, kao prehlada i to, odem u ambulantu u preduzeću, ali što se tiče ovog penzionog - ja bih naredne godine trebao ići u penziju, a to je krajnje neizvjesno. Ranije su ljudima koji trebaju u penziju izmirivali sve zaostatke, ali sada to više ne rade i ne znam šta će biti. Tim se ne opterećavam pretjerano, neću da se sekiram, bit će nekako, ja bih bio sprema i dvije godine raditi za pola plate ako bi to značilo da ćemo spasiti preduzeće. Bilo bi mi teško, ali bi mi bilo zadovoljstvo to što znam da smo spasili i GRAS i radna mjesta. Moje kolege ne misle tako, znam da bi me napali kada bih naglas ovo rekao, teško im je, imaju kredite, malu djecu..., ali šta bih ja radio kada bih sada dobio otkaz? Ja jesam majstor i volim raditi, ali teško je sa 59 godina tražiti novi posao, a ne bih ni mogao sve raditi jer već lošije i vidim i teško bi mi bilo. A nisam ja jedini koji je pred penziju, ima nas dosta starijih i sumorno je, ljude brine ta neizvjesnost, dosta je nepovjerenja, imamo dva sindikata i niko nikom ne vjeruje... Plata kasni, sreća ne dugo, ali kasni, a opet je važno da je ima... - priča Smajiš.

On je u GRAS došao početkom osamdesetih godina prošlog vijeka.

- Tada je sve bilo bolje organizovano, nije bilo štrajkova, nezadovoljstva i haosa. Plate su bile male, kukalo se i tada, ali nije bilo strašno. Ljudi su imali manje prohtjeve, nisu svi morali imati auto ili dva kao sada, a sindikat je radio punom parom i samo smišljao gdje ćemo na more, a gdje na izlet. I ono odmah poslije rata bilo je bolje nego danas, vladao je optimizam, dobili smo one autobuse iz Japana i ljudi su vjerovali da idemo u dobrom pravcu. Prije pet godina su nam i plate povećane, ali onda je sve krenulo nizbrdo. Sada niko ne izlazi pred nas da nam

kaže šta se dešava, samo se priča onako ispotiha. Na televiziji smo slušali da se nekad metla plaćala 100 KM, a šaraf 45. Sada toga više nema, ali nema ni domaćinskog ponašanja Vlade Kantona koja je vlasnik i meni su oni najviše krivi - priča Smajiš.

On vidi da se sve češće pominje da su radnici krivi za stanje u preduzeću.

- Ali kako bi mi mogli biti krivi? Ne vjerujem da radnici sami mogu uništiti preduzeće jer nismo mi odlučivali ni o čemu. A do prije pet godina smo uvijek imali i male plate, naknade za topli obrok smo dobivali u bonovima koje smo trošili u prodavnici u preduzeću, frtalj hljeba i jogurt smo tada plaćali čini mi se 8,5 KM. Sada ljudi više preduzeće ne doživljavaju kao svoje. Nekad je svaki tramvaj imao ugrađen uređaj za mjere-

nama može pomoći ili kakav je to on gazda ako naš posao dodjeljuje drugoj firmi, pa mi sve to izgleda kao bezvlašće, kao da smo pušteni da propadnemo. Osim toga, koliko ja vidim, sve državne firme imaju probleme, a ne znam zašto je to tako, kome odgovara da bilo koje preduzeće propada. Meni se čini da u Parlamentu sjede ljudi koji ništa ne znaju ili ih ništa ne zanima jer su nam u preduzeće došli samo ministar Nermin Pečanac i još jedan ministar. Meni to znači da je samo njima stalo - priča Smajiš.

A GRAS bi, kaže on, mogao biti itekako preofitabilno preduzeće.

- Ima ljudi koji hoće da rade, koji su se srodili sa preduzećem, ali treba im plata, zdravstveno osiguranje... I opet, ja ne vidim bijes i ljutnju, nego mi se čini da preovladavaju tuga i strah, ljudi se pitaju kao dalje. Meni je

sreća što sam pozitivac, ne želim da me te negativne situacije pritišću i zato se manje i družim sa ljudima. Jer, oni često pričaju i o onom o čemu ništa ne znaju, a ja tražim izlaz i vjerujem da će biti nekako - priča Smajiš.

U socijalizmu smo, podsjeća on, naučili da imamo posao zauvijek, a u kapitalističkim zemljama ljudi dođu ujutro na posao i kažu im da nemaju posla, pa oni samo krenu dalje i traže novi posao...

- To znači da se može. Ozbiljnim radom se može izaći iz problema, pa čak i u našem preduzeću, ali neko mora da pokrene sređivanje stanja. Evo, mijenjali su nam direktore nekoliko puta, ali to se nije osjetilo osim ovog

sada, jer vidim da on ima neke prijedloge pa mislim da hoće da radi. On je neke prijedloge dao Ministarstvu, oni su nešto prihvatili, a nešto odbili, ali i to je pomak i to treba cijeniti jer problemi nisu mali, neko je negdje dobro pogriješio. E, sada, je li to bilo dok je Bimo bio direktor ili je pogriješio Upravni odbor... Ko će znati? Kod nas se uvijek nešto lomilo preko nas i ja mislim da je tu bio presudan interes političkih stanaka od kojih je svaka željela da dovede svog čovjeka da on upravlja našim sredstvima. Zato mislim da je najodgovornija Kantonalna vlada koja je dozvolila da im budu važniji stranački interesi nego opstanak preduzeća od javnog značaja. Ali, vjerujem da će ovo sve izdobriti isto kao kad radiš ili gradiš kuću, pa na sve strane haos, a onda odjednom sve dođe na svoje. Samo treba malo strpljenja - priča Ismet Smajiš. ●



foto: Haris Čalkić

nje potrošene struje i vozači

koji štede tako što pažljivo voze, što nemaju gubitke, što paze da nema proklizavanja, na kraju mjeseca bi bili nagrađeni. Sada se opet govori o tome, ali nema tih uređaja i teško je reći koliko jedan tramvaj troši. Sa druge strane, nema ni rezervnih dijelova i teško je održavati ispravnost, pa čak i samu higijenu. Ljudi koji rade na tome su nesretni jer nemaju sa čim raditi. Ostalo im je jedino da sami prave dijelove, ali to je gotovo nemoguće - priča Smajiš.

On zna da se često spominje da je u GRAS-u 700 ljudi viška.

- Ljudi se plaše te priče o otkazima i stečaju, a možda bi taj stečaj i bio spas, da bar ostane ono što je zdravo. Jer, u ovom poslu se može zarađivati, ali ne vidim da ministar pokazuje volju da riješi našu situaciju, nego je sve nekako napola. A ne vidim ni kako

Ne dijelimo svi

U jednom trenutku procesa, ostajete sami sa sobom i svojim dilemama i zapravo vam niko ne može pomoći ● Neselektivno volim sve pozorišne prostore i jako se vežem za one u kojima radim ● Imam premalo strpljenja da sjedim dugo na jednom mjestu i pijem kafu pa sve oko sebe tjeram da šetamo

► PITAO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

1 Upravo ste se vratili iz Edinburga. Kojim povodom ste bili tamo?

- U Edinburgu sam bila na poziv *British Councila* koji svake dvije godine napravi odabir predstava Fringe festivala i predstavi ih međunarodnim selektorima i selektricama. Bilo mi je vrlo značajno da vidim presjek nezavisnog teatra u Velikoj Britaniji i da odaberem predstave koje bih voljela pozvati na naredna izdanja MESS-a.

2 Prije toga ste bili i u Amsterdamu?

- U Amsterdamu se u junu održava ITs festival, najveći festival studentskog teatra na svijetu. MESS je sa ITs-om dio mreže festivala za razmjenu predstava mladih autora i autorica, koja se zove IYMT. Ove godine smo po prvi put imali bh. predstavu u Amsterdamu, *Odetta* i *Odile Ene Kurtalić* i *Amile Terzimehić*, a ja sam bila dio jednog od festivalskih žirija.

3 Šta je trenutno najaktuelnije na poslovnom planu?

- Pripreme za 53. izdanje Internacionalnog teatarskog festivala MESS koje će se održati od 28. septembra do 7. oktobra. Imat ćemo predstave iz Bolivije, Kolumbije, Španije, Velike Britanije, Slovenije, Srbije, BiH i brojnih drugih zemalja, te po prvi put otvaramo festival u Mostaru. Bit će uzbudljivo izdanje i jako mu se radujemo.

4 Kakvi Vas tekstovi privlače i koliko ih godišnje pročitate?

- Nekada me privuče tema, nekada stil, nekada tačnost odabira teksta za mjesto i vrijeme u kojem radim. Nekada, i to mi je najdraže, pročitam tekst u kojem se sve pobrojano poklopi i užasno sam nestrpljiva da počnem da radim. Ne znam koliko ih pročitam godišnje, a trenutno imam potrebu, nakon rada na tekstu *Žan Žene* u Podgorici, da se bavim dramskom klasikom.

5 Jednom prilikom ste rekli da se teatar publici ne obraća direktno kao što bi trebao. Koliko i kako Vi doprinosite da se to promijeni?

- Ne znam u kojem kontekstu sam to rekla. Trudim se da pravim iskrene i društveno relevantne predstave. Mogu biti bolje ili slabije, ali je važno da su žive, u formi i u sadržaju.

6 Može li pozorište biti generator nekih širih promjena i ideja i da li uopšte postoji neki jači eho na pitanja koja se otvaraju u nekim predstavama?

- Pozorištu je kroz cijelu historiju imanentan otpor prema vladajućim strukturama. Ipak, pre-

sudno je da je društvo u stadiju zrelosti za velike društvene promjene, tek tada umjetnost može da bude iskra koja pokreće. U suprotnom, što je također vrlo značajno, može da pokrene šire društvene rasprave ili individualno ljude pomjeri u stavovima.

7 Postoje li u BiH sponzori kojima još uvijek nije problem finansirati kulturu?

- Postoje, iako je finansijska kriza znatno utjecala na sredstva koja se izdvajaju za kulturu.

8 Može li se u ovoj opštoj besparici uopšte više sredstava izdvajati za kulturu?

- Naravno da može, postoje veliki budžetski rezovi koji se moraju napraviti na drugim mjestima, poput nefunkcionalnog administrativnog i političkog konglomerata u našoj državi. Kultura i sport su malo preko jedan posto državnog budžeta. Smjestite kompletan sport i kulturu naše države u jedan posto i uporedite sa vidljivošću i uspjesima koji se radom, talentom i entuzijazmom bilježe. Sinoć je sala bila prepuna u Domu Oružanih snaga na koncertu koji je otvorio fe-



stival klasične muzike Sarajevo Chamber Music Festival. Stolica su se dodavale. Potreba za kulturom itekako postoji.

9 Osim novca, koji su drugi izazovi pred režiserima u BiH, naročito mladim?

- Radi se premalo predstava, sa minimalnim ili, od ove godine, često nepostojećim budžetima i ograničeni su u svakom smislu, od izbora prvih saradnika i saradnica do estetskih odluka vezanih za predstavu. Najvažnije je ohrabriti umjetnike i umjetnice, koji tek počinju, da istraju u svojim dobrim idejama. One za početak možda neće imati fenomenalne rezultate, ali vremenom hoće.

10 Imate li nekada problema sa autoritetom kada radite sa iskusnijim glumcima?

- Ako imam problem u radu, to nema veze sa go-

dinama glumca ili glumice, ima veze sa karakterom osobe i našim međusobnim odnosom. Bilo mi je jako važno da ovo shvatim i da steknem sigurnost. Nekada jednostavno ne ide, i to je sasvim uredu. Naš posao je delikatan i ne dijelimo svi isti senzibilitet.

11 Koliko ste otvoreni za neke njihove eventualne sugestije?

- Prijedlozi su za mene neizostavni, pozorište je u svakom smislu timski rad.

12 Umjetnost je, čini se, jedna od rijetkih oblasti u BiH gdje su žene ravnopravne. Slažete li se sa tom konstatacijom ili to možda ipak i nije baš tako?

- Imamo veliku sreću da u BiH rade umjetnice poput *Jasmile Žbanić*, *Aide Begić* ili *Šejle Kamerić*. To što su se svojim radom izborile za ravnopravnost, ne isključuje dvostruko teži put kojim su došle do svoje pozicije, samo zato što su žene.

13 Otkazali ste prije nekoliko mjeseci učešće na Sterijinom pozorju u Novom Sadu kada ste saznali da će ga otvoriti Emir Kusturica, što ste obrazložili u otvorenom pismu. Da li ste uopšte dobili nekakav komentar od organizatora nakon toga?

- Nisam dobila zvaničan odgovor od festivala.

14 Za umjetnost se kaže da zbližava ljudi. Ipak, pate li i umjetnici nekada od usamljenosti?

- Rediteljska profesija jeste usamljenička. U jednom trenutku procesa, ostajete sami sa sobom i svojim dilemama i zapravo vam niko ne može pomoći. Sa druge strane, velike su prednosti te usamljenosti, jer je za mene ona posmatračka. Daje širu sliku stvarnosti, kao da gledam na svijet izvana.

15 Rukovoditeljica ste umjetničkog programa Internacionalnog teatarskog festivala MESS. Koliko je on važan za BiH i region?

- MESS je najstariji festival i jedan od tri najveća u regionu, sa velikom međunarodnom reputacijom. Naš glavni cilj, pored predstavljanja najzanimljivijih ostvarenja iz performativnih umjetnosti bh. publici, jeste promocija bh. i regionalnih umjetnika i umjetnica u svijetu. To ide polako, ali su rezultati već vidljivi i iz godine u godinu sve više regionalnih i bh. predstava koje smo selektovali dobija poziv na učešće na velikim svjetskim festivalima.

16 Pozorišta u BiH su često mračna, nerijetko i neuslovna, nemaju grijanja što je zi-

isti senzibilitet

foto: Zdravko Čupović

mi vjerovatno dodatni problem, štedi se na svemu i svačemu... Koliko je uopšte teško u takvim okolnostima stvoriti nešto kvalitetno i lijepo?

- Teško je, ali je moguće. Paralelno je na nama odgovornost da dajemo sve od sebe dok radimo i da se borimo da se predstava uopće desi, te pronalazimo različite fondove, sponzore i donatore. To je umarajuće, jer često radite više poslova u isto vrijeme, ali istovremeno, sa ovolikim budžetskim smanjenjima, čini se da je to i jedini način da ne zatvorimo vrata kulturnih institucija. Iz razgovora i rada sa rukovodiocima pozorišnih kuća znam da niko neće niti želi odustati i zatvoriti vrata za publiku.

17 Postoji li neki tabu koji ne biste nikada dirali?

- Ne. Pozorište ne zna za tabue, zato je toliko živo i uzbudljivo.

18 Imate li neke omiljene pozorišne daske?

- Te daske mogu da budu hodnik napuštene zgrade u kojem se igra predstava, gradilište ili velika elizabetanska scena. Neselektivno volim sve pozorišne prostore i jako se vežem za one u kojima radim.

19 Ima li u teatru kurtoaznih aplauza, odnosno da li možete prepoznati kada neka predstava zaista oduševi publiku?

- Strašno loše procjenjujem reakciju publike, uvijek strepim da im se predstava uopće ne dopada. Glumci i glumice mi kažu kako su predstave za pravo prošle.

20 Od koga ste profesionalno najviše naučili, ne računajući Akademiju?

- Od predstava koje sam gledala i od glumaca i glumica sa kojima sam radila.

21 Sa kojim kolegama imate najbolju saradnju?

- Sada već imam tim ljudi sa kojim dijelim senzibilitet, najčešće radim i sa kojima u budućnosti želim imati pozorište. To mi je utočište i utjeha.

22 Koliko ima politike u kulturi i umjetnosti?

- Ima je, naravno, kao i u svakoj sferi života i svim porama društva.

23 Da li biste ikada prihvatili poziciju ministra kulture?

- Ne bih.

24 Koja je najveća noćna mora koja se može desiti režiseru?

- Da poslije mjeseci i mjeseci iscrpljujućeg rada, predstava ne izađe pred publiku.

25 O Vašim uspjesima se dosta toga zna, ali pamтите li neki neuspjeh, blam...?

- Možda zvuči neiskreno, ali za mene je uspjeh zaista relativan. Svjesna sam objektivnih parametara koji to određuju i zahvalna na priznanjima, ali svaki put kada uđem u probnu salu na rubu sam provalije, jer nekim ljudima koji imaju povjerenje da mi se prepuste vodim probu i usmjeravam ih. Bude divnih i jako loših dana. Dobrih i loših izvedbi predstava. I onih uspješnih i onih manje uspješnih.

26 Ko Vam daje najveću podršku u životu?

- Porodica, prijatelji i prijateljice, partner, pozorište.

27 Može li se kultura spasiti od komercijalizacije i do čega bi to moglo dovesti?

- Uvijek će postojati komercijalna umjetnost. Možda bih je prije nazvala zabavljačkim događajima nego umjetnošću, u našem slučaju. To je sasvim legitimno, ali ne smije nikada isključiti državno subvencioniranu visoku umjetnost, poput galerijskih izložbi, koncerata klasične muzike ili pozorišta, kao ni nezavisnu umjetnost u vidu, naprimjer, umjetničkih trupa koje pokreću nove forme, u dijalogu su sa etabliranom umjetnošću i pariraju joj. I za sve to mora postojati sistem vrijednosti, da ne bi došlo, kao što se dešava u BiH, do svrstavanja komercijalne, zabavljačke umjetnosti u sferu vrhunskih estetskih vrijednosti.

28 Da li biste ikada mogli izaći iz ovoga posla i baviti se nečim nevezanim za kulturu i umjetnost?

- I kada bih bila primorana da se bavim nečim drugim, pratila bih umjetnost.

29 Da li imate bilo kakvu želju da se opробatu i u filmu?

- Imam, nadam se da ću uspjeti to da ostvarim.

30 Kakva uopšte još imate interesovanja?

- Osim svih sfera umjetnosti, većina interesovanja su mi kratkotrajna i nestudiozna. Osim kad istražujem za predstave.

31 Kakva je Selma privatno - gdje izlazi, s kim se druži, šta volite raditi?

- Izlazim malo, gdje me prijatelji i prijateljice povedu. Nedavno sam postala svjesna toga da imam premalo strpljenja da sjedim dugo na jednom mjestu i pijem kafu, pa uglavnom sve oko sebe tjeram, uz veliko negodovanje, da šetamo.

32 Šta smatrate najvećim priznanjem za dosadašnji rad?

- To što ljudi žele da rade sa mnom i na budućim projektima.

33 SFF je upravo završen, da li Vam je žao što ste ga propustili?

- Bila sam u Sarajevu tri dana i stigla pogledati nekoliko filmova. Žao mi je večeri u kinu *Vatrogasac*, ali ću ih nadoknaditi iduće godine. ●



Početak školske godine znači i opremanje školarca!



NAGRADNA IGRA



Za sretan početak koristite Maestro i MasterCard kartice!

OSVOJITE VRIJEDNE NAGRADE. UNICREDIT BANK I MASTERCARD VAS NAGRAĐUJU!

Životna realnost su usponi i padovi. Prođimo ih zajedno.

Dobro došli u
UniCredit Bank

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BiH
Slon
RADIO

SLUŠAJTE I GLEDAJTE DA BISTE ZNALI

+387 35 205 205
www.radioslon.ba **89 MHz**

TNT
RADIO

Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50

www.tnt.ba

KAMELEON PINK BH

UDRI MUSK!
101.2
MHz FM

**Svako jutro,
svaki radni dan...**

+387 33 727 000

Q radio
105.2 fm

TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO

eFM
95,2 MHz

RADIO
ZOS
107 FM

SB U KUĆI VELIKOG BATKA: OKO ZA OKO, PASTA ZA ZUBE

SLOBODNA BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVUJA

GODINA XIX | BROJ 877 | SARAJEVO 29.8.2013. | CIJENA 3 KM

EKSKLUZIVNO ZA SB | Zviždačica iz Gornje Maoče

VEHABIJE
TRGOVCI BOŠNJAČKOM TRAGEDIJOM

EDINA ĐOGO
Kako sam ušla
i kako sam
se izvukla iz
nemilosrdnog
svijeta radikalnih
islamista-vehabija

TVORNICI DNEVNIH VIJESTI
WWW.SLOBODNA-BOSNA.BA

USKORO NATURE
april izdanje Fajstica *****

www.slobodna-bosna.ba
ISSN 0354-1438 PRINTED IN SARAJEVO/BOZNA

9 770354 143003 0 0277

www.startbih.info

Za uspjeh treba i raditi i ri



**POZITIVNA
BiH**

Priča inženjera Nermina Bašića započela je kad je shvatio da njegov Agrokomerc ne ide u dobrom pravcu, pa se zadužio za 6.000 maraka i počeo izvoziti gljive na Zapad. Ostatak je rad, rad i samo rad...

Inženjer poljoprivrede Nermin Bašić iz Velike Kladuše je 1997. godine posudio 6.000 KM i registrovao firmu, a danas ima više od 3.000 kooperanata i na područje Evropske unije izvezio više od 1.700 tona malina, šumskih gljiva, kornišona i kestena.

POČEO SA POLA TONE GLJIVA

- Maline i kornišoni su iz uzgoja, a gljive i kesten su iz prirode. Šumske gljive na tržište EU izvozimo svježe, osušene ili zamrznute, kesten i kornišon idu svježi, a maline svježe ili zamrznute. Imam 687 kooperanata za kornišon, 34 za jagodičasto voća i više od 2.500 ljudi koji nam predaju šumske gljive - vrganj, lisičarku i crnu trubu, a izvozimo oko 115 tona malina, više od 1.100 tona kornišona, oko 410 tona kestena i blizu 50 tona šumskih gljiva - priča Bašić.

Njegova firma Bašo d. o. o. stalno zapošljava sedam ljudi, a u sezoni ih bude i do 70.

- Za sve što izvozimo imamo sve potrebne certifikate, što nije bilo nimalo jednostavno steći i nimalo jeftino. Ja sam radim 24 sata dnevno jer moram sve iskontrolirati, ispoštovati sugestije i zahtjeve kupaca. Imamo i tri tehnologa - inženjera koji redovno obilaze teren, a van sezone redovno organizujemo edukaciju za sve kooperante, pripremimo stručna predavanja, prezentiramo im nove tehnologije i saznanja iz oblasti njihovih proizvodnji - priča Bašić.

Kako Bašo ima veliki broj kooperanata, logično bi bilo očekivati da sa njima ima problema ili nerazumijevanja, ali...

- Zasad nemam nikakvih problema ili razmimoilaženja. Eventualne reklamacije kupaca ja prihvatam na svoju firmu jer ukoliko nešto nisam izdvojio već na terenu - moram snositi posljedice, ali kako svoje kooperante redovno obilazim i sa njima sam stalno u kontaktu, najčešće vršim

pritisak na njih i podsjećam ih da ću primiti samo robu vrhunskog kvaliteta. Bude tu i tamo nerazumijevanja, ali sve to brzo otklonimo. Što se same proizvodnje tiče - ja nabavljam sav repromaterijal i dajem ga proizvođačima, na otpremnicu, i na taj način eliminišem mogućnost da neko koristi eventualno neka nedozvoljena sredstva za tu proizvodnju - pojašnjava Bašić.

Bašić je od 1985. godine radio u Agrokomercu, u poljoprivrednoj proizvodnji, i poslije rata u BiH se vratio u to preduzeće, ali je ubrzo shvatio da to više nije isto preduzeće, da ne ide u dobrom pravcu, pa se odlučio za vlastiti biznis.

- Počeli smo bez ičega, nikakav značajan kapital, ni opremu ili osnovna sredstva nisam imao. Posudio sam pare da registrujem preduzeće, počeo sam sa 400 ili 500 kilograma gljiva, koje sam prebacivao na tržište EU kako sam u to doba mogao. Ali, malo po malo, širio se krug kupaca i povećavala se količina prodane robe - sjeća se on.

Tako je krenulo, a kasnije je polako nabavljao opremu, od hladnjača preko vozila sa hladnjačama, te širio paletu.

VARAJU I U EVROPI

- U početku su to bili samo prikupljeni šumski proizvodi, a 2002. godine sam krenuo u kooperativnu proizvodnju. Nove kupce sam nalazio isključivo zahvaljujući mojoj inicijativnosti i poduzetnosti i odlascima na sajmove. Ovo je vrlo iscrpljujući posao i fizički i finansijski, jer treba dosta vremena i novca za putovanja do eventualnih kupaca, za boravke na sajmovima u zemljama EU, a to košta. Činjenica je da mjesta na tržištu EU ima, ali da ga je teško osvojiti i još teže zadržati jer je konkurencija jaka i svako ko želi da opstane mora se tehnološki i tehnički opremiti i usavršavati - priča Bašić.

Rad u EU, naglašava naš sagovornik, nije uvijek

jednostavan i siguran, a uspjeh ne zavisi samo od kvaliteta robe i odgovornosti ponuđača.

- I u EU ima varalica. Istina, većina kupaca su poštteni, ali ima prevaranata koji nastoje da zloupotrijebe dobavljače, posebno nas iz malih zemalja ili sa Balkana. Ja sam 2011. godine naletio na jednog bezobraznog velikog industrijalca koji je očito u duši prevarant i sitni lopov, jer svake godine prevari po nekoliko preduzeća, posebno iz ovih naših država sa Balkana, na način da im uzme kapital, odnosno robu i ne plati je - priča Bašić.

Mali proizvođači iz malih zemalja se praktično nikako ne mogu zaštititi na tom tržištu EU, ali ni drugdje.

- Mi smo, recimo, svoju proizvodnju osigurali kod naše Izvozno-kreditne agencije, IGA BiH, i smatrali smo da smo zaštićeni od tih prevaranata, ali se pokazalo da i naše institucije ne rade kako treba. Mogao bih čak reći da su isti kao i strani lopovi, jer ignorišu svoje obaveze za plaćanje iz osiguranja. Meni su tada rekli da imam spor sa kupcem i neka ga rješavam kako znam, a kada sam im objasnio da ja nemam spor, nego da sam njima dao određeni novac i da su oni preuzeli odgovornost da plate nešto što moj kupac eventualno ne plati, potpuno su me ignorisali i sugerisali mi da ih tužim - priča Bašić.

Bez obzira na probleme, on bi rado proširio paletu proizvoda Baše, samo - nema novca.

- Volio bih da mogu proširiti firmu i da pokušam zaokružiti, odnosno finalizirati proizvode i takve plasirati u zemlje EU, ali to širenje zavisi od finansijskih i tehnoloških mogućnosti. Ja imam planove, ali nemam kvalitetan novac. Do novca iz Razvojne banke FBiH je nemoguće doći od te sile političara i lobista, a u komercijalnim bankama se ne isplati uzimati dugoročne kredite jer su preskupi. Proteklih godina Bašo d.o.o. je imao pomoć od USAID-ovog projek-

ZI U EVROPSKU UNIJU

rizikovati



POZITIVNA BiH

ta FARMA, tamo su prepoznali naše potencijale, ali od bh. institucija nismo nikada imali ama baš nikakvu korist, niti pomoć. Kooperanti dobiju premije i poticaje, ali mi kao firma ne - priča Bašić.

No, on se ne žali i smatra da za uspjeh u poslu kojim se bavi nije presudna naobrazba, nego rad.

INVESTITORI - MEGALOMANI

- Danas za poljoprivredu nije potrebno visoko obrazovanje ili visoke škole, dovoljan je osjećaj za biznis, ali i odrešitost, spremnost na rizik i brzo donošenje odluka, bez mnogo instanci odlučivanja. To jeste rizično, ali onaj ko donosi odluke mora biti svjestan toga i nastojati svesti rizik na minimalnu mjeru. Mnogo je slučajeva da su ljudi, zahvaljujući predanom radu, upornosti i osjećaju za biznis, napravili velike stari. Ja radim 24 sata dnevno i od osnivanja firme nisam išao na odmor, ali ne žalim se. Nisam bogataš jer sam krenuo ne od nule nego ispod nule, ali vodim solidan život i to je dobro - priča Bašić.

On smatra da BiH jeste jedna od zemalja koje su najbogatije prirodnim potencijalima, ali da va-

lja mnogo raditi

- Mi smo u velikom tehnološkom zaostatku za EU, a imamo potpunu neusklađenost i nesinhronizaciju institucija sistema i naši poljoprivredni proizvođači su sa pravom nezadovoljni. Ponašanje u institucijama Bosne i Hercegovine koje rade u sektoru poljoprivrede treba da se promijenjen za 180 stepeni i da one konačno počnu da radi u korist poljoprivrednika jer nema zemlje koja je bogatija prirodnim blagom i resursima, ali su oni neiskorišteni - kaže on.

Bh. ravnice, brežuljci, planine, rijeke, jezera, šume i drugo, pojašnjava Bašić taj svoj stav, pružaju nesagledive mogućnosti i država mora mijenjati pristup i način za korištenje i iskorištavanje onoga čega imamo u izobilju, a to su ta prirodna bogatstva.

- Sada imamo situaciju da prerađivači voća i povrća

obustavljaju otkup jer institucije koje prate razvoj, ne rade svoj posao. Naime, prerađivači od države traže povoljna sredstva da mogu otkupiti poljoprivredni proizvod da on ne bi završio na smeću. Oni hoće zaraditi, to je neminovno, i vratit će posuđeni novac, ali je važno da poljoprivrednici prodaju svoju proizvodnju na vrijeme. Tu država treba da pomogne, ali ona to ne radi i prerađivači su prisiljeni da obustavljaju rad jer poljoprivredni proizvođači, koliko god vjerovali prerađivačima, traže svoj novac, voljeli bi da ga dobiju čim robu predaju na vagu, a prerađivači, ako nemaju stranog investitora, nemaju dovoljno novca, komercijalni krediti su preskupi i uglavnom dovode do nelikvidnosti i tako to ide u krug - kaže on.

Bašić je pokušao u svoje preduzeće privući nekog stranog investitora jer bi *Baši d. o. o.* taj svježi kapital i te kako dobro došao.

- Pokušao sam i na privrednom forumu koji je organizovala BBI banka, ali to je veoma teško jer ti strani investitori traže samo megalomanske projekte koji su nemogući na sitnom tržištu BiH - kaže Bašić.

Strani investitori traže, ilustruje on, sjetvu ili žetvu sa 500 hiljada hektara što nema cijela BiH, a ne jedno preduzeće.

- Ti strani investitori iz Kuvajta ili Irana zaista imaju megalomanske zahtjeve. Svi kažu da dolaze da bi uložili, ali traže nemoguće. Bilo je slučajeva u Krajini da traže u jednom komadu ili u jednoj *tabli* ogromne površine poljoprivrednog zemljišta, a BiH nije Vojvodina ili Posavina da ima 50 ili 70 hektara poljoprivrednog zemljišta u jednoj parceli. Kod nas su parcele male, ali imamo proizvodnje koje su značajne za usitnjene parcele, određeni proizvodi fantastično uspijevaju, a žito ili kukuruz i druge kulture koje traže velike *table* se kod nas manje uzgajaju - priča Bašić. ●



Veliki park u Sarajevu

Zelene oaze su DUŠE GR



Arheološki park u Tuzli



Centralni park u Tuzli



TITETA SVAKOG MJESTA



GRADOVA



Kompleks Slana Banja u Tuzli

Zašto su Tuzlaci ponosni na svoj Centralni park, odakle stotine hiljada cvjetova u kojima uživaju Sarajlije, kako je Park Mladen Stojanović zaradio titulu najvrednijeg parkovskog kompleksa u Banjaluci...

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Podaci sarajevskog Kantonalnog zavoda za kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe kažu da su prvi parkovi, u skladu sa stručnim određenjem i standardima, u Sarajevu građeni u vrijeme Austro-Ugarske. Po istom izvoru, najstariji i najveći park u Sarajevu je Veliki park, izgrađen 1886. godine na mezarju Čekrekčnica iz 16. vijeka, čiji hortikulturni projekat je izradio **Hugo Krvarić**, činovnik tadašnje Zemaljske vlade.

SARAJEVSKA TRI MILIONA

Duže od pola vijeka, KJKP *Park* čuva, održava i štiti prijestolničke parkove, zelene površine i parkovski mobilijar. Iako su tokom rata mnoga stabla posječena, a parkovi i zelene površine uništeni, radnici *Parka* su uspjeli da povrate hortikulturnu ljepotu glavnom gradu.

Oni svake godine stotinama sadnica novih stabala, ukrasnog grmlja i cvijeća, oplemenjuju zelene površine i doprinose ukupnoj ekološkoj i estetskoj slici Sarajeva.

- Na javnim zelenim površinama, koje su u našoj nadležnosti, nalazi se ukupno 38.121 stabala, od čega je 2.677 odraslih parkovskih stabala, a 12.446 je mladih alejnih stabala. Samo krajem prošle i početkom ove godine posadili smo 750 novih stabala. Posljednjih godina Sarajevo je tokom zime proglašavano najzagađenijim gradom u Evropi i u tom smislu značaj svakog novog stabla je nemjerljiv. Želimo da uradimo još više, da podignemo stepen zelenila u urbanim sredinama na najviši mogući nivo, a time i ambijent urbanog življenja. Hoćemo da dugoročno učinimo Sarajevo zelenom oazom i poželjnom destinacijom i za stanovanje i za turističke posjete - kaže **Aldijana Hamza**, iz pres-službe *Parka*.

U nadležnosti ovog preduzeća nalazi se gotovo tri miliona kvadratnih metara javnih zelenih površina, od čega najviše u Novom Gradu, 1,11 miliona kvadrata.

Pluća grada su najmanja u Starom Gradu, gdje je pod zelenilom nepuna 41.000 kvadrata. Usporedbe radi, u nadležnosti *Parka* su i Pionirska dolina i zoo-vrt gdje je evidentirano 23.000 kvadrata zelenih površina.

Svojim hortikulturnim sadržajima, arhitektu-

rom, ljepotom i popularnošću, ističu se Veliki i Mali park, Koševo I i II, parkovske površine uz zgrade Predsjedništva BiH, Kantona Sarajevo, Alipašine džamije, Općine Centar i Doma sindikata, te Spomen park *Mirzi i Davorinu*, Vilsonovo šetalište, Park penzionera, Park mladenaca, Park prijateljstva na Dobrinji, banjski parkovi na Ilidži, Velika aleja i Vrelo Bosne.

Cvjećari i vrtlari preduzeća *Park* u rasadnicima i staklenicima u Nedžarićima ovih dana privode kraju pripreme za proizvodnju i uzgoj novog ciklusa sezonskog cvijeća. To podrazumijeva proizvodnju i uzgoj oko 300.000 komada sezonskog dvogodišnjeg cvijeća, što je u odnosu na prošle godine duplo veća proizvodnja. Računajući sezonsko jednogodišnje cvijeće, proizvedeno u proljeće ove godine, ukupna godišnja proizvodnja iznositi će oko 600.000 komada.

TUZLANSKA SLANA BANJA

- U toku godine javne zelene površine u Kantonu budu ukrašene sa oko 200.000 komada sezonskog cvijeće i to u maju i junu sezonskim jednogodišnjim, a u oktobru dvogodišnjim. Tokom cijele godine naše sezonsko cvijeće ukrašava oko 6.600 kvadrata javne zelene površine, oko hiljadu komada uličnih žardinjera i više od 750 kvadrata cvjetnih korita - kaže **Aldijana Hamza**.

Ona napominje da sarajevske zelene površine po sadržaju i vrstama hortikulture ne zaostaju za onim u drugim evropskim gradovima, jer i u Sarajevu postoji široka lepeza stabala, ukrasnog grmlja i cvijeća koji su karakteristični za sve gradove i parkove sa sličnim klimatskim uslovima. Ona, međutim, priznaje da naši parkovi još nisu dostigli one u evropskim metropolama po ulaganjima u redovno održavanje i uređenje, te u modernizaciju opreme službi koje brinu o zelenim površinama.

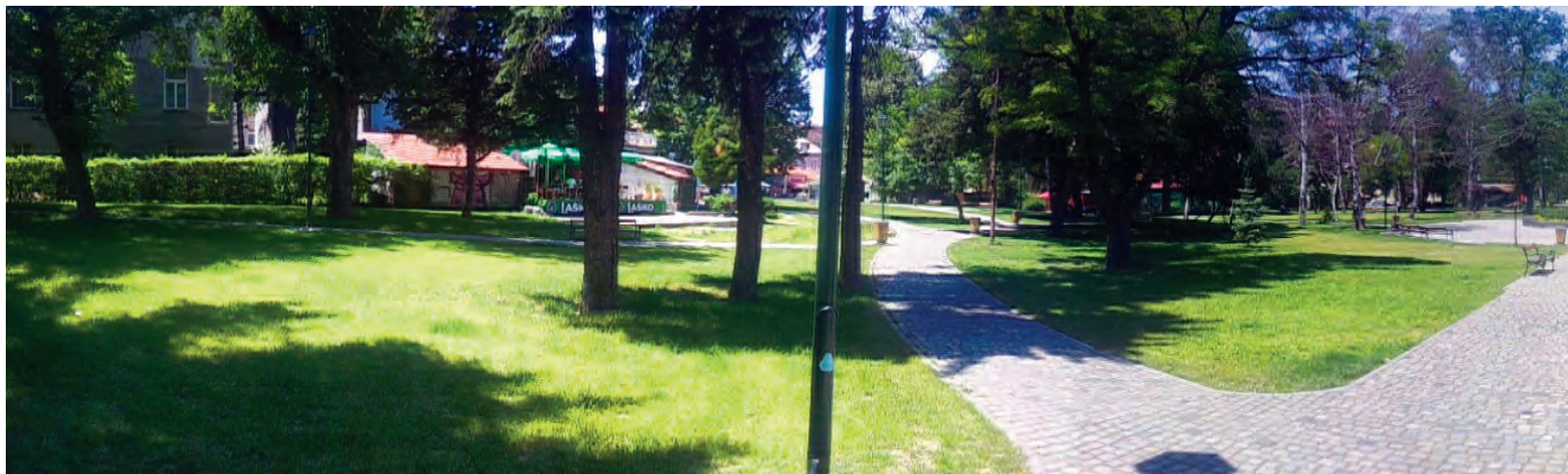
U nadležnosti radne jedinice *Parkovi* tuzlanskog JKP *Komunalac* jeste uređenje i održavanje 164.000 kvadrata parkovskih površina, 316.000 kvadrata travnatih površina oko zgrada i unutar njih, 110.000 kvadrata travnatih površina duž saobraćajnica, te 70.000 kvadrata ostale zelene površine u Tuzlanskom kantonu.

U ovom preduzeću podsjećaju da gradski parkovi, pored ostalog, smanjuju zagađenost zraka, a za vrijeme velikih vrućina mogu sni-

SARAJEVSKKE BROJKE

Osim travnjaka, odnosno javnih zelenih površina, sarajevski *Park* u Kantonu održava i 181.162 kvadratna metra površina pod ukrasnim grmljem, 9.763 kvadrata pod ružičnjacima, 1.936 kvadrata zasađenih *trajnicama*, 756 kvadrata cvjetnih korita, 547 kvadrata kame-

njarima, 6.720 kvadrata zasađenih sezonskim cvijećem, 45.989 kvadrata pod živom ogradom, 1.057 uličnih žardinjera, 90.518 kvadratnih metara vodotoka, 25.677 komada parkovskog alejnog drveća, 12.446 komada mladog alejnog drveća, 155.950 kvadrata parkovskih staza i platoa, 2.698 klupa, 626 korpi za otpatke, 156 dječijih igrališta, aleja, šetnica...



ziti toplinu u gradovima.

- Parkovi su duša svakog grada. Komplex *Slana Banja* najbolje potkrepljuje tu tvrdnju. Smještena u samom srcu Tuzle, u neposrednoj blizini najvećih gradskih naselja, ova oaza zelenila i mira omiljeno je mjesto za druženje i odmor generacijama Tuzlaka. Dugačko šetalište, okruženo stoljetnom šumom u kojoj dominiraju stabla hrasta, bora i omorike, ispresijecano je uskim stazama, od kojih svaka vodi do jednog od modernih vidikovaca i skrivenih proplana. Na ovom prostoru nalaze se spomen obilježja herojima i žrtvama Drugog svjetskog rata, braniteljima iz rata 1992-1995, te tuzlanskoj mladosti koja je stradala na Kapiji 1995. godine. Centralni dio kompleksa krase fontana sa skulpturom *Leda*, djelom poznatog tuzlanskog kipara *Franje Ledera* - kažu u *Parkovima*.

Tuzlanskim parkovima dominira visoko drveće, pretežno listopadno. Zastupljeno je oko 30 vrsta bjelogorice, najviše kestena i javora, zatim su tu lipe, breze, platani, topole i jasen. Od crnogorice su najzastupljeniji smrč, bor, tuja, jela kedar, tisa i čempres.

U septembru 2012. svečano je otvoren novouređeni Centralni gradski park. Za razliku od starog, novi gradski park sadrži više pješačkih staza, uređenih površina, klupa, korpi za smeće, a urađeni su rasvjeta i video-nadzor.

Teren je nivelisan, pješačke zone su popločane granitnim kockama, urađena je hidro-

TUZLANSKE HILJADE ZELENIH KVADRATA

- Komplex Slana Banja (53.695 m²)
- Centralni park (27.000 m²)
- Bosansko-kulturni centar (24.000 m²)
- Park ispred Muzeja istočne Bosne (14.000 m²)
- Spomen-park Tušanj (12.000 m²)

U Centralnom parku, koji je uređen 2012, broj

stabala povećan je sa 143 na 304, od čega 127 crnogorice, a 177 su listopadne vrste.

Park ispred Muzeja istočne Bosne rekonstruisan je 2007, dopunjen grupacijama crnogoričnih i bjelogoričnih mladih stabala ukomponovanih sa postojećom vegetacijom odraslih stabala.

postavljen u našoj državi. U Centralnom gradskom parku postavljen je, također, i obelisk sa izvodima iz *Povelje Kulina bana* iz 1189. godine, koja se smatra *rodinim listom bosanske državnosti*. Iako neuporedivo manji, Centralni park u Tuzli u jednom je identičan svom slav-

preduzeću i dodaju da su ovog proljeća posadili oko 23.000 komada jednogodišnjeg cvijeća i trajnica.

Banjaluka je oduvijek bila poznata po velikom broju zelenih površina zbog čega je i nazivaju *gradom zelenila*. Zelene javne površine obuhvataju prostor veći od 150 hektara sa 22.000 stabala.

Drveće u starim banjalučkim drvoredima je sađeno od davne 1875, a posljednjih godina su formirani novi drvoredi u sklopu rekonstrukcije i izgradnje novih saobraćajnica.

U nove drvorede najviše se sade kuglasti jasen, lipa, platan i javor, a pored njih u alejama preovladava kesten, čiji je list i zvanični suvenir Banjaluke.

U preduzeću *Tamaris*, koje je zaduženo za održavanje banjalučkih zelenih površina, kažu da su najznačajniji gradski parkovi *Mladen Stojanović* i *Petar Kočić*, koji se kose sedam do 15 puta u toku godine.

- *Park Petar Kočić* je u svojoj istoriji doživio mnoge rekonstrukcije. Sagrađen je za vrijeme Vrbanske banovine od jeseni 1930. do ljeta 1931. Stabla koja danas postoje su različite starosti upravo zbog čestih rekonstrukcija. *Park Mladen Stojanović* nastao je kao park vojne bolnice koju je austrijska uprava izgradila krajem 19. vijeka i najvredniji je parkovski kompleks u gradskom dijelu Banjaluke - kažu u *Tamarisu*.



At Mejdan u Sarajevu

VELIKA ALEJA OD 726 KESTENA

Prvi oblici današnjeg parka At Mejdan u Sarajevu, čije ima je mijenjano više puta kroz istoriju, postoje još od 17. vijeka, a tada se na tom prostoru nalazio hipodrom. Godine 1878. pretvoren je u Filipovićev trg, a 1905. godine izgrađen je kao park i nazvan po Franji Josipu.

- Stabla divljeg kestena zasađena 1888. godine i aleja javorolisnog platana zasađena u dva reda 1892. godine čine Veliku aleju na Ilidži. Atraktivno šetalište u dužini od 3,5 kilometara, obgrljeno sa 726 stabala, predstavlja najljepši drvored u BiH - kaže Aldijana Hamza.

izolacija, postavljen automatski sistem navodnjavanja...

BANJALUČKI DRVOREDI

- Gradski park krase i spomenik *Tvrtku I Kotromaniću*, prvi spomenik ovom najznačajnijem vladaru srednjovjekovne Bosne

nom njujorškom imenjaku - predstavlja nezaobilazni simbol urbanog identiteta grada. Biser stare gradske jezgre, koja se posljednjih godina užurbano oporavlja od višedecenijskih posljedica slijeganja, svojim bujnim zelenilom čini skladan kontrast okolnoj arhitekturi - ističu u ovom



UMILJATA BANJALUKA

Oko 1878. godine u Banjaluci je boravio Henrik Renner, dopisnik stranih listova, a u svom opisu Banjaluke zapisao je, između ostalog, da na kraju grada stoji uz široku cestu, što prelazi željeznica, vojnička bolnica sa mnogim sporrednim vrtovima i šetalištima oivičenim drvećem.

„Dalje je vojnički logor sa svojim barakama i kasarnama, takođe sa raskošnim vrtovima. Svaka baraka posjeduje povrtnjake, koji su takođe dobro njegovani... Idući dalje, dolazi se do Vrbas-kasarne koja potiče

iz turskog perioda koja je u dobrom stanju očuvana. Jedna velika višespratnica zatvara ovaj četvorougao, na kojem se nalazi jedan od najljepših dijelova Banjaluke - Rudolfov salaš. Tu se nalazi područje parka i šume u čijem se središtu nalaze razne zgrade koje služe za vojne svrhe, stanovi oficira, itd. Velike široke ulice sa alejama koje su zasađene lipama, platanim i drugim drvećem, presijecaju područje šetališta oivičena rascvjetanom živicom. Cvjetne leje i crnogorično bilje čine kompletan utisak umiljatim“, piše Renner.

Banjaluka ima i nekoliko cvjetnjaka ukupne površine oko 2.000 kvadrata na koje se, po sezonama, posadi oko 40.000 komada ra-

zličitih cvjetnih vrsta.

U *Tamarisu*, kao i u drugim preduzećima koja brinu o gradskim parkovima, upozoravaju

na čestu nesavjesnost i vandalizam pojedinaца koji svake godine uništavaju veliki broj sadnica, najčešće novozasađenih. ●

**U prodaji
knjiga Avde Huseinovića**

**Izdavač:
Udruženje za zaštitu
istorijskih vrijednosti:
«HABER»
kontakt osoba: Edo Hadrović**

**NASER
od Gazimestana
do Haga i nazad**



CIJENA 30KM. Narudžbe na 062 257 281, 061 202 019, 061 450 546, udruzenjehaber@yahoo.com

SELEKTOR FUDBALSKE REPREZENTACIJE BiH SAFET SUŠIĆ PRED KLJUČNE MEČEVE U KVALIFIKACIJAMA ZA SV



ČETIRI DANA septem pa samba, rumba, cha c

Pape je svjestan da prostora za neka velika taktička iznenađenja nema sa obje strane, ekipe poznaju jedna drugu, pratile su se dosadašnje utakmice, a Slovacima do kraja trebaju isključivo pobjede



ZA SVJETSKO PRVENSTVO U BRAZILU

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info



mbra, cha cha



Na putu do istorijskog uspjeha i plasmana na Svjetsko fudbalsko prvenstvo u Brazilu naredne godine, reprezentacija Bosne i Hercegovine u ovom kvalifikacijskom ciklusu preskakala je uspješno jednu po jednu prepreku, što pokazuje i suverena prva pozicija u grupi.

ČETIRI BODA NE IGRAJU

Pred *Zmajevima* je sada prepreka zvana Slovačka. Jedan protivnik, dvije prepone.

Prva već 6. septembra u visokoj peći zeničkog *Zmajevog* gnijezda na *Bilnom polju*, a druga četiri dana kasnije u *Žilini*. Pokeraškog izraza lica koji ništa ne odaje, selektor **Safet Pape Sušić** poziva na smirenost i na nestvaranje pritiska na igrače, da ne odigraju, kaže, utakmicu u glavi prije nego što i počne.

Ipak, kako mirovat kad će u petak, prvi poslije ovog broja magazina *Start BiH*, po svim gradovima opet svi na noge i po sireni još od jutarnjih sati.

- Očekujem pobjedu u Zenici i ništa drugo. U obje utakmice očekujem ili tri ili šest bodova. Tri najmanje, a šest bi bilo najbolje. Četiri boda, neriješen rezultat, ne igraju posebnu ulogu, ni ovdje ni u gostima - kaže Pape za *Start BiH*.

Selektor je svjestan da prostora za neka velika taktička iznenađenja nema sa obje strane. Ekipe poznaju jedna drugu, pratile su se dosadašnje utakmice, a Slovacima, da bi ih čak i samo teorija ostavila u igri, do kraja trebaju isključivo pobjede.

- Ima Slovačka dobre igrače, prije svih Hamšika koji je u posljednjoj utakmicu dao dva gola. U napadu imaju još par igrača. Šesták je dobar igrač, Weiss... Ono što, međutim, može biti neka njihova neću reći prednost, već pozitivna stvar, je to što nemaju šta izgubiti i dolaze sasvim rasterećeni. Oni će doći ovdje da igraju. Zato i očekujem otvorenu utakmicu i možda dosta golova, jer ni njima bod ništa ne znači. Trebaju im četiri pobjede iz



ji je, kako nam je Sušić otkrio, bio planiran u prvih 11. Srećom, ova povreda nije mu stvorila prevelike probleme. Povreda Zukanovića je svakako velika šteta jer je posljednjih nekoliko utakmica odigrao veoma dobro. Sa druge strane, to je otklonilo neke moje dileme. Zukanović mi je nekako bio

DO KRAJA

Poslije utakmica sa Slovačkom 6. i 10 septembra, *Zmajeve* očekuje meč sa Liechtensteinom u Zenici, dok kvalifikacije završavaju 15. oktobra protiv Litvanije u gostima.

Poslije odigranih šest kola, BiH ima 16 bodova, na drugoj poziciji je Grčka sa 13 bodova, a Slovačka na trećoj poziciji sa devet bodova.

četiri utakmice uz nečiji kiks, pa da u najboljem slučaju budu drugi. Nemaju nikakvog imperativa i čak i ako prime gol, nastavit će igrati isto rasterećeno - procjenjuje selektor.

Sa druge, važnije strane, selektor naše šanse vidi u kvalitetu ekipe jer smo, kaže, jači od Slovaka. Druga stvar je 12.000 navijača, vjerovatno bez ijednog slovačkog, a tu je i ogroman motiv za pobjedom i uspjehom.

ZUKANOVIĆ MU OTKLONIO DILEME

Suparnik pak, za razliku od nas, nema šta previše izgubiti, a ni dobiti. Stoga je situacija kristalno jasna.

- Mi moramo sastaviti takav tim koji može čak i da primi gol, ali koji može vrlo brzo reagovati poslije toga. Treba od starta staviti ofanzivnu ekipu, ali to ne znači da treba u napad otići šest, sedam igrača, a da se ne vraćaju - poručuje selektor.

Nedugo nakon objavljivanja spiska pozvanih igrača, dogodio se i peh. Povrijedio se **Ervin Zukanović** koji je, kako nam je Sušić otkrio, bio planiran u prvih 11.

Srećom, ova povreda nije mu stvorila prevelike probleme. Povreda Zukanovića je svakako velika šteta jer je posljednjih nekoliko utakmica odigrao veoma dobro. Sa druge strane, to je otklonilo neke moje dileme. Zukanović mi je nekako bio

u prvoj kombinaciji, ali sam razmišljao i o Bičakčiću koji je brz i agresivan igrač. Sad više nema dileme, mada je šteta i za njega i za našu ekipu što se povrijedio. Sreća je ipak što imamo još dosta igrača. Samo se nadam da će to biti naš jedini iznenađenje - kaže nam selektor.

O nekim drugim faktorima pred predstojeći susret on ne razmišlja previše.

Bez obzira na nestabilno vrijeme proteklih dana, uvjeren je da će teren u Zenici biti veoma dobar čak i da kiša bude padala danima prije toga, ali ipak očekuje lijepo vrijeme i idealne uslove za istinski fudbalski spektakl.

Pravdu u Zenici će dijeliti poznati italijanski sudija **Nicola Rizzoli**.

- Nama odavno sude najpoznatiji, još od Portugala. Normalno je da ovakve utakmice sude najbolje sudije, ali nama to nije važno. Svaki sudija gleda svoj interes jer je i njima važno da idu na Svjetsko prvenstvo. Svako loše suđenje i njima se može osvetiti. Mi očekujemo samo korektno suđenje i ništa drugo - kaže Sušić. ●

POZVANI ZA SLOVAČKU

GOLMANI: Asmir Begović (*Stoke*), Asmir Avdukić (*Borac*), Jasmin Fejzić (*Aalen*);

ODBRANA: Ermin Bičakčić (*Eintracht Braunschweig*), Emir Spahić (*Bayer Leverkusen*), Toni Šunjić (*Zorya*), Mensur Mujdža (*Freiburg*), Ervin Zukanović (*Gent*) u međuvremenu se povrijedio, Boris Pandža (očekuje odlazak u *Glasgow Rangers*);

VEZNI RED: Senad Lulić (*Lazio*), Sejad Salihović (*Hoffenheim*), Adnan Zahirović (*Bochum*), Elvir Rahimić (*CSKA Moskva*), Haris Medunjanin (*Gaziantepspor*), Miroslav Stevanović (*Elche*), Zvezdan Misimović (*Guizhou Renhe*), Avdija Vršajević (*Hajduk*), Senijad Ibričić (*Lokomotiv Moskva*), Miralem Pjanić (*Roma*), Izet Hajrović (*Grasshopper*);

NAPAD: Vedad Ibišević (*Stuttgart*), Edin Džeko (*Manchester City*) i Edin Višća (*Istanbul BB*).

MOGU LI I MUSLIMANSKA BRAĆA I NJIHOVI Oponenti NEŠTO NAUČITI OD MARXA?

Sami proizvodimo bombaše sa



Pitanje je do kakvih će zaključaka doći djeca onih koji su stradali na kairskim ulicama i trgovima, njima će biti teško ponovo prodati priču o demokratiji, volji većine, vladavini prava i ustava i ne bi trebalo nikoga iznenaditi da mnogima od njih ideje radikalnog militantizma postanu privlačnije, a onda će se svi pitati zašto nas mrze

PIŠE: Muhamed Jusić

Eurocentrični krugovi na sve što se dešava u svijetu, pa i na posljednja dešavanja u arapskom svijetu, gledaju isključivo iz vlastite historijske i društvene perspektive. Dokaz tome je kovanica *Arapsko proljeće*, kojom se buđenje arapske ulice i pokušaji svrgavanja dugogodišnjih tiranija u Sjevernoj Africi i Bliskom istoku terminološki poistovjećuju sa *Praškim proljećem*.

KAD SE LIBERALI PREPADNU

Koliko god ta centričnost bila opasna u razumijevanju stvarne situacije na uzavrelom Bliskom istoku i koliko god ona negirala sve historijske, društvene, političke i druge posebnosti tog podneblja i naroda, ipak nije zgorega ponekada uporediti to što se tamo dešava sa nekim događajima iz historije, ali ne sa ciljem da bi se oni strpali u za Zapad razumljive intelektualne i spoznajne okvire nego kako bi nešto naučilo. Jer, još je **Karl Marx** napisao kako se historija ponavlja, prvi put kao tragedija, drugi put kao farsa. Vjerovatno je, dok je pisao ovu tako često i na ovim našim prostorima ponavljaju mudrost, mislio na Revoluciju iz 1848.

kada je demokratski ustanak protiv francuske monarhije kolabirao u bonapartističku diktaturu na isti način na koji je to učinila Francuska revolucija šest desetljeća ranije.

Upravo o ovoj sličnosti između trenutne situacije u Egiptu i onog što se dešavalo tokom Francuske revolucije i pouci iz historije koju bi svi mogli izvući, imali smo priliku čitati u briljantnom tekstu profesorice političkih nauka **Sheri Berman**, sa koledža **Barnard** pri Univerzitetu **Columbia**, objavljenom u *The New York Timesu*.

Naime, 1848. radnici su se udružili sa liberalima u demokratskom buntu kako bi svrgnuli francusku monarhiju. Međutim, čim je stari režim pao, opoziciona koalicija se raspala, jer su liberali bili sve više zabrinuti onim što su smatrali da su **radikalni zahtjevi radničke klase**. Konzervativci su to iskoristili i ponovo na svoju stranu pridobili uplašene liberalne, sa kojima su ponovo instalirali novu diktaturu.

Doktorica **Sheri Berman** smatra kako se isti model ponavlja danas u Egiptu, samo što sada liberali i autoritarci igraju iste uloge, dok su mjesto socijalista preuzele islamističke stranke. Ona primjećuje još jednu sličnost u čitavom procesu, a to je da se i u slučaju Egipta, kao nekada Francuske, desilo to da je neiskusni i ne-

strpljivi masovni pokret pretjerao u korištenju svoje pozicije nakon dolaska na vlast. Još jednom su se liberali prepali promjena sa kojima su započeli njihovi bivši partneri i pužući su se vratili u zagrljaj starom režimu tražeći zaštitu. Kao i 1848. autokrate su bili više nego sretni i spremni da ponovo preuzmu uzde vlasti.

Ako egipatska vojska, piše dr. Berman u izdanju *The New York Timesa* od 10. avgusta 2013, nastavi sa nasilnim slamanjem otpora, a liberali ih u tome nastave podržavati, oni će zajedno ići naruku *Marxovih savremenih nasljednika*. Tako bismo vrlo lako mogli čuti poklik: *Islamisti svih zemalja (svijeta), ujedinite se! Nemate šta izgubiti osim svojih okova*. A profesorica smatra da ako se takav poziv nad arapskim svijetom i začuje, žalosno će biti to da će oni koji iza njega stanu biti u pravu.

Ali ne treba nas iznenaditi to što su egipatski liberali bili spremni iskoristiti vojsku kako bi izveli puč i okončali prvi eksperiment ove zemlje sa demokratijom i to samo dvije godine nakon što su zajedno sa islamistima sa vlasti skinuli jedan autoritarni režim. U ranim stadijima političkog razvoja država, liberali i demokraci se obično ne slažu oko bilo čega, osim uklanjanja starog režima.

Samoubice



FIJASKO 1789, 1848, 2013...

Uspostavljanje stabilne demokratije je proces od dvije faze. U prvoj fazi se treba riješiti starog režima, a tek u drugoj izgraditi održiva demokratska zamjena.

Zbog toga što je prva faza dramatična, mnogi ljudi misle da je igra završena sa uklanjanjem diktatora. Druga faza je puno teža. Postoje brojni primjeri širokih koalicija koje su formirane kako bi se svrgnuli diktatori, ali je jako malo njih ostalo zajedno i složilo se oko toga kako novi režim treba izgledati. Opozicioni pokreti imaju sklonost da lako izgube dah i da ih budu uvučeni u unutrašnja previranja i da ih potisne stari režim koji se konsoliduje, ojača i krene u kontranapad.

U godini 1848, originalnoj godini *narodnog proljeća*, prvi put se organizovani radnički pokret pojavio na političkoj sceni i njihovi zahtjevi su prestravili liberalne. Srednji stalež je zahtijevao ekonomsku liberalizaciju, a mnogi radnici radikalnije ekonomske i društvene promjene. Liberali su, pak, favorizirali ograničeno otvaranje političkog sistema, dok su radničke grupe zahtijevale potpunu demokratizaciju i vlast koja sa njom dolazi. Kada je postalo jasno da bi radnici i socijalisti mogli pobijediti, liberali su ustuknuli i mnogi od njih su se vratili konzervativcima smatrajući ponovnu uspostavu autoritarizma kao manje od dva zla.

Ovo je za autoricu *The New York Times*ovog priloga skoro identično onome što se trenutno

dešava u Egiptu. Tokom godina autoritativnog režima sve političke i društvene institucije kroz koje bi se mirno artikuliralo javno nezadovoljstvo su sistematski ugnjetavane. Država je namjerno produbljavala društvene podjele. Zato, kada je demokratizacija počela, dugo skrivano nepovjerenje i animoziteti su eksplodirali u ekstremnu retoriku, masovne proteste i nasilje. Takve stvari uvijek plaše liberalne, koji prednost daju redu i umjerenosti i koji preziru radikalne društvene eksperimente. To se pokazalo tačnim u Evropi 1789. i 1848, kao i ovih dana u slučaju Egipta...

Fijasko koji se desio 1848. ojačao je radikalne elemente u socijalističkom pokretu na račun onih umjerenih, stvarajući opasan razdor među liberalima i radnicima. Nakon što su liberali odustali od demokratije, umjereni socijalisti su ispali budale, a radikali koji su zagovarali nedemokratske strategije su postajali sve jači. Marx i Engels su 1850. podsjetili londonsku Ligu komunista da su oni predvidjeli da će stranka koja predstavlja njemačku liberalnu demokratiju *ubrzo doći na vlast i da će odmah svoju novostečenu vlast okrenuti protiv radnika. Vidite kako se ovo predviđanje obistinilo. Zatim su ih upozorili: Da bismo bili u mogućnosti da se snažno i prijeteće suprotstavimo ovoj stranci, čija izdaja radnika će*



početi sa prvim satom pobjede, radnici moraju biti naoružani i organizovani. Profesorica Berman se plaši da bi isti zaključak mogli izvući i islamisti.

Greška koju su liberali napravili u Evropi devetnaestog stoljeća jeste ta da su smatrali sve socijaliste fanaticima.

I dok su neki socijalisti bili ekstremisti, drugi su se protivili nasilju i bili su posvećeni demokratiji. Ti socijalisti, koji su kasnije postali evropski socijaldemokrati a ne komunisti, željeli su društvene i ekonomske reforme, ali ne one koje su predstavljale smrtnu opasnost za kapitalizam i demokratiju. Ipak, jako dugo evropski liberali nisu htjeli da priznaju te razlike, suprotstavljali su se punoj demokratizaciji i aktivno su radili na represiji čitavog pokreta. Rezultati su bili pogubni.

UČITI, A NE PONAVLJATI

Radikalni, nasilni i nedemokratski elementi unutar socijalističkog pokreta počeli su se pitati zašto bi radnici trebali učestvovati u sistemu koji nije spreman prihvatiti mo-

gućnost njihove pobjede. Kada su socijalisti postali najveća politička snaga širom Evrope, liberali su pravili sramne ustupke konzervativcima kako bi lijevicu spriječili da preuzme vlast. Sve to je rezultiralo time da su evropska društva postajala sve više podijeljena i sukobljena.

Egipatski liberali ponavljaju, prema mišljenju dr. Berman, iste greške danas. Ponovo oni svoje oponente smatraju fanaticima koji bi da unište sve što liberali vide vrijednim. Ali, kao što svi socijalisti nisu bili proto-staljinisti, tako ni svi islamisti ne žele da uspostave teokratske režime. Danas postoje umjereni islamisti koji su voljni da igraju po pravilima igre i njih se, smatra profesorica, treba ohrabriti da tako postupaju.

Islamizam je i dalje najveća i najbolje organizovana politička snaga u Egiptu i od vitalne je važnosti da egipatska vojska i njihovi liberalni saveznici pokažu islamistima da ima mjesta i za njih u demokratskoj budućnosti regiona. Ako se svi islamisti demoniziraju, podjele u egipatskom društvu će postajati samo veće, umjereni islamisti će biti marginalizirani, a politička budućnost Egipta u problemima.

Stoljeće nakon 1848, socijaldemokrate, liberali i čak umjereni konzervativci su zajedno stvorili snažne demokratije širom Zapadne Evrope - ishod koji je trebao doći ranije i sa manje nasilja. Bliskoistočni liberali bi trebali naučiti nešto iz turbulentne evropske historije umjesto da je slijepo ponavljaju - piše profesorica Sheri Berman na kraju svog teksta.

Bez obzira na ishod tih događaja, ostat će zabilježena sramotna odluka brojnih svjetskih organizacija i centara političke moći koji su stali uz vojsku. Takvim potezom oni šalju pogrešnu poruku strankama koje se pozivaju na ideje političkog islama da demokratija ne funkcioniše.

Mnogi se, a ne samo profesorica Berman, sa pravom plaše zaključaka do kojih će doći mladi simpatizeri Muslimanske braće, ne neminovno i ideološko i političko rukovodstvo (a to je opet priča za sebe), kada silom sa ulica, ukoliko prežive, budu otjerani u zatvore ili, u najboljem slučaju, njihove domove. Pitanje je do kakvih će zaključaka doći sinovi i kćeri onih koji su stradali na kairskim ulicama i trgovima. Njima će biti teško ponovo *prodati priču* o demokratiji, mirnim protestima, volji većine, vladavini prava i ustava i ne bi nas trebalo iznenaditi da mnogima od njih ideje radikalnog militantizma postanu privlačnije.

A onda će se svi pitati *zašto nas mrze* i odakle dolaze toliki bombaši-samoubice u naše mirne gradove. Tada će već biti kasno i sve što će nam moći reći mnogi od onih koji sada zatvaraju oči pred krvlju koja se prosipa ili u tim događajima itekako učestvuju jesu jalova objašnjenja kvaziekspertata o tome kako muslimani ne znaju živjeti u slobodi i kako je islam nekompatibilan sa idejama demokratije, ljudskih prava i slobode. ●

U KRISTIANSANDU, ADMINISTRATIVNOM, POSLOVNOM, UNIVERZITETSKOM I KULTURNOM CENTRU JUŽNE

PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Grad Kristiansand predstavlja administrativni, poslovni, univerzitetski i kulturni centar južne Norveške, a ime je dobio po svom osnivaču kralju **Kristijanu IV** 1641. godine. Širi region koji, pored Kristiansanda, uključuje opštine Søgne, Songdalen, Iveland, Vennesla, Birkenes i Lillesand, broji tek oko 120.000 stanovnika, a krasi ga spektakularna priroda koja uključuje fjordove, planine, malena stjenovita ostrva te brojna jezera.

KRAJNJE RELATIVAN CENTAR GRADA

Koliko god bili imuni na ovozemaljske prirodne ljepote, prizor koji se, po lijepom vremenu naravno, ukaže pred vama kada se približavate lokalnom aerodromu Kjevik, spada u rubriku *nezaboravno* jer tek pogled iz ptičje perspektive daje potpunu sliku i potvrdu čuvene skandinavske ekološke osviještenosti i brige za neposredno okruženje.

Razočarani, međutim, nećete biti ni kada se prizemljite. Naprotiv! Sam grad broji oko 70.000 stanovnika, a ono što je evidentno već nakon nekoliko minuta jeste to da je sve podređeno kvalitetu života pojedinca i porodice.

Kratke centralne ulice, oivičene mahom novosagrađenim trospatnicama od ukrasnog kamena, stilizovanog drveta i neo-bojenog stakla, sa velikim terasama, tek nakratko prekidaju poneka tradicionalna

norveška živopisna drvena kućica. One, ipak, bar u užem centru, postepeno ustupaju mjesto *tvrdim* objektima.

Sve to krase brojne cvjetne žardinjere, koje su cijelom gradu podarile posebnu mirisnu auru ovoga, mnogi će reći, nezabilježeno dugog i toplog ljeta. Na cvijeću se u Kristiansandu me-



Jedno od brojnih dječijih igrališta

đutim ne štedi, bez obzira na vremenske uslove, a prekrasni i sadržajni parkovi se nalaze iza svakog ugla, baš kao i desetine sportskih igrališta, poput terena za odbojku na pijesku koji znatno premašuju potrebe stanovnika pa su

mahom prazni i stiće se neki generalni osjećaj da u ovom gradu ne nedostaje ničega osim ljudi.

Saobraćajnom gužvom u gradu se može nazvati kolona od 5-6 auta, a vozače krasi nevjerovatna obazri-

vost prema pješacima i brojnim biciklistima, kako zbog elementarne kulture, tako i zbog astronomskih saobraćajnih kazni. Automobilsku sirenu je gotovo nemoguće čuti.

Pojam *centar grada*, kojim dominira katedrala, kao najviši objekat u gradu, što je kalup po

**SVJETIONIK, NAJJUŽNIJA TAČKA NORVEŠKE**

Nedaleko od Kristiansanda se nalazi svjetionik *Lindenes fyr*, još jedna od planetarnih atrakcija, a nezaobilazni je dio mnogih reklamnih spotova. On predstavlja najjužniju tačku Norveške, za ulaz ćete platiti oko pet maraka, a nakon što se priviknete na jak vjetar koji na ovom mjestu konstantno puše, pogled ćete vječno pamtiti.

Prilikom penjanja do ovog svjetionika naići ćete i na znake skandinavskog humora.

Tako na jednoj stijeni piše da se radi o meteorološkom kamenu na kojem stoji tekst: *Ako je kamen suh, onda je sunčano vrijeme. Ako je kamen mokar, onda pada kiša. Ako je bijel, onda je snježno, a ako ga uopšte ne vidite, onda je magla.*



Kristijan I



Glavna ulica u Kristiansandu



Katedrala u centru grada i najviši objekat

UŽNE NORVEŠKE, IMA SVEGA OSIM LJUDI

IV znao je gdje će dići grad



Čuveni norveški trol



Panorama grada

Zamislite kako se živi u gradu u kojem se saobraćajnom gužvom smatra kolona od 5-6 auta, u kojem iza svakog ugla imate park i slobodan sportski teren, u kojem stan od 80 kvadrata košta milion maraka, a kafu vam, ako ne kažete drugačije, obavezno posipaju cimetom



START U KRISTIANSANDU



Simbolično, u Kristiansandu egzistira i prvoligaški fudbalski klub *Start*, koji je nedavno dobio novi velelepni stadion. Ipak, uprkos savršenim uslovima, rezultati kluba trenutno ne opravdavaju ulaganja.

kojem su građeni i svi ostali obližnji gradovi, odnosno život u centru grada ovdje je krajnje relativan, jer koliko god centar bio središnji i uređan, još su ljepši rubni dijelovi grada, koji se šire na sve strane pošto mnogi, naročito mladi parovi, kupuju kuće u naseljima koja se grade i po desetak kilometara od centra.

Razlog nisu cijene nekretnosti koje, istina, jesu nešto niže nego u centru, nego to što se sva naselja grade planski, uz obilje parkova za djecu, sportskih terena, prodavnica..., pa vam je gdje god da živite skoro sve nadohvat ruke. Čak i ukoliko ćete tokom mjeseca potrošiti nešto više goriva (a litar košta oko 15 kruna, odnosno nešto manje od četiri KM) zbog udaljenosti, uštedit ćete na putarinama koje se plaćaju i na magistralnim putevima. One su u gradu najskuplje i koštaju i do dvadesetak kruna.

LUKSUZ JE I HAMBURGER

Kada je riječ o cijenama, od Norveške teško da ima skuplje destinacije: Čak se i bogati Nijemci, koji u ovu zemlju rado dolaze na kampovanje i pećanje, u šali mogu nazvati *paradajz turistima* jer u svojim kamp prikolicama donose sve što se može ponijeti.

Primjera radi, kafu po kojoj će vam obavezno staviti i cimeta ako ne kažete drugačije, teško da ćete bilo gdje popiti ispod 10 KM, pivo ćete platiti i do 30 KM, flašu od pola litre obične vode 7-8 maraka, kutiju cigareta oko 25, pizzu između 60 i 70 KM, dok će vas u Oslu, u običnom restoranu, ceh veći od 300 maraka za pet hamburgera i pet *coca-cola* ostaviti bez teksta. Jeste pomalo ironično, ali nije daleko od istine kada bi se reklo da je velika čast ako vas u jednoj od najbogatijih zemalja svijeta neko počasti najobičnijim hamburgerom

NEZABORAVNI PREIKESTOLEN



Na oko 300 kilometara od Kristiansanda, u blizini Stavangera, nalazi se jedna od najpoznatijih norveških i svjetskih atrakcija - Preikestolen, stijena visoka 604 metra, do koje vam je potrebno oko dva sata prilično strmog planinarenja.

Sa ovog mjesta se pruža veličanstven pogled na fjord i okolinu. Mjesto je to koje se nesumnjivo mora posjetiti za života.

Tokom našeg boravka na vrhu, desila se i tragedija kada je jedan od turista pao sa jedne od sporednih stijena, Tom prilikom smo se uvjerali u vrhunsku obučenost pilota helikoptera spasilačke službe koji se, idući po stradalog, letjelicom spustio na samu stijenu.



Muzej topova



Vikinška kuća

koji čak ni u prodavnici nije jeftin jer pakovanje od 10 gotovih hamburgera (1,8 kilograma) košta oko 50 maraka.

Ulaznica za nadaleko poznati zoološki vrt *Dyrepark* u Kristiansandu, koji privlači turiste iz svih okolnih zemalja, košta više od 200 maraka, koliko je otprilike koštala i najjeftinija ulaznica za prijateljski fudbalski susret *Valerenga* i *Barcelona* u Oslu krajem jula. Stoga ne čudi da mnogi u *shopping* idu u susjednu Dansku ili Švedsku, u zavisnosti od prebivališta.

Ipak, pravi šok su cijene nekretnosti: prosječna cijena stana od nekih 80 kvadrata u Kristian-



sandu iznosi oko milion maraka. Drvene kuće slične kvadrature nekoliko kilometara od grada su tek nekih 15-20 posto jeftinije, ali će vas nesumnjivo nasmijati kada kažu da je to još i *jeftino* u odnosu na skupoću u Oslu. Kolike su tek tamo cijene, nismo ni pitali. Iznajmljivanje stančića od nekih 40-tak kvadrata u Kristiansandu košta, otprilike, 1.000 maraka.

Treba naravno spomenuti i plate koju su za nas također astronomske i u prosjeku se kreću oko 5.000 KM, mada treba reći i da su u Norveškoj porezne stope dosta visoke.

Tokom ljetnjih mjeseci, s obzirom na to da se nalazi na samom jugu zemlje, ovaj grad vrvi od turista iz ostalih dijelova Norveške, jer on je, sa prosječnim ljetnim temperaturama od oko 20 stepeni Celzijusa, za čvrste Skandinavce pravo ljetovalište pa su i plaže prepune.

A njih, pored niza velikih shopping centara, autosalona, desetina marina, velikih hotela i raznih prodavnica, čeka i moderni cinaplex, novi olimpijski bazen, novo pozorište, nova velika luka, te cijeli niz muzeja - od muzeja na otvorenom na kojem su dislocirane autohtone kuće od prije jednog ili dva stoljeća, do vikinških nastambi.

Među najimpresivnije muzeje na otvorenom spada i Muzej topova, tačnije ostaci impresivnog njemačkog utvrđenja iz vremena Drugog svjetskog rata, gdje se nalazi i jedan od najvećih ikada izgrađenih topova. ●

ALTERNATIVNI NOBELOVAC JAKOB VON UEXKÜLL

Pohlepa je postala društvena vrijednost

Jakob von Uexküll, utemeljitelj Alternativne Nobelove nagrade, traži reformu zapadnjačkog modela privrede, a tvrdi i da je do pozitivnih promjena moguće doći samo demonstracijama poput onih u Turskoj i Brazilu

Kako doći do gospodarskog razvoja koji bi bio održiv? Koje su nove vrijednosti potrebne našim društvima?

- Zaboravili smo stare vrijednosti društva. Ne razvijamo se nego propadamo. Naše poimanje o konkurenciji i individualizam su djetinjasti. Mi sebe doživljavamo kao potrošače, a zavist je ono što nas pokreće. Svatko želi posjedovati više od ostalih. Taj model razvoja nailazi na svoje granice u jednom svijetu koji je ograničen. Možda možemo prijeći preko nekih od tih granica, ali ne preko svih. Naši preci su to dobro znali. U srednjem vijeku su u Japanu ljudi mogli postati vrlo bogati. Međutim, kada bi njihov stil života izazvao zavist drugih, car je imao pravo oduzeti im imovinu. Čini se da je danas osnovni cilj kod drugih izazvati zavist. Pohlepa je postala društvena vrijednost. Moramo tome stati ukraj. Globalno gledano, dolazimo do krajnjih granica crpljenja fosilnih goriva, promjene klime uzrokuju sve veće probleme, izostaju obilne žetve... Potrebna nam je obnovljiva privreda. Potrebno je uspostaviti takve vrijednosti koje će dovesti do procvata čovječanstva i prirode. Svima su poznati zaključci *Rimskog kluba* o granicama gospodarskog rasta. *Rimski klub* je potom objavio i izvještaj o šansama za učenje u budućnosti. Naše društvene vrijednosti moraju se zasnivati na tom izvještaju.

Jesu li nam potrebne nove političke strukture koje bi stvorile okvir za raspravu o novim vrijednostima?

- Moramo se osloniti na iskustva naših predaka. U pretkolonijalnoj Indiji postojali su savjetnici koji su gledali u budućnost. Oni su morali potvrditi da odluke koje se donose neće biti donesene protiv interesa budućih generacija. U Sjevernoj Americi postojao

je princip *sedam generacija*. Razmatrano je kako će zaključci plemenskih vijeća utjecati na život plemena u idućih sedam generacija. Danas ne vodimo računa o interesima budućih generacija, a pritom se već danas uništava njihov prostor za život. *World Future Council* zahtijeva uspostavu visokog povjerenstva za iduće generacije i to na međunarodnoj razini. Tako bi se na nivou UN osiguralo da se ne donose odluke koje bi bile na teret budućih generacija. Potrebne su nam snažne organizacije koje će podržati prelazak na novi sustav vrijednosti u svijetu i koje će nas spriječiti da uništavamo našu okolinu.

Jesu li nam potrebna nova pravila igre? Osnovna pravila prema kojima funkcionira današnja privreda su praktično dobrovoljna za svakoga.

Je li to dovoljno?

- Ne, to nije dovoljno.

To se vidi iz jednostavnih primjera. Svjetska trgovinska organizacija ima obvezujuća pravila i zbog toga i funkcionira. U sportu također postoje pravila za sve i zbog toga i funkcioniraju međunarodna natjecanja, a ljudi imaju povjerenja u njih. Ljudi smatraju da je to pošteno. Međutim, oni ne vjeruju globalnom gospodarskom sustavu. Oni ga smatraju nepoštenim baš zato što nema obvezujućih pravila igre. Moćni svjetski akteri i koncerni mogu raditi što hoće. Zapadnjački privredni model, koji se zasniva na stalnom privrednom rastu, osvojio je svijet. Ali ljudi shvaćaju da im je netko prodao maglu. Rast privrede postaje sve više *neprivredan*. Troškovi su postali veći od povećanja kvalitete života koja se zauzvrat dobija. Potrebna su nam obvezujuća pravila za sve. Postoji niz dobrih sporazuma na dobrovoljnoj bazi koji bi trebali postati obvezujući. Sve je pitanje političke moći.

Koju ulogu pri tome igra civilno društvo?

- Važno je govoriti o civilnom društvu, a ne o nevladinim organizacijama. Zaboravljamo da smo mi kao građani dio javnog i političkog života. Ne radi se o tome da bi svatko trebao postati političar, ali ne možemo poreći činjenicu da do promjena dolazi samo uz vršenje pritiska. Mi možemo biti vrlo moćni samo ako izvršimo dovoljan pritisak. Postoji pri tome jedan problem: Naši

protivnici, interesne grupe koje žele sačuvati svoje privilegije, odlično su organizirani. Oni financiraju vlastite institucije, gremije, lobiste i novinare. Nasuprot tome, oni koji su zainteresirani za rješenja organiziraju konferencije i pišu deklaracije. Ali nedostaje efikasne suradnje među njima. *World Future Council* teži promjeni politike. Mi ukazujemo na dobre primjere u politici kako bi građani mogli izvršiti pritisak i na druge političare. Mi želimo školovati

političare i građane. Nije dovoljno imati dobre ciljeve, kritizirati postojeće stanje i rješavati male probleme. Moramo raditi na globalnom, a stvari rješavati na lokalnom planu. Globalno i lokalno zavise jedno od drugog. Potrebni su nam obvezujući međunarodni sporazumi. Ali to je moguće samo ako građani izvrše pritisak na svoje parlamente. Drukčije ne ide.

U Turskoj i Brazilu ljudi su već izašli na ulice i stavili vlade pod pritisak. U SAD je nastao pokret Occupy.

- Ovaj izazov građana politici je vrlo važan. U Turskoj se pokazalo da se političari boje ljudi koji su spremni izaći na ulice, koji su spremni suprotstaviti se suzavcu i nasilju policije, koji su spremni demonstrirati u korist očuvanja parka, a protiv gradnje trgovačkog centra. Vlada je u međuvremenu odustala od tog plana gradnje. Problem pokreta *Occupy* je što nije bio dužeg daha i što nije točno znao koji su njegovi ciljevi. *World Future Council* je stoga napravio globalni akcijski plan. Ne možemo odmah provesti u djelo stotine želja. Moramo postaviti prioritete. Socijalni pokreti moraju znati koje ciljeve slijede. Pritisak ulice na vlade u tome igra važnu ulogu. Lako je biti aktivan na *Twitteru* ili podržati neku peticiju na internetu. Političari to dobro znaju, oni neće dozvoliti da to utječe na njih. Socijalni mediji mogu mobilizirati i informirati ljude, ali oni ne mogu zamijeniti staromodni politički angažman koji podrazumijeva direktan kontakt s ministrom, zastupnikom ili demonstracije na ulici. Upravo to se dogodilo u Turskoj. To su još uvijek najefikasnije metode da se do promjena dođe odozdo, pritiskom građana.

(preuzeto sa RDW)



EVROPSKI JUNAK

Jakob von Uexküll je utemeljitelj *World Future Councila* (2007) i *Alternativne Nobelove nagrade* (1980). Osim toga je bio i suosnivač *Alternativnog svjetskog gospodarskog summita TOES*. Od 1987. do 1989. je bio član *Evropskog parlamenta* i član *Nadzornog odbora njemačkog ogranka Greenpeacea*, te savjetnik *Transparency Internationala*. Za svoj angažman je dobio brojne nagrade, a 2005. godine ga je magazin *Time* proglasio *Evropskim junakom*. Rođen je u Uppsali u Švedskoj, studirao je političke nauke, filozofiju i ekonomiju na Oxfordu. Ima njemačko i švedsko državljanstvo, živi u Londonu.

MIRKO KOVAČ, PISAC KOJI GLAVU NIJE MNOGO RAZBIJAO OKO TOGA ČIJI JE

Bilo je uzbudljivije kada su diktatori bili živi

Ko je književnik za čiju je smrt Filip David rekao da je kraj jedne epohe u kojoj je on bio ne samo posljednji veliki pisac, nego da je to konačan kraj jedne velike Jugoslavije...

Ona famozna rogozasta definicija *hrvatski, srpski, bosanski i crnogorski književnik* koja se uz ime **Mirka Kovača** pojavila 19. augusta u vijesti o njegovoj smrti koju su objavili svi regionalni mediji, zapisana je, ustvari, na *Wikipediji*. A Kovačev život i njegov opus mogli bi se opisati i bez te kombinacije. Jer, on je, slažu se svi koji su ga znali, prvo bio čovjek, pa onda književnik, u oba slučaja bez ikakvog regionalnog okvira. Ti okviri su ga, koliko god široko bili postavljeni, ipak sputavali, sažimali na premali prostor.

ZBRISAO U VOJVODINU

On sam je to *svačiji i ničiji* koristio za suprotstavljanje nacionalnoj histeriji i isključivosti koja je od devedesetih godina naovamo obilježila ove prostore, a u jednom intervjuu je rekao i da *ne razbija mnogo glavu oko toga čiji je pisac, ali najbolje pliva u hrvatskom moru*.

Kovač je, piše ponovo *Wikipedia*, rođen u Petrovićima, kod Nikšića, u Crnoj Gori 26. decembra 1938. Neki izvori tvrdit će da su ti Petrovići, ustvari, blizu *Bileće u Hercegovini*, on sam svoje

i međustanicu: *Sa šesnaest godina zbrisao sam od kuće i našao se u Vojvodini, potom u Beogradu*, kaže Kovač u jednom kasnijem intervjuu. Svi se slažu i oko podatka da ga je *sljed društveno-političkih zbivanja* 1991. preselio u Rovinj u Hrvatskoj. Svi se slažu i da je *autor više romana, novela, zbirki pripovijedaka, eseja, TV-drama i filmskih scenarija*.

Kovač je studirao dramaturgiju na beogradskoj Akademiji za pozorište, film i televiziju, a šira javnost za njega je čula 1962. kad je njegova prva knjiga proze *Gubilište* politički i ideološki osuđena zbog *crne slike svijeta*. Biografi tvrde da *hajka na pisca zbog neusklađenosti sa marksističkom ideologijom* traje i tokom cijele 1963. godine, a *Gubilište* se smatra zvaničnim početkom *crnog vala* u tadašnjoj jugoslavenskoj književnosti.

U vrijeme kad je knjiga objavljena, **Dušan Puvačić** u *Književnim novinama* pisca hvali.

„Kad opisuje ličnosti, kad dočarava atmosferu koja vlada u njihovim međusobnim odnosima, kad govori o podneblju pod kojim se kreću, kad razmišlja o putevima sudbine, Kovač potvrđuje je osobine jednog već zrelog i izvanredno da-

- To je bila uredna ideološka hajka koja je potrajala gotovo godinu dana i to samo zato što su me *policajci duha* ulovili u pesimizmu. Teško se sa 24 godine nositi s cenzorima koji roman tumače ideološki i to otprilike ovako: u romanu *prži sunce*, ono je zlo, sunce izlazi na istoku, istok se identifikira sa komunizmom, taj je pisac antikomunist. I najgore je što su u hajkama sudjelovali kolege pisci. Istina, neki su mi se kasnije ispričali, kao, primjerice, **Vlatko Pavletić**, čak me pozvao na ručak u *Okrugljak* - pričao je sam Kovač u intervjuu kojeg je 2008. za zagrebački *Nacional* dao **Nini Ožegović**.

Manje od deset godina trebalo je da se strasti smire, da svi, uključujući i Kovača, zaborave crnjak od *Gubilišta*, pa da se sve 1971. ponovi sa njegovom zbirkom novela *Rane Luke Meštrevića*. Ta je knjiga povučena iz knjižara i biblioteka, a Kovaču je dvije godine kasnije oduzeta i srbijanska nagrada *Milovan Glišić* koju je dobio za *Rane...*

Evo njegovog odgovora Ožegovićevoj na pitanje ko su mu tada 1973. godine bili najglasniji protivnici: *Opet pisci, ulagajući se političarima*.

- Ovaj put sam ispio lučonoša *crnog vala*, mračnjak i dekadent koji ocrnjuje našu stvarnost. Srećom, postoje i oni moralni i dosljedni pisci, tako da je **Predrag Matvejević** napisao u *Borbi* oštar tekst protiv ideoloških glavosjeka i doslovce me spasio - sjećao se Kovač.

Dopunjeno izdanje *Rane Luke Meštrevića* objavljeno je bez nekih velikih problema već 1980, a nova pripovijetka iz te knjige *Slike iz porodičnog albuma Meštrevića* te je godine nagrađena *Andrićevom nagradom*.

Između *Gubilišta* i *Rane Luke Mešterevića* pisac, naravno, nije mirovao.

ŠEŠELJ KAO KRITIČAR

Roman *Moja sestra Elida* objavljen mu je 1965, a 1971. izlazi kratki roman *Životopis Malvine Trifković*, koji je dramatiziran i izveden 1973. na sceni *Ateljea 212* u Beogradu, te preveden na engleski, francuski, talijanski, nizozemski, mađarski i švedski. U Švedskoj je, bilježe hroničari, doživio čak tri izdanja, a u Francuskoj je izašao i kao džepno izdanje u ediciji *Rivages poche*.

U Zagrebu mu je 1976. objavljen roman *Ruganje s dušom*, na listi njegovih romana su i *Uvod u drugi život* (1983), *Kristalne rešetke* (izdanje *Bosanska knjiga* Sarajevo, 1995). Za zbirku pripovijedaka *Nebeski zaručnici* iz 1987. Kovač dobiva nagradu izdavača **BIGZ**, a za *Evropsku trulež*, knjigu eseja, 1986. nagrađena je **NIN**-ovom na-

JEZIK GA JE MIJENJAO

U januaru ove godine u jednom intervjuu crnogorskim medijima **Mirko Kovač** je rekao da *piscima ništa ne bi preporučivao osim onoga što je Brodski rekao - za pisca je najvažnije da dobro piše*.

Između njegovih romana *Kristalne rešetke* i *Grad u zrcalu* prošlo je, inače, 12 godina.

- Roman je gotov onda kad više ne možete izbaciti iz rukopisa ni jedan redak. Dok god se može skraćivati, ne bi trebalo ići u tiskaru - objašnjavao je u *Nacionalu* on taj razmak.

A za njega samog, kako je govorio, *čin pisanja*

sam po sebi pretvara stvarnost u fikciju, a istinitim događajima daje estetsku vrijednost.

- Moj prijatelj **Danilo Kiš** lijepo je rekao: *Nemam volje izmišljati* - govorio je Kovač.

Iako biografi bilježe da su nakon preseljenja devedesetih njegovi tekstovi pisani na srpskom jeziku pod njegovim nadzorom *redigovani* na hrvatski, on sam kaže da je i *otprije pisao hrvatski*.

- *Malvinu* sam napisao u Zagrebu negdje potkraj 1969. godine na jednom arhaičnom srpskom i arhaičnom hrvatskom jeziku. Nemam dojam da sam u jeziku nešto mijenjao. Jezik je mene mijenjao - govorio je Kovač.

rovitog pisca“, pisao je Puvačić 1962.

SPASIO GA MATVEJEVIĆ

Godinu dana kasnije priča je potpuno drugačija.

„*Gubilište* je stvar za psihijatre. Ono nije nikakvo vrijedno književno djelo. Lično smatram da treba pozvati na odgovornost one koji su ga štampali i one koji su ga tako nekritički pohvalno ocijenili“, zapisao je u *Svetu* 1963. tadašnji mostarski profesor filozofije **Hilmija Pužić**.

Politikomesari su u Kovačevoj prozi pronašli drsku metaforu tadašnjeg jugoslavenskog društva, a autoru je prijetio zatvor.

korijene smješta u BiH, pa u jednom intervjuu 2002. *BH danima* kaže da *ima neke nostalgije* i da mu se *čini da se ništa nije tako izmijenilo kao ti moji zavičajni krajevi*.

- Kada sam prije desetak godina izjavio da me došla muslimanka, što je tačno, u Beogradu su izrečene takve poruge i uvrede na moj račun da se to graniči s kolektivnim ludilom. Dakle, ima nekog sentimenta prema toj Hercegovini, ali nema nikakve volje da se tamo kroči - pričao je Kovač tad.

Nebitno...

Svi se, dalje, slažu u podatku da je iz rodnog kraja otišao u Beograd u Srbiju, ali samo on otkriva

KARADŽIĆ JE LITERARNI LIK

Krajem devedesetih Mirko Kovač je za *Feral Tribune* napisao esej o ratnom zločincu Radovanu Karadžiću, u kojem mu je na kraju poželio vječnu robiju.

- Dva, tri susreta s njim bila su mi potpuno nevažna. Njegovu poeziju slabo poznajem, to što sam čitao ne čini mi se dobrim, djeluje mi kao neka samoterapija. Mislim da je taj zločinac sada sve više literarni lik. Kada bih o njemu pisao, uzeo bih kao moto ono što je veliki i nesretni srpski pjesnik Vladislav Petković Dis pjevao o mračnim dušama što nazvaše se patrioti - rekao je 2008. Kovač *Nacionalu*.

gradom Dimitrije Tucović. Dopunjeno i popravljeno izdanje, pod naslovom *Evropska trulež i drugi eseji*, izdao je u Zagrebu 1994, a knjiga Kovačevih publicističkih tekstova *Bodež u srcu* objavljen je u Beogradu 1995.

Generalno, smatra se da je roman *Vrata od utrobe*, objavljen 1978. godine, Kovačevo najbolje djelo. Kritičari podsjećaju da je djelo, nagrađeno NIN-ovom nagradom kritike, te nagradama Željezare Sisak 1979. i biblioteka Srbije za najčitaniju knjigu 1980, roman složene postmodernističke narativne tehnike, u kojemu se preklapaju autorova vizura dje-dovske Hercegovine u rasponu više desetljeća i spiritualne dileme vjerske i sekularne naravi. Hroničari, opet, podsjećaju da je to i dalje najčitanije djelo u historiji bivše SFRJ poslije Drugog svjetskog rata i da je, recimo, samo prvo izdanje štampano u džepnom izdanju u tiražu od 30.000 primjeraka. To mu nije pomoglo krajem osamdesetih i početkom devedesetih: našao se na udaru... Neki izvori kažu šešeljevaca i velikosrpske politike, drugi to zovu pansrpskog pokreta... U svakom slučaju, to je bio onaj slijed društveno-političkih zbivanja koji ga je 1991. doveo u Rovinj.

To je skraćena verzija. Šira glasi da se Kovač u drugoj polovini osamdesetih sve više angažirao protiv srpskog nacionalizma i režima Slobodana Miloševića, da je s Filipom Davidom i istomišljenicima osnovao *Nezavisne pisce* i distancirao se od srbijskog Udruženja književnika, da je učestvovao u osnivanju *Beogradskog kruga*, a iz Beograda sarađivao sa čuvenim zagrebačkim nedjeljnikom *Danas*...

Onda je 1990. na predizbornoj skupi Saveza reformskih snaga Ante Markovića, u beogradskom *Domu omladine*, Kovač udaren fotoaparatom u glavu. Incident su prouzrokovali Vojislav Šešelj i članovi njegovog Srpskog četničkog pokreta.

- Mirko Kovač je zasluženo dobio fotoaparat u glavu da bi malo došao svijesti... Mirko Kovač je



RAZBIJENA GLAVA

Mirko Kovač je u augustu 2011. u jednom intervjuu, pred posjetu Beogradu, rekao da se još sjeća čovjeka koji mu je razbio glavu.

- Opisao sam ga u jednom svom tekstu. Ali on je nevažan. Sjećam se ljekara u kojima hitne pomoći koji je, dok mi je čistio ranu, rekao da je i sam četnik i da je taj koji me je udario u glavu imao pravo, jer šta sam ja tražio na skupi ustaša u *Domu omladine* - pričao je Kovač.

izdajnik srpskog naroda zato što se uključio u Savez reformskih snaga Markovića, a tamo su samo srpski izdajnici pristupili - objašnjavao je Šešelj taj napad.

A to je bio samo jedan od incidenata.

- Ja sam u Beogradu svakodnevno imao neku nezgodu. Ili bi me netko pljunuo na ulici ili bi mi izbušili gume na autu, a da i ne spominjem telefonske prijetnje. Mojoj supruzi, koja je akademska slikarica, neki njezini kupci i kolekcionari vraćali su slike kada su saznali da je Hrvatica. Danas je lako reći da takvih luđaka posvuda ima, ali onda je to djelovalo zastrašujuće. Užasno je naći se u vrtlogu kolektivnog ludila - pričao je Kovač kasnije.

EMIGRACIJA, MUČAN POJAM

Kako god, Beograd u to vrijeme napušta velika grupa poznatih književnika i intelektualaca, većina ih ide u zapadnu Evropu ili preko Atlantika.

- Ja sam tada priznao poraz i otišao - rekao je Kovač 20 godina kasnije, 2011. kad je prvi put poslije odlaska posjetio Beograd.

No, onih devedesetih je Kovačev izbor Rovinja dodatno zaprepastio srbijansku kulturnu javnost. Hajd' što ide, ali ustaši *Tuđmanu!*? A tu su ga, kaže on, odlično prihvatili.

- Mogu slobodno reći sa simpatijama. I ma koliko je *Tuđmanova Hrvatska* loše izgledala, nije bila ni do koljena srpskom fašizmu, jer je imala jaku intelektualnu opoziciju. Nadasve, brojnu opoziciju na čiju sam stranu i ja stao - sjećao se kasnije Kovač.

Hrvatska, ali ne samo ta, javnost dugo je za tu selidbu koristila termin *emigracija*, sve dok ga on sam nije odbacio.

- Pogrešno je reći da sam emigrirao. Ja sam Hrvatsku izabrao. Emigracija je za mene mučan pojam. I ne bih mogao podnijeti neko potucanje po europskim jazbinama, mučeći se sa papirima, adresama i prijavama boravka. Istra je bila moj davniji san. I ja nisam došao u neku stranu nepoznatu zemlju, nego u zemlju u kojoj sam već živio i radio, u njoj objavljivao svoje knjige, surađivao sa svim književnim časopisima koji su to u vrijeme izlazili u Hrvatskoj, a samo za *Jadran-film* iz Zagreba napisao sam pet, šest scenarija. Izvođene su mi TV-drame na ondašnjoj televiziji Zagreb, pisao sam radio-drame za Radio-Zagreb. Dakle, bio sam prisutan čak više od mnogih hrvatskih pisaca.

KĆI U NORVEŠKOJ

Iz Beograda u Rovinj Mirko Kovač je preselio sa suprugom Slobodanom Matić, cijenjenom beogradskom slikarkom. Živjeli su u centru Rovinja u lijepoj, adaptiranoj kući, izgrađenoj 1900. Njihova kćer Irina, psihologinja, živi u Norveškoj, gdje je šefica klinike.

Uza sve to, ja sam dolazak u Hrvatsku doživio kao povratak. Najprije, u to vrijeme, živio u Beogradu, bio sam svjedok kakva je ondje vladala histerija, i kakva je bila glad i žeđ za uništenjem Hrvatske, pa je taj moj, metaforično rečeno, povratak bio istodobno i jedna moralna gesta. Sebi sam rekao *Kako bude mojim prijateljima u Hrvatskoj, tako će biti i me-*

MOTOVUNSKIH 50 GODINA

Ovog ljeta Mirko Kovač dobio je počasnu nagradu 50 godina koju Motovunski filmski festival dodjeljuje umjetnicima koji su više od pola stoljeća posvetili radu na filmu. Na listi filmova za koje je Kovač u svojih pola vijeka napravio scenarije su *Večernja zvona*, *Pad Italije*, *Okupacija u 26 slika*, *Usijanje*, *Muke po Malti*, *Lisice*, *Mali vojnici*, *Tetoviranje...*

ni - ispričao je on u *Nacionalu* 2008.

Na opasku-pitanje da li je tako nešto mogao sebi reći i da je ostao u Beogradu i dijelio sudbinu svojih srbijanskih prijatelja koji su također bili protiv Miloševića, on jasno odgovara sa *ne, nisam*.

- Srećom, vidio sam stvari unaprijed, znao sam da se neće zadugo moći bilo što promijeniti od svega onoga što se zasniva na *srpskom kulturnom modelu*, da se poslužim tom formulacijom Filipa Davida. I bio sam u pravu. Zbilja,

CITATI

Onaj koji je upoznao svoje grijehе, zagospodario je i svojim jezikom. A onaj koji mnogo priča još ne poznaje sebe

Ono što čovjek podvlači dok čita, najprije govori o njemu samome

Treba bježati iz zemalja u kojima je jedino bijeda jedino sigurno nasljedstvo

Griješ je krasti da se umnoži imetak, ali nije grijeh krasti iz bijede, da se zatomi djeci glad

Da bi iskušao samog sebe, čovjek mora odmjeriti snagu s onim ko je gadan protivnik

Sa slobodom treba znati, ona je, za razliku od neslobode, delikatna, otmjena i svaka je zlouporaba brzo uništava

Ironija je kreativna, sprdnja je prizemna Tamo gdje je masa mora biti i manipulacije

I od najgorih, neartikulisanih protesta gora je šutnja, trpljenje, poslušnost Protesti su dobri čak i kad propadnu

Nije dobro pisati dok rane ne zarastu

Vrlo je teško braniti demokratiju, njeni su mehanizmi odbrane ograničeni. Ne možete u ime demokratije na mržnju odgovarati mržnjom, na primitivizam primitivizmom. A to protivnici demokratije obilato koriste

Diktatore je više pogađala satira nego bilo kakvi duboki i pametni tekstovi koji su njihovu bijedu analizirali. Sada je na planu satire, na planu humora pokošeno polje. Umjesto ruganja sada se kuka, a to je već posljednji stadij. Brecht je divno rekao da je *kuknjava predfašističko stanje*.

ondje se ništa nije promijenilo. U Hrvatskoj ipak jest - pričao je Kovač.

POVUKAO SE U KULU

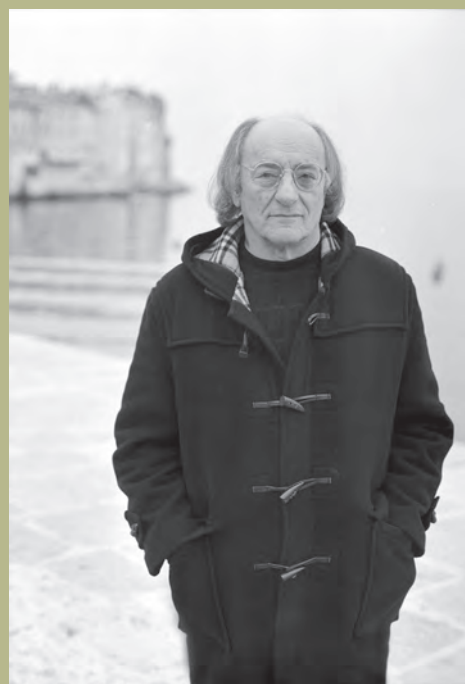
U nekrolozima koje su regionalni mediji objavljivali nakon njegove smrti obavezno se provlačilo to da je i Mirko Kovač, svojim ratom protiv svih nacionalizama doprinio tim promjenama. I, da, obavezno se spominje to da je bio redovni kolumnista u *Tuđmanovom režimu mrskom Feral Tribunu* gdje, kako kaže, nije *nikome kadio*, niti je *imao potrebu dokazivati da je veći katolik od Pape*, ali da ga niko nije previše ni dirao.

- Zapravo, i meni je čudno kako sam prošao s tako malo udaraca, premda sam i ja znao nagaziti mnoge tipove i idole u našem društvenom i kulturnom životu. Istina, bile su dvije-tri

škrabotine nekih piskarala koja su se očesala o mene, ali to su nevažne osobe da bi se ozbiljno uzimale i da bi se na osnovu njihova pisanja stvarala slika o Hrvatskoj - pričao je Kovač *Nacionalu*.

Za *BH dane* je 2002. poredio domete nove vlasti u Srbiji i Hrvatskoj u smislu, kako je to novinar Muharem Bazdulj naveo, *odvajanja od nečasne baštine njihovih prethodnika i približavanja Evropi*.

- Kako se bilo teško osloboditi komunističkog nasljeđa, sada je teško napraviti otklon od te, kako vi kažete, nečasne baštine njihovih prethodnika. Tuđman je nanio više štete Hrvatskoj nego rat. Milošević je vladao kaotično, iza njega je ostao kaos. Nije to bio samo totalitarizam kao poredak, nego samovlašće dvojice kretena. Vi ste zasigurno pratili da je nedavno Bernard-Henri Lévy prikazao u Beogradu, elitnoj publici i mladim ljudima, film o Bosni. Publika je pljeskala na pojavu Karadžića i Mladića, Bernard-Henri polemizirao



na primitivizam primitivizmom. A to protivnici demokratije obilato koriste

rao je s publikom. Filip David mi je rekao da im je javno odbrusio kako svaki od njih ima malog Miloševića u glavi. Što se intelektualca tiče, stvari stoje ovako: dok god se ne odrede, mislim na obje strane, hrvatsku i srpsku, i, dakako, svaku drugu, prema ratnim zločinima i zločincima, izlaska iz brloga nema - govorio je 2002. Kovač.

Posljednjih godina bio je tek nešto *mirniji*.

- Danas sam se povukao u kulu i distancirao od politike - rekao je Kovač u oktobru 2010. na promociji svoje knjige političkih eseja *Cvjetanje zla*.

Zašto, nije jasno rekao, ali se odgovor možda mogao iščitati i iz rečenice izgovorene tada: *U ona ratna vremena kada su diktatori bili živi bilo je uzbuđljivije jer je bilo opasnije...* ●



Arheološka istraživanja kod Travnika

PREBOGATI ĐELOLOVAC

Bronzana pločica sa prikazom kulta *Dunavskog konjanika*, šesta ove vrste u BiH, novac rimskih careva **Aurelijana** i **Konstansa** i niz drugih predmeta otkriveno je prilikom arheoloških istraživanja na antičkom lokalitetu Đelilovac kod Travnika, koja izvode Zavičajni muzej u Travniku i Katedra za arheologiju Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Lokalitet *Brižine* u Đelilovcu otkriven je slučajno prilikom izvođenja građevinskih radova na privatnom zemljištu. Nedugo nakon otkrića, vlasnik **Mato Kesten** obavijestio je Zavičajni muzej Travnika, čija ekipa je izašla na teren i utvrdila, na osnovu površinskih nalaza i ostataka zidova, da se radi o lokalitetu iz antičkog perioda.

Istraživanja koja vodi **Ajla Sejfuli**, arheologinja Zavičajnog muzeja Travnika, počela su u junu, a fokus je bio na vidljivim konstrukcijama, posebno na dijelu lokaliteta na kome je sačuvan zid u dužini od sedam metara. Na osnovu preliminarne rezultata, može se reći da se radi o lokalitetu čiji su objekti građeni i korišteni u periodu od II do IV stoljeća naše ere.

(s. a.)



Doreen Virtue, Žudnja za hranom

SEKUNDA DO OPSESIVNE

Naša glad je, i to ona požudna, opsesivna glad za tačno određenom vrstom hrane - najčešće želja da se odmah osjećamo bolje, pojašnjava dr. **Doreen Virtue** u svojoj knjizi *Žudnja za hranom*.

Knjigom se objašnjava i na koje sve načine je naš apetit odraz naše tjelesne ili emotivne gladi: Apetit našeg organizma je, u tom opsesivnom trenutku, poput životinje koja kruži oko naših misli.

Mi zamišljamo tu hranu za kojom žudimo, detaljišući - kakav joj je okus, gdje je možemo kupiti, kako je pripremiti. Sve se u sekundi može pretvoriti u opsesiju.

Ova publikacija nas vodi kroz moguće činjenice o našoj gladi, to jest o nama samima u cjelini.

(a. t.)



Aynur, Rewend

GLAS DO MAKSIMUMA

Iako su je pojedini mediji proglasili istanbulskom verzijom slavne **Billie Holiday**, za kurdsku pjevačicu **Aynur** se može reći da je dovoljno posebna za izbjegavanje sličnih komparacija.

Njen izdržljivi glas na koncertima ponekad nadjača efekat mikrofona, što su upratili i producenti pa su i na njenom sedmom albumu *Rewend*, što na kurdskom znači *nomad*, dopustili Aynur da iskoristi svoj snažni glas do maksimuma.

Balade koje ona izvodi uz pratnju turske tamburice i klarineta, odavno su postale antologijske jer se ne uklapaju sasvim ni u pop standarde, a ni u folklor.

(a. t.)



Nagrada Edinu Urijanu Kukavici

ŠTA ŽIVOT JESTE

Laureat *Faropisa*, 12. izdanja festivala književnosti koji je nedavno završen u Starom Gradu na Hvaru, proglašen je **Edin Urjan Kukavica**, koji je to priznanje dobio u vrlo jakoj konkurenciji među imenima kao što su **Tonko Maroević**, **Renato Baretić**, **Tahir Mujić**, **Andrej Grilc**, **Veljko Barbieri**...



Kukavica je nagrađen za svoj drugi roman *Vjernik*, čiji likovi pokušavaju razapeti čovjeka između onoga što misli da život jeste i onoga što želi da život bude.

(s. a.)

Gerard Depardieu se predomislio

SVE JE VELIKI NESPORAZUM!

Francuski glumački veterani **Gerard Depardieu** (64) izjavio je da je kontroverza oko njegovog napuštanja Francuske *veliki nesporazum* i da voli svoju zemlju.

- *Nikada neću otići! Odbijam biti zatvoren granicama, to je potpuno drugačije. Ja sam slobodan čovjek. Osjećam se kao kod kuće bilo gdje u Evropi* - izjavio je Depardieu u intervjuu za *Figaro*.

Depardieu se našao na naslovnica svjetskih medija prošle godine kada je odlučio da prijavi mjesto boravka u Belgiji, nakon što je francuska socijalistička vlada saopćila da namjerava uvesti poresku stopu od 75 posto za one čija je godišnja zarada viša od milion eura.



PREPORUKE Dino Memić, najmlađi meteorolog u BiH

FILM: *Krugovi*, film posvećen mladiću

iz Trebinja kojeg su 1993. na smrt pretukli pripadnici Vojske Republike Srpske samo zato što je branio svog sugrađanina druge nacionalnosti.



KNJIGA: Uglavnom čitam stručnu literaturu sa fakulteta, ali u sjećanju mi je ostala knjiga *Sjene narova drveta* **Tarika Alija** i preporučujem da je svako pročita

CD: Muziku uglavnom slušam na internetu, a izbor zavisi od raspoloženja.

PREDSTAVA: Definitivno *Derviš i smrt*. Predstava koja je više puta prikazivana u Narodnom pozorištu Mostar i rado bih je ponovo pogledao.



WEB: S obzirom na moje zanimanje, www.weather.ba

ili bilo koja druga stranica meteorološke tematike.

Historijski muzej BiH

RESTAURACIJA U TOKU

Izložba *Restauracija u toku* predstavlja početak novog projekta Historijskog muzeja BiH koji ima za cilj sređivanje i modernizaciju Umjetničke zbirke Muzeja, koja ima 2.500 djela eminentnih bh. slikara, kao i slikara iz regiona.

U prvoj fazi rada za restauraciju su odabrana 104 portreta narodnih heroja, nastalih u periodu od 1948. do 1953. godine, rađenih tehnikom ulje na platnu, koja su potpisala velika imena jugoslovenskog slikarstva **Ismet Mujezinović**, **Vojo Dimitrijević**, **Mario Mikulić**, **Ljubo Lah**, **Hakija Kulenović**, **Petar Tiješić**...

U projekt se uključila i Ambasada Kuvajta u BiH, koja finansira restauraciju Mujezinovićevog portreta **Dragice Pravice**, bh. narodne heroine iz Drugog svjetskog rata.

(s. s.)



novi ugovor od 60 miliona dolara i sad je u poziciji u kojoj je *Igman* bio 2011. godine. Nama je ključno bilo da fabrike redovno plaćaju tekuće obaveze, a da se dugovi naknadno rješavaju i našli smo za sve fabrike namjenske industrije jedno rješenje koje će se, mislim, realizovati u narednih 20-tak dana. A priča o namjenskoj industriji je zaista pozitivna priča. U posljednjih par mjeseci konačno smo dobili prave partnere za njenu budućnost, to su NATO i američke kompanije. Sa *Igmanom* je potpisan okvirni sporazum na pet godina, već operativni ugovori su tu osigurali 1.000 radnih mjesta, za *Pretis* su također operativni, a slijede ugovori sa drugim fabrikama namjenske industrije. Međutim, ja sam to u više navrata rekao, svi oni kojima ove fabrike duguju morat će se malo strpiti jer će se sve obaveze izmiriti kroz ovako velike ugovore. U fabrikama namjenske industrije smo uspjeli da uglavnom uvežemo radni staž, u većini je ostala neizmirena 2011. i još neki kraći periodi iz 2012. i 2013. godine.

Koliko na to pozitivna priča utiče lični angažman? U ovim fabrikama su u posljednje 2-3 godine mijenjani i po 3-4 direktora?

- Ključ uspjeha svake firme je uprava; ako imate kvalitetnog menadžera, može se napraviti čudo. Vlada FBiH ne smije da se miješa u poslovanje privrednih društava, ali putem nadzornih odbora mora da nadzire rad i mora mijenjati ljude ko-

dustrijskoj grani olakšamo poslovanje. Dalje, to je namjenska industrija, pa čak mislim i na stanje u nekim rudnicima. Ima još toga. Recimo, kad pogledate statističke podatke, vidjet ćete da u građevinarstvu dolazi do određenih pomaka koji su posljedica implementacije kreditnih zaduženja za izgradnju infrastrukture. U drvenoj industriji, industriji namještaja također se javljaju određeni pomaci... Čak i metalska industrija pokazuje znake oporavka, mi očekujemo da će se vrlo brzo otvoriti nova livnica koja će stvoriti 150 novih radnih mjesta. Trebalo bi ići od sektora do sektora i sigurno je da u ovoj zemlji ima dobrih priča. Mislim da je budućnost BiH u industrijskim pogonima srednje veličine, jer je kriza u svijetu pokazala da će opstati samo mali i srednji proizvodni pogoni koji stvarno stvaraju višak vrijednosti. Sve druge uslužne i druge vrste djelatnosti su podložne fluktuacijama kapitala i nestabilnosti.

Kažu za Vas da ste u glavi inženjer. Kako funkcionirate u ovoj političkoj situaciji?

- Pravo da vam kažem, gledam da zadržim način rada koji sam imao kao inženjer. Znači da stvari posmatrate pragmatično, onakve kakve jesu i da ih takve rješavate, da ne podliježete puno političkom pritisku zato što je miješanje politike u privredu zaista loše i nigdje nije izdoblilo, pa su vjerovatno i ovakvi rezultati za koje se sada odu prizanjanja, možda rezultat takvog rada. Mi i u našem Ministarstvu danas radimo tim inženjerskim pristupom. Postoji zajednički plan, po-

NAJMINISTAR

Možete li vi inženjeri dozvati pameti profesionalne političare?

- Sve će to doći na svoje mjesto. Žalosno je što smo mi u tranziciji već 23 godine, međutim, kad-tad će se ona morati završiti. Svako treba da radi svoj posao, ja ovaj prihvatam kao ugovor na četiri godine koji treba odraditi što bolje u skladu sa važećim propisima, a neka drugi sude je li to dobro ili nije.

Unutar tog ugovora na četiri godine ovog ljeta ste zaradili titulu najministra u regionu. Čime?

- To priznanje je došlo od udruženja privrednika Evrope u kojem je i BiH članica i oni mogu reći čime se takvo priznanje zasluži. Meni je ono velika i moralna i lična satisfakcija za sav trud uloženi u prethodne dvije i po godine i za ovo što se do sada radilo. Međutim, to je priznanje i Vladi FBiH ovakvoj kakva jeste. U ambijentu u kojem živimo i u kojem radimo, danas ništa ne možete postići sami i zato smatram da su praktično svi moji saradnici u Ministarstvu najministri odnosno dio tog naj u regionu, pa je to i Vlada FBiH jer smo za neke postupke, odluke, zakone i reforme koje provodimo imali podršku ljudi u Vladi FBiH bez obzira na sve ove turbulencije. Zato meni pripada moralna satisfakcija, a prava titula pripada ljudima iz Ministarstva i Vlade FBiH.

štetu *Bosnalijeka*. Ponašaju se mimo bilo kakvih važećih zakonskih propisa. Meni je nevjerovatno da neko može uzeti pajser, provaliti u Upravu, uzeti pečate, potpisivati ugovore, raspolagati imovinom, a da svi to nijemo posmatraju. To zaista donosi nestabilnost u privredu. Nije bitno jesu li oni u pravu ili nisu, sistem treba da reaguje i kaže da, ti ljudi su u pravu ili nisu u pravu i treba ih procesuirati. Što se tiče Komisije za vrijednosne papire, ja sam zbog puta u Banovici morao da odem sa sjednice i koliko vidim 15 ili 16 članova Vlade FBiH je jednoglasno donijelo odluku koja je za mene kukavičije jaje i Vladi i Parlamentu FBiH. Vlada FBiH svojom odlukom ide kontra Vrhovnog suda FBiH i time direktno podriva sudski sistem u BiH.

Ali Vlada se u svom proglašavanju aktuelnog saziva Komisije za vrijednosne papire poziva na dokument kojeg su potpisali predsjednici oba doma Parlamenta FBiH.

- Vrhovni sud FBiH, koji je najviša sudska instanca, donio je presudu i pozivanje na bilo kakvu drugu odluku je samo vraćanje unazad pokrenutih procesa. Procesu utvrđivanja odgovornosti pokrenuti za kriminal i korupciju niti se mogu, niti se smiju zaustavljati bilo kakvim retroaktivnim odlukama bilo kojeg doma Parlamenta ili Vlade FBiH. Mislim da je to pogubno za ovu državu.

Možete li Vi uticati, zahtijevati da se ova odluka Vlade mijenja?

- Teško. Vidite, 15-16 ministara jednoglasno su donijeli takvu odluku. Žao mi je što nisam bio na toj sjednici Vlade da ovo što vama kažem, kažem i tamo. Kao legalista, ja poštujem svaku odluku suda, a pogledajte i sami koliki su udari na Državno tužilaštvo i Sud BiH, a Vlada FBiH je morala biti posljednja koja će uraditi tako nešto svojim odlukama, svjesno ili nesvjesno. ●

VJEROVATI BRADVICI

Ovo nije prvi put da u Aluminiju mijenjaju odnos prema Vladi. Može li se, onda, vjerovati Ivi Bradvici i svakom budućem direktoru kad

ji izgube kompas, koji počnu da rade za sebe, koji počnu da rade protiv fabrike. Mi smo zaista u nekim fabrikama tražili dugo, nije ni lako naći menadžera koji će ući u firmu kojoj je blokiran račun, koja duguje 20, 30 miliona KM i, evo, došlo se do određenih rezultata. Ja nikad neću reći da je stanje super, ali je sigurno puno bolje i za uspjehe, tamo gdje ih ima, *teret* treba da podnesu uprave, isto kao i što teret neuspjeha treba da podnesu uprave a ne bilo koja stranka, ministar, premijer... Mi kao Vlada smo tu samo da stvaramo ambijent za njihovo poslovanje i da im pomognemo da stanu na noge jer nam je u interesu da što više ljudi radi i da se bolje pune budžet i fondovi.

KUKAVIČIJE JAJE

Ima li još pozitivnih priča u federalnoj i privredi BiH?

- Industrija tekstila, obuće i kože je grana koja u posljednjih pet, šest godina ima kontinuitet rasta i postala je prepoznatljiva. Evo, vidjeli ste u *Borcu* Travnik u kojem je prije godinu dana na ulici završilo 1.400 ljudi, danas ih radi 1.100, rade velike svjetske marke kao što je *Kristijan Dior*, kao što je *Karl Gross*, kao što je *Burberry*... Tu je došlo do snažnog porasta u zapošljavanju, ja mislim da je u posljednjih pet godina porast zaposlenosti u industriji tekstila, obuće, kože negdje oko 25 posto i to treba pohvaliti, to je ono gdje smo i kao Vlada našli određene mjere da toj in-

nešto potpiše?

- Pustio bih da u narednih petnaestak dana vidimo da li će se proces upisa u Registar završiti, pa nakon toga o tome govorio. Još je rano, proces je tek u toku.

stoji jasna aktivnost i šta, ko, kada treba da izvrši. Evo, mi smo u dvije i po godine uradili 20 zakona, 12 je već stupilo na snagu, ja očekujem da će do kraja godine još četiri, pet njih stupiti na snagu. Ja mislim da 20 zakona ovo Ministarstvo nije uradilo otkad postoji, a prolazi se kroz jednu od najvećih reformi, reformu energetskog sektora. Mi smo daleko odmakli u reformi elektroenergetskog i inače energetskog sektora, a niko ne osjeća te reformske procese. Kad se radila reforma energetskog sektora u Hrvatskoj, cijene struje su skakale u dva navrata po 30, 40 posto, a mi smo evo pola te reforme završili, očekuje nas još godinu i po dana, ali niko kod nas i ne zna da se tako krupne stvari događaju. Mislim da je jedan od razloga za to i inženjerski pristup ovom poslu.

I u tom nekom inženjerskom pristupu naletite, naprimjer, na Bosnalijek i Komisiju za vrijednosne papire?

- Za mene je to vrlo jednostavan slučaj. Ono što smo radili u julu 2011, što se mene tiče radimo i danas, ali mi je poražavajuća činjenica da ostale institucije sistema ne rade. Kad kažem *ostale institucije*, znači da su zakazali i Vlada FBiH i policija i sudstvo i tužilaštvo. Po mojim saznanjima, u toku je procesuiranje ljudi koji su u *Bosnalijeku* bili ranije i mislim da će se vrlo brzo te stvari riješiti. Međutim, te ljude su zamijenili neki novi koji rade iste, ako ne i gore stvari na

FRIZIRANI PEARL HARBOR: AMERIKANCI I DANAS JAPANSKI NAPAD NA SVOJU BAZU NA HAVAJIMA SMATRAJU NAJVEĆIM PORAZOM U HISTORIJI (I)

Vojnici platili ceh pogreški diplomatije

Bivši diplomata Frank Schuler i publicista Robin Moore prije 37 godina uzdrmali su američku politiku knjigom u kojoj tvrde da je State Department temeljito falsifikovao svoju ulogu u donošenju pogrešnih odluka koje su Japancima omogućile da 7. decembra 1941. uhvate na spavanju američku Pacifičku flotu i desetkuju je...



Frank Schuler i Robert Lowell Robin Moore Jr u uvodu svoje knjige *Frizirani Pearl Harbor, The Pearl Harbor cover-up*, pojašnjavaju da se to djelo osniva na autentičnim informacijama i nedavno otkrivenim povijesnim činjenicama.

"Prije tragedije u Pearl Harbore u State Departmentu, Ministarstvu vanjskih poslova, postojala je klika koja je svoje dužnosti obavljala tako da je, u svjetlu povijesti, kriva za neoprostivu nemarnost. Namjeravajući prikriti svoje propuste, ona je poslije poduzela radnje koje su po svojoj prirodi zločinačka konspiracija i falsificiranje dokumenata. Ova je knjiga jedan od novih proizvoda suvremenog žurnalizma, kategorije koju knjižna industrija naziva faktion - mješavinom fakta i fikcije. Truman Capote i tim Woodward i Bernstein jamačno su (zajedno s nama) najistaknutiji praktičari te forme", navode oni u poglavlju naslovljenom kao *Zašto Frizirani Pearl Harbor*.

Ovu njihovu knjigu njujorški Pinnacle Books izdao je 1976, a godinu dana kasnije tadašnji OOUR Informativno revijalna izdanja zagrebačke

NIŠRO Vjesnik objavio ju je na nama razumljivim jezicima u Foku-sovoj biblioteci *Stoljeće rata*. Kada se prije 36 godina pojavila, knjiga je poprilično uzburkala prije svega američku javnost jer Amerikanci i danas Pearl Harbor smatraju svojim najvećim porazom, a mnogo je onih koji u SAD smatraju da je razapinjanje na križ admirala Husbana E. Kimmela, koji je na Havajima zapovijedao mornaricom, i generala Waltera C. Shorta, zapovjednika kopnene vojske, ipak bilo nedovoljno. Schuler i Moore, uz sve moguće ograde i podsjećanja da su glavni loši momci Japanci, na dvjestotinjak strana svoje knjige dokazuju koliko je s američke strane potpuno podbacila diplomatija koja je i vojsku i tadašnjeg predsjednika SAD Franklina D. Roosevelta držala u zabludi da Japan neće napasti bar do polovine ili kraja 1942. godine. No, ni to nije bilo najgore: *Frizirani Pearl Harbor* naslov je kojim autori sugerišu suštinu zločina počinjenog u State Departmentu. Oni tvr-

de da je već 8. decembra, dan nakon napada Japanaca na Pearl Harbor, u Washingtonu i u Američkoj ambasadi u Tokiju započelo debelo češljanje dosijea koje je rezultiralo grandioznim falsifikatom, toliko velikim da su članovi nekoliko kasnijih kongresnih, mornaričkih i armijskih istražnih komisija mogli samo škr gutati zubima. Depeše, diplomatski telegrami, izvještaji i analize, od kojih su mnoge do 7. decembra 1941. svojim očima vidjeli brojni pripadnici američkog političkog i vojnog vrha, već dan kasnije više nisu bili isti...

"Baš kao što slikar može dodati golom pejzažu stablo, autori ove knjige dodali su svojoj priči likove koji nisu postojali nego su spoj nekoliko pojedinaca koji su bili sudionici ovog odsječka povijesti. Slično, kao što se neki predmet u slikarstvu može premjestiti u interesu kompozicije, tako su i ovdje neki incidenti i akcije pre-raspoređeni unutar okvira za koji autori smatraju da je prihvatljiv u romansiranoj povijesti kako bi ona bila čitljivija i informativnija - ali ne i manje istinita. Autori su željeli da ništa što je ovdje izneseno ne navede čitaoca na krive zaključke i oni su to nastojali postići tako što se svaki opisani događaj - koliko to autori znaju na temelju opsežnih istraživanja i potpune dokumentacije - zbio ili barem mogao dogoditi. Neka čitatelja ne

smeta što su neka imena pojedinaca promijenjena; razlog je tome da se poštede osjećaji ono nekoliko živih nedužnih osoba koje su imale bilo kakva udjela u zabašurivanju Pearl Harbora", pišu Frank Schuler i Robin Moore u svom uvodu.

Knjiga je podijeljena u 17 poglavlja koja, ustvari, predstavljaju neku vrstu hronološko-dnevničkih zapisa za određene datume u rasponu od 11. augusta 1941. do 6. jula 1946. i uglavnom prati Schulerovog prijatelja Bena Stocktona, diplomatu koji je prije japanskog napada bio poslan u Tokio da bi uživo pratio reakcije na Rooseveltov sastanak sa britanskim premi-

frizirani
pearl harbor



jerom **Winstonom Churchilom**, ali je nakon napada otjeran (pristojno) iz State Departmenta, pa je rat proveo u odjelu za propagandu Pentagona.

Feljton u kojem će magazin Start BiH u nekoliko narednih brojeva podsjetiti na dijelove knjige *Frizirani Pearl Harbor* započinje zapisom nastalim u Washingtonu 5. septembra 1941, tokom susreta Schulera i Stocktona nakon povratka ovog drugog iz Tokija.

- Vidio sam to, Frank, vidio zapisano njegovim vlastitim rukopisom.

- Duga?

- Da.

- To je još jedan dokaz - reče Frank Schuler.

Stockton se vratio u Washington prošlog petka, noću, poslije naporna putovanja preko Pacifika i kontinenta.

Frank Schuler, koji je radio u odjeljenju za Daleki istok State Departmenta na problematici Japana, bio je, u drugarskom žargonu ministarstva, jedna od *starih japanskih kostiju*. Počevši 1931. godine, kao vicekonzul u konzulatu u Kobeu, godine 1937. postao je treći sekretar ambasade u Tokiju. Od povratka u SAD neprekidno je radio na Japanu. Gotovo svatko tko bi se vratio iz Japana morao je na razgovor s Frankom najkasnije nekoliko dana poslije polaska. Frank i Ben sastali su se u kavani hotela *Mayflower*.

- Što je rekao Grew?

- Što on nije rekao? Ti prokleti policajci u Kyotu. Najprije su nazvali ambasadu. Na sreću, dobili su Crockera koji me pokušao prikriti, ali se umiješao Priest i otrčao Grewu i sve izbrbljao. Dok smo čekali, nagovorio sam policijskog narednika da mi dopusti vidjeti stvari. Ondje su bila dva pisma, oba lažna. Jedno tvornici igračaka, drugo *tetki* u San Francisco. Očigledno je bilo šifrirano, ali u njemu je jasno bila zapisana riječ *duga*.

Duga pet bio je uvjetni kodni naziv

za identifikaciju maksimalnoga obrambenog napora američke pomorske baze u Pearl Harboru. Dakako, ako je Stockton našao tu riječ u pismima koje je napisao pokojni agent ratne mornarice, bilo je to dovoljno da se podigne uzbuna.

- Kurvini sinovi nisu mi ih htjeli dati - reče Ben.

- Rekli su da ih moraju zadržati radi *istrage*.

- Je li Smith-Hutton išta rekao o drugim dijelovima pisama?

- Nisam radio sa Smith-Huttonom - odvrati Ben. - Mislim da se nije htio miješati u to. On mora još dugo biti s Grewom.

- Ipak on mrzi Grewa. Rekao mi je da je vrlo opasno Grewovo potcjenjivanje japan-



Ben je bio umoran. Putovanje ga nije odmorilo iako je petnaest dana bio zarobljen na transpacičkom putničkom brodu između Yokohame i San Francisca. Njegov je odlazak bio zloslutan. Ned Crocker otpratio ga je do broda pošto mu je Grew tri sata držao jedno od svojih poznatih *ispraćajnih* predavanja. Grew se zalagao za svoje miroljubivo gledište. Neprekidno se vraćao na temu: samo frakcija japanskih militarista želi rat sa SAD. Grew je pokušao pridobiti Stocktona za podršku Konojinoj vladi: s ljudima kao što je princ, car će prisiliti oficire da ustuknu jer od svih ljudi u Japanu Njegovo Carsko Veličanstvo najveći je pristalica mira. Grew je to pokušao dokazati sjajnim večerama koje je

imao s Tennom Heikom, kako Japanci familijarno zovu svoga božanskog vladara. Grew je izjednačio zanimljivo čavrljanje o cvijeću, ribama i golfu sa dobrim namjerama džentlmena. Car voli Sjedinjene Američke Države. Stockton je poslije tog predavanja bio iscrpljen: emocionalno je bilo teško slušati to naklapanje pošto je razmišljao o nemilosrdnom ubojstvu mladog agenta. Te se dvije slike nisu mogle spojiti. Osjećaj iscrpljenosti pratio je Bena na povratku kući, a visio je nad njim i za vrijeme razgovora s Frankom.

- Moram priznati jedno - iskreno će Ben.

- Stari je sve svoje ljude angažirao u akciji ispitivanja mišljenja o susretu Roosevelt - Churchill. Crocker, Bohlen, Espy: svi su se rastrkali da doznaju prva reagiranja Japanaca. To je bio moj prvi zadatak ondje.

- I što su to doznali? - upita Frank.

- Mnogo toga - odvrati Ben. - Sve od *nije važno do prijetnja ratom*. Ali sve u svemu, *Atlantsku povelju* nitko nije shvatio kao zapreku pregovorima o miru između SAD i Japana.

On zastade da čuje Frankovo mišljenje. Kad ovaj nije ništa rekao, Ben upita:

- Dobro, što ti misliš?

- Mislim da su te digli na štos!

- Hej, stani - izazovno reče Ben. - Možda nisam toliko pametan kao neki od vas *starih japanskih koski*, ali sigurno je da me Crocker i Bohlen ne bi varali.

- Razgovarao si sa njima?

Ben počne kimati glavom, ne vjerujući.

- Čuj, znam da Grew ima neka vlastita mišljenja, ali on nikad nije lagao u izvještajima.

- Sa kim si razgovarao?

Ben se počeo ljutiti.

- S Priestom.

- I to je sve?

- Čuj, Frank, znam na što ciljaš. Ali potvrdio sam nekoliko mišljenja. Prije svega, Grew i Priest natjerali su ljude da rade. Sigurno su razgovarali sa više od stotinu osoba. Priest je kondenzirao mnogo informacija i dao sažetak. Priest nije budala, Frank. Možda je šeptrlja, ali nije glup.

- Mack nije glup - dopusti Frank - ali on je i Grewov i Doomanov lakej. Priest hoće načiniti karijeru u diplomaciji: to može postići preko Grewa. Ne kažem da su Ned ili Chip ili taj

SCHULER I MOORE

Frank Schuler, nekadašnji diplomatski službenik u Japanu i Washingtonu, sa mnogo je razloga prekapao dokumentaciju kongresnih komisija koje su 1945. ispitivale *sramotnu neinformiranost* u povodu japanskog uništenja Pearl Harbora.

Njegov kolega, publicist **Robert Lowell Robin Moore Jr**, također na top-listi američkih bestselera, zdušno mu je pomogao u tom poslu.

Frizirani Pearl Harbor je knjiga-izazov krugu američkih političara i diplomata koji su izvanredno beskrupulozno zataškali svoju nespoisobnost.

Ali Schuler i Moore otkrivaju još nešto: takva *prikrivanja*, u kojima kao залог stoje životi miliona, moguća su i dalje...

skih militarista.

- Uostalom, nije važno, radio sam s drugim čovjekom iz Uprave, poručnikom Gruenwaldom.

- Ne poznajem ga.

- Došao je prije godinu dana. Mislim, poslije tvog odlaska iz Japana. Problijedio je kad je čuo što sam pročitao u pismima. Policija mi je dopustila da ih svako pročitam samo jedanput i sigurno sam mnogo zaboravio. Ali on se vrlo zabrinuo kad je čuo tu riječ.

- Vjerujem - složi se Frank. - Sramota je što nisu uspjeli dobiti pisma i dešifrirati ih.

- Jamačno ih je napisao prije odlaska gejši; šteta što ih nije poslao.

- Ionako bi ih uzeli. Ako je agent bio već tako blizu kraju, pisma bi zaustavili na pošti.

Espy, njega ne poznajem dovoljno, falsificirati ono što su doznali. Ali mislim da je Grew namjeravao Priestu da gleda na analizu samo sa jednog stajališta. Joe Grew nastoji nametnuti svoju tvrdnju *mir je moguć*. Osobno mislim da može silom strpati činjenice u taj kalup.

Ben je trenutak razmišljao, a zatim se složi.

- Prilično je tvrdoglav prema Schreiberovu upozorenju.

Frank je bio na dužnosti u State Departmentu u Washingtonu kad je u veljači stigla depeša s upozorenjem na opasnost koja se nadvija nad Pearl Harbor. Njegova žena Olive također je u to vrijeme radila u ministarstvu. I ona je vidjela Grewovu poruku. Razgovarali su o njoj i u početku joj nisu poklanjali mnogo pažnje, zavedeni Grewovom posljednjom rečenicom: *Ambasada ne poklanja vjere Schreiberovoj priči*. No, ponukan nekim kasnijim telegramima i depešama, Frank je ponovo razmislio o upozorenju peruanskog diplomata na Pearl Harbor. Neki Grewovi pogledi radikalno su se razlikovali od onih koje je Frank formirao na temelju svog iskustva u Japanu. U njemu su se počele stvarati ozbiljne sumnje.

- Schreiber je dobar čovjek - reče Frank. - Upoznao sam ga kad je došao u Japan 1938. godine.

- Bio sam kod njega - složi se Ben. - Čini mi se da je iskren. On mi je rekao i da carska mornarica provodi ratne igre u koje je uključen i napad na Pearl Harbor.

- I mi smo načuli neke odjeke toga. Ali nitko ne može dokazati da to nisu obična govorkanja. Ipak, ne bih se iznenadio.

- Što misliš o Schreiberovu upozorenju? - upita Ben.

- Schreiber je dobar čovjek i njegove su namjere najbolje, ali mislim da ćemo ipak morati prihvatiti Grewovu ocjenu. Sjeti se da je u siječnju Schreiber tvrdio da je stvar hitna a još se nije ništa dogodilo. Valja prihvatiti Grewovo gledište.

- Toliko je balege u zraku da se ne može nikom vjerovati - razočarano reče Ben.

- Jesi li čuo da se predviđa sastanak između Roosevelta i Konoje? - upita Frank.

- Ne.

- Wilfrid Fleisher jučer je objavio tu vijest u *Herald Tribuneu*. To je moguće.

- To bi bila velika stvar - ohrabri se Ben.

- To bi bila propast - ispravi ga Frank.

- Zašto?

- Zbog dvije stvari - odvratila Frank. - To bi Japancima dalo vremena da zaista formiraju velike borbene jedinice, a istodobno bi svakoga zavaralo da ima izgleda za mir.

- Ali embargo na naftu onemogućio bi njihovu flotu - protivio se Ben. - U jednom obavještajnom izvještaju vidio sam da njihovi brodovi troše 400 tona nafte na sat! To je strahovito mnogo!

Frank se suglasi.

- No, ti zaboravljaš jednu malenkost. Japanci dobro znaju da predstoji embargo na naftu pa su svim kompanijama naredili da povećaju rezerve nafte. Japan ima dovoljno goriva za sljedeće dvije godine.

- A čemu onda embargo? - iznenadi se Ben.

- Pitaj Hulla, Hornbecka i Hamiltona. Oni misle da mogu blefirati Japance i u to uvjeravaju Roosevelta.

- Čak i ja znam da se Japance neće moći blefirati. Sa kim se to oni šale?

- Zapravo ni sa kime. Svi se slažemo da će se Japanci pokrenuti; samo što naši šefovi misle da se ono neizbježno može dogoditi za nekoliko godina.

Ben se nasmije i nekoliko ga ljudi u kavani pogleda.

- Nisam nikakav stručnjak za analize, ali samo idiot ne vidi da Japanci nisu glupi i da ih neće biti lako blefirati. Zašto ih Grew ne prikaže u pravom svjetlu?

- Oh - odgovori Frank. - Grew šalje i takve poruke. Ali on ih boji svojim prodikama o *miroljubivim stranama* i dok Hornbeck i Hamilton sve prožvaču, stvar odlazi gore s time da sve vitalne informacije dolaze na kraj kao *mišljenje manjine*. Tko bi i pomislio da se ovdje nešto skriva!

- Moram još mnogo toga naučiti - reče Ben.

AKTERI

Cordell Hull, američki državni sekretar
Summer Welles, podsekretar u State Departmentu

Maxwell Hamilton, načelnik odjeljenja za Daleki istok

Dr Stanley Hornbeck, savjetnik Cordella Hulla za Daleki istok

Joseph Joe Grew, ambasador SAD u Japanu od 1932. do deportacije 1942.

Eugene Dooman, **Mack Priest**, **Ned Crocker**,

- Ja sam u tome deset godina - nasmiješi se Frank - i još učim. Najvažnije je ne dopustiti da te zarobi sistem.

- To je hereza - Ben se našali.

- Promijenit će se.

- Kako? Ne valjda sa sekretarom Hullom?

- Ne - odvratila Frank - ne s našim džentlmenom iz Tennesseeja. On je previše vjeran staroj školi. Ali ima ljudi koji će razbiti taj papagajski sistem.

- Govoriš kao pobunjenik.

- I nije tako. Vremena se mijenjaju, a naše se Ministarstvo za vanjske poslove ustajalo. Ljudi kao što su Hull, Hornbeck i Hamilton imaju razloga da zauzdavaju ministarstvo. Kad bi se obratili Kongresu i zatražili novac za širenje, počelo bi se raspijati o njihovom radu. Idući logični korak bila bi kontrola političkih procedura i tada bi se sve počelo mijenjati. U interesu je stare garde da se sačuva *status quo*. Zato se od budžeta malo traži dok sva ostala ministarstva bujaju.

- Ali predsjednik to zacijelo vidi.

- Roosevelt osam godina pokušava postaviti zemlju na noge. Ministarstvo rata zahtijeva nevjerovatno veliko povećanje budžeta i on vodi iscrpljujuću bitku protiv pristalica ideje *Amerika na prvome mjestu*. Mislim da predsjednik nije imao mnogo vremena za mirno razmišljanje. Hull vodi ministarstvo dobro i tiho; Roosevelt je više negoli zadovoljan time.

Ben nije htio prihvatiti taj argument:

- Ali ipak on nije budala - usprotivi se.

- Dakako, on nije budala - nestrpljivo odvratila Frank - ali ministarstvo nije nikad priredilo neugodnosti predsjedniku pa je on zadovoljan Hullom. Ali on nije slijep. Što misliš, zašto predsjednik surađuje s Wellesom? Podsekretar ima neke sjajne zamisli i Roosevelt će mu dopustiti da ih ostvari; ali ne na račun Hulla.

Ben je osjećao veliko poštovanje prema Summeru Wellesu. Podsekretar je formirao skupinu kojoj je pripadao i Ben, ali su Hornbeck i Hamilton uvijek uspješno razvodnili izvještaje te skupine pa je Ben imao dojam da ne pridonosi nešto vrijedno.

- Vidio si kako to funkcionira - nastavi Frank - Joe Grew jedan je od stare garde. Stao si mu na žulj i sad će ti on uzvratiti istom mjerom. Tako djeluje taj sistem.

- To je podmuklo. Zašto se, do vraga, borimo jedan protiv drugog?

- Dragi moj, ta se igra zove politika snage - Frank se počne dizati sa stolca. - Moram se vratiti kući,

Chip Bohlen, **Joe Espy**, američke diplomate u Japanu 1941.

Poručnik bojnog broda Henri H. Smith-Hutton, pomorski ataše SAD u Japanu 1941.

Poručnik Gruenwald, predstavnik Obavještajne uprave mornarice SAD u Ambasadi u Japanu 1941.

Princ Fumimaro Konoje, japanski premijer do oktobra 1941.

General Hideki Tojo, ministar rata Japana od 1940, premijer Japana od oktobra 1941.

Ricardo Rivera Schreiber, prvi po rangu član peruanske misije u Tokiju u rangu ministra

Olivi. Imamo goste na večeri. Hoćeš li doći?

- Putujem vlakom u osam sati u New York. Welles je s Hullom u Hyde Parku. Moram dati izvještaj.

- Oh, poziv na Olimp.

- Ja sam samo glasnik bogova - Ben baci napojnicu na tezgju. - A čini se da samo kao papagaj ponavljam gledišta velikog boga Grewa. Osjećam da sam nasamaren.

Točno u trenutku kad je Frank izlazio iz svog stana sa prijateljima na putu u ministarstvo, a Ben sjedio u pulmanu vlaka koji je kretao sa stanice, u zapadnom krilu Carske palače u Tokiju održavala se carska konferencija. Za vrijeme sastanka premijer Konoje će se neuvjerljivo založiti za nastavak mirovnih pregovora s Amerikancima. Ministar rata general Tojo zatim će iznijeti vojnu situaciju što se tiče ratnih materijala, morala vojnika i vjerojatnih rokova. Kad je čuo Tojove tajnovite i snažne primjedbe, car je rekao:

Ah-so-desuka - Vidim kako je to. Tog je dana carsko vijeće donijelo sudbonosnu odluku: rat sa SAD, ako se do početka oktobra ne nađe neko prihvatljivo diplomatsko rješenje.

Schuler i Stockton su razgovarali o dva pisma agenta mornaričke obavještajne službe **Kena Reynoldsa** kojeg je nekih mjesec dana ranije u Kyotu ubila japanska vojna policija. O tome u narednom nastavku ovog feljtona...

(*nastavit će se*)

OSVRĆEMO SE MI, VJERUJ NIJE MI LAKO

U zemlji jednakih, najviše je velikana

Uđem u poslugu, hodam između onih polica i gledam artikle. Neke i pipam tek da me želja mine. Pipno sam i coca-colu. Osim nje, bilo je u posluži sijaset američkih proizvoda. "Kolumbo bi danas lako otkrio Ameriku. Ima je na svakom kontinentu!", zaključio sam...

PIŠE: Asaf Bećirović

M'RŠ TAMO!: Šućur dragom Allahu koji tjera oblakove pa se i vrijeme proljepšalo. Jal' je mjestimična naoblaka, jal' kiši!

Ljepota. Ugodno za sjediti i srkat napitak. Al' treba birati društvo. Kad možeš.

Meni se za stol pristavio komšija. Filozof smo ga zvali. Ti jednu, on hiljadu. Takva tipa.

Najprije sam ja rekao da baš je fino i ugodno vrijeme. To mu je bio povod da počne srat o klimatskim promjenama, ledu koji se otapa na Antarktiku više nego ikad, pčelama kojih je sve manje što je jedan od malih znakova Sudnjeg dana, ratu u Siriji i mogućoj intervenciji američke flote koja se parkira u Sredozemnom moru... Jebote, nikad kraja.

Stoga sam ja šutio, nisam tiradu htio provocirati niti jednom rečenicom.

"A što šutiš?", pitao je on. "Znam, stislo se! Bezbeli ti plata kasni i luksuz ti je kupiti onu veću bocu coca-cole. A sad kad struja, grijanje, voda i tako dalje poskupe, neš ni za kifle imati, kamoli da odeš na more u septembru kad su cijene upola manje. Ma, sve su ti to ove vlasti krive! Grabe sebi i svojim najbližim, a ko jebe sitnu buraniju i narod u cjelini. E, vala su i u pravu. Nek' nam rade sve ovo što rade jer nismo u stanju ni poštene demonstracije napraviti. Zato nas i guze k'o pavijane. Bogati komšija, jesam li u pravu?"

"Jesi! Al' da znaš, biti toliko u pravu naprosto je nepristojno. Stoga il' zaveži, il' idi u pizdu materinu i pusti me da na miru srčem kafu!", rekao sam ja.

PRITISAK: Jutros sam se probudio oko jedan poslije podne. Taman na vrijeme da posrčem jutarnju kafu, obrijem se i pravac u ambulantu porodične medicine.

Jer trebalo je da uzmem neke recepte za pritisak. Visok mi, jebo mu ja mater. I tako.

Ambulanta puna. Roz i mašer pacijenata. Predam knjižicu i pomirim se sa činjenicom da

bog te piće kad ću doći na red.

Čekam ja, čekam, kad prozvaše, a vidio sam ga da je došao plaho iza mene, zastupnika ili kako se to već kaže, u Vijeću Općine Novo Sarajevo.

Tu ja popizdim. Kažem onoj sestri što proziva da došao sam

Popizdim, kažem da jebo joj recept mater i da hoću da ga dobijem prije zastupnika jer prije sam i došao. I da to mora biti tako.

Cijelo vrijeme me posmatrao neki stariji gospodin. I smiješio se. Kad sam dobio svoj recept, rekao je:

"U zemlji jednakih, najviše je velikana!"



KRUH: Eto. Onda sam nazvao suprugu iz ambulante i pitao a šta treba da kupim.

"Kruh!", rekla je.

Onda sam ja rekao da hoću, al' da moram kupiti i novine.

"Kako hoćeš!", rekla je ona. "Al' zapamti, danas ćeš jesti jučerašnji hljeb, a sutra današnje novine! Pa ti vidi!", rekla je.

Ja sam vidio i odlučio da kupim samo kruh, a novine ću posuditi od Filozofa. On ih ionako svaki dan kupuje. Ako mi, pak, ne bude htio dati iz bilo kojeg razloga, imam teve i vijesti.

I tako, uđem u poslugu, hodam između onih polica i gledam artikle. Neke i pipam, tek da me želja mine.

Pipno sam i coca-colu. Osim nje, bilo je u posluži sijaset američkih proizvoda. "Jebote, Kolumbo bi danas lako otkrio Ameriku. Ima je na svakom kontinentu!", zaključio sam.

PLATA: Prošlog sam mjeseca primio platu. Kad sam vidio platnu listu, pao sam u depresiju.

Potom sam u toaletu sreo direktora.

"Hvala što ste nam isplatili platu!", rekao sam direktoru dok smo pišali.

"Ma, nije to ništa!", rekao je on.

"Da znate, i nije!", odgovorio sam ja.

Onda je direktor zakopčao šlic i prao ruke. I ja sam zakopčao šlic, al' mi je naum palo da ruke ne operem.

"Bogati, što ne opru ruke!", pitao je diš.

"Pa svoju sam čunu držao u ruci, nisam vašu!", viknem mu ga.

Al' evo, i danas će plata.

A još se ni od prethodne nisam oporavio. ●

prije gospodina i da jebe me se što je zastupnik u Vijeću i da ima da čeka na svoj red.

"Jer svi smo mi u ovoj zemlji jednaki!", poentiram ja.

Medicinska sestra je rekla da je zastupnik došao samo po recept, ja kažem da i ja sam došao samo po recept. E, kad je tako, reče sestra, uđite zajedno pa ćete dobiti recept.

Prostamol[®]

ekstrakt Serenoe repens **UNO**

Ne remeti
seksualnu
funkciju

Lako je biti muškarac!

♂ smanjuje urinarne tegobe i
učestalo noćno mokrenje

♂ omogućava nesmetano mokrenje

♂ čuva seksualnu funkciju



Skoro svaki drugi
muškarac stariji od
50 godina ima
uvećanu prostatu.



**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

BERLIN-CHEMIE AG Predstavništvo za Bosnu i Hercegovinu, Hasana Brkića 2/II, 71000 Sarajevo-BiH
Tel: +387 33 715 195 / Fax: +387 33 715 187, E-mail: berlinag@bih.net.ba, bosnia@berlin-chemie.com, www.berlin-chemie.ba

Prije upotrebe pažljivo pročitati uputstvo o lijeku. Za obavijest o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim dejstvima lijeka, posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.